

**T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

8.SINIF ÇOCUK RESİMLERİNDE İYİ VE KÖTÜNÜN TASVİRİ

Ozan ÖZKAN

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Gökhan EKEN

SİVAS
2025

8.SINIF ÇOCUK RESİMLERİNDE İYİ VE KÖTÜNÜN TASVİRİ

Ozan ÖZKAN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim
Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı: Prof. Gökhan EKEN

Sivas
Mayıs-2025

KABUL VE ONAY

Ozan Özkan'ın hazırlamış olduğu “8.Sınıf Çocuk Resimlerinde İyi ve Kötünün Tasviri” başlıklı bu çalışma, 12.05.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim İş Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hüda SAYIN

(Juri Başkanı)

Prof. Gökhan EKEN

(Danışman)

Doç. Dr. Bülent BULDUK

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Aysel ARSLAN

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

.... /.... /....

Ozan ÖZKAN

ÖZET

ÖZKAN, Ozan, *8.Sınıf Çocuk Resimlerinde İyi ve Kötünün Tasviri* . Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2025.

İyi ve kötü meselesi, insanlık tarihinin en kadim konularından biridir. Tarih boyunca felsefe ve sosyoloji gibi alanlarda, iyi ve kötü kavramlarına yönelik çeşitli araştırma ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Sanatın da değindiği konulardan biri olan iyi ve kötü meselesi, edebiyat, sinema ve resim sanatında farklı açılardan ele alınmış ve üzerinde durulan önemli bir tema olmuştur.

Bu çalışma, çocuğun düşünce dünyasında yer edinmiş iyi ve kötüye dair algıları, onların ortaya koyduğu resimler aracılığıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Sivas ili Lütü Fikret Tuncel Ortaokulu'nda, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde, sekizinci sınıfa giden öğrencilerin iyi ve kötüye dair bakış açılarını, yaptıkları resimler üzerinden anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Ayrıca bu çalışma, çocukların resimlerinde kullandıkları teknikler, figürler ve renkler doğrultusunda “iyi” ve “kötü” kavramlarına ilişkin fikirlerinin ve dünyalarının yorumlanmasını amaçlayan nitel bir araştırmadır.

Veriler, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının haziran ayına kadar, Sivas ili Lütü Fikret Tuncel Ortaokulu sekizinci sınıf seviyesinde, 13-15 yaş aralığında bulunan 67 öğrencinin ders esnasında yaptıkları çalışmalardan elde edilmiştir.

Bu çalışma, çocukların ahlaki kavramlara ilişkin algılarının sanatsal üretimleri aracılığıyla nasıl şekillendiğini inceleyerek, sanat eğitiminin ahlaki gelişim sürecindeki işlevini ortaya koymuştur. Bulgular, bireysel deneyimler, toplumsal normlar ve kültürel etkenlerin, çocukların etik değerlendirmeleri üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk resimleri, İyinin tasviri-Kötünün tasviri, İyi, Kötü.

ABSTRACT

Özkan, Ozan. (2025). "Depiction of Good and Evil in 8th Grade Children's Drawings" (Master's Thesis, Sivas, 2025).

The issue of good and evil is one of the oldest subjects in human history. Throughout history, various research and evaluations on the concepts of good and evil have been conducted in fields such as philosophy and sociology. One of the themes addressed by art is the question of good and evil, which has been explored from different perspectives in literature, cinema, and visual arts.

This study aims to examine children's perceptions of good and evil, which are established in their minds, through the drawings they produce. The research tries to understand the perspectives of 8th-grade students at Lütü Fikret Tuncel Middle School in Sivas province, during the 2023-2024 academic year, regarding good and evil through the drawings they create. Moreover, this study is a qualitative research that aims to interpret the ideas and worlds of children regarding the concepts of "good" and "evil" through the techniques, figures, and colors used in their drawings.

The data were obtained from the drawings created by 67 students, aged 13-15, in the 8th-grade class at Lütü Fikret Tuncel Middle School, Sivas, during the 2023-2024 academic year, until June.

This study investigates the ways in which children's perceptions of moral concepts are shaped through their artistic expressions, thereby elucidating the function of art education in the context of moral development. The findings demonstrate that individual experiences, societal norms, and cultural influences play a pivotal role in shaping children's ethical judgments.

Keywords: Children's drawings, Depiction of good and evil, Good, Evil.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

ETİK SÖZÜ iii

ÖZET iv

ABSTRACT..... v

İÇİNDEKİLER vi

GÖRSELLER DİZİNİ viii

BÖLÜM I..... 1

GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu..... 3

1.2. Araştırmanın Amacı 3

1.3. Araştırmanın Yöntemi..... 4

1.4. Çalışma Grubu 4

1.5. Veri Toplama Aracı..... 4

1.6. Veri Analizi..... 4

1.7. Araştırma İzni..... 4

1.9. Araştırmanın Sınırlılıklar 5

1.10. Tezin Kapsamı 5

1.11. Benzer çalışmalar 5

BÖLÜM II 7

İYİ ve KÖTÜ ÜZERİNE..... 7

2. 1. İyi ve Kötüye Felsefenin Bakışı..... 9

2.2. Toplumsal Hayatta İyi ve Kötünün Algısı 13

BÖLÜM III..... 16

SANATTA İYİ VE KÖTÜ TASVİRİ 16

3.1. Resim Sanatında İyi ve Kötü..... 16

3.2. Sinemada İyi ve Kötünün Karakterize Edilmesi.....	23
3.3 Edebiyatta ve Masallarda İyi Ve Kötünün Temsili.....	28
BÖLÜM IV	31
8.SINIF ÇOCUK RESİMLERİNDE İYİ VE KÖTÜNÜN TASVİRİ.....	31
BÖLÜM V	117
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	117
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	117
KAYNAKÇA.....	120

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Leonardo Da Vinci, Son Akşam Yemeği,1495-1498, Duvar resmi, Milano İtalya	16
Görsel 2. Mariotto Albertinelli, Âdem ve Havva'nın Cennet'ten Kovulması, 1514, Hırvatistan.....	17
Görsel 3. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Davud ve Golyat,1609-1610, İtalya	18
Görsel 4. Francisco Goya, Üç Mayıs Katliamı, 1814, 268 x 347 cm, Prado Müzesi, Madrid.....	19
Görsel 5. Eugene Delacroix, 'Halka Yol Gösteren Özgürlük',1830,T.ü.y.b,Louvre Müzesi, Paris.....	21
Görsel 6. Pablo Picasso,Guernica,1937,T.ü.y.b,Madrid İspanya	22

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sanat, bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade etmenin en güçlü yollarından biridir. Çocuklar için ise resim, hayal güçlerini ve dünyaya dair algılarını yansıtmanın en etkili araçlarından biridir.

Çocuklar, kelimelerle ifade edemedikleri pek çok konuyu resim yoluyla anlatabilirler. Bu yolla, duygusal anlamda rahatlama imkânı da bulurlar. Başlangıçta bilinçsizce oluşturdukları karalamalar, zamanla anlamlı ifadelere dönüşür. Anlam yüklü bu şekiller, çocuğun dünyayı keşfine yönelik ilk bulgulardır (Metin & Aral, 2012; İskenderoğlu, 2006).

Çocukların ortaya koydukları çizimlerde neyi ifade etmek istedikleri mutlaka kendilerine sorularak açığa çıkarılmalı; böylece görünenin ötesinde, resmin çocuk için ne anlam taşıdığı anlaşılmalı çalışılmalıdır.

Çocuğun herhangi bir hazırlık süreci geçirmeden, anlık ve serbest çağrışımla çizdiği insan, hayvan, ağaç veya ev gibi figürlerde, bilinçsizce kendisine, yaşamına ve çevresine ait hislerini bulmak mümkündür. Bu çizimler; çocuğun tecrübelerine bağlı olarak, bilinçaltında yer alan mutluluk, sevinç ve güven duygularını yansıtabildiği gibi; mutsuzluk, acı ve güvensizlik duygularını da yansıtabilmektedir (Çankırılı, 2012).

Çocuk resimlerinin incelenmesinde semboller önemli bir yer tutar. Çocuklar, duygu ve düşüncelerini kelimelerle ifade edemediklerinde, resimler ve semboller aracılığıyla iletişim kurarlar. Bu semboller; çocuğun iç dünyasını, duygularını, hayal gücünü ve çevresini algılama biçimini anlamak açısından önemli ipuçları sunar.

Ev, ağaç, güneş, insan ve hayvan figürleri ile çocukların resimlerinde kullandıkları renkler, çizgi ve şekiller; onların güvenlik, aile, kendilik algısı ve çevreye dair düşüncelerinin yanı sıra duygu durumları, ihtiyaçları, öfkeleri ve stres düzeyleri hakkında da bizlere bilgi verebilir.

Özellikle “iyi” ve “kötü” kavramlarının çocukların gözündeki tasviri, onların ahlaki değerleri, duygusal durumları ve toplumsal algılarına dair düşüncelerini anlamamıza olanak tanır.

Çocuk resimlerinde anlatılmak istenenler, birçok araştırmacının ilgisini

çekmiştir. Yapılan çizimlerde imgelerin yeri (Büyükkarabacak, 2008), anne figürünün çizimiyle çocukların duygusal gelişimlerinin tespiti (Çakmak ve Darıca, 2012; Cox ve Moore, 1994), iç dünyalarının resim aracılığıyla ifade edilmesi (Batı, 2012; Hargreaves, 2006; Cherney ve diğerleri, 2006; Bornholt ve Ingram, 2001), “mutlu” ve “üzgün” ifadeli insan resimleri ya da çocukların hissettikleri duygu durumlarını çizmeleri (Burkitt ve diğerleri, 2009; Beck ve Feldman, 1989; Sayıl, 1998), çevre sorunları (Sadık ve diğerleri, 2011; Barraza, 1999), dünya ve yaşam ile ilgili kavramların resmedilmesi (Klein, 1982; Ehrlen, 2009; Chang, 2012) gibi konular üzerine, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmada ise daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak; belirli bir yaş ve eğitim düzeyinde olan 8. sınıf çocuk resimlerinde iyi ve kötü kavramı nasıl tasvir edilir (anlatılır) ve bu anlatımların (tasvirlerin) çocukların düşünce dünyasını nasıl yansıttığı anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma, Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı Lütfi Fikret Tuncel Ortaokulu’nda öğrenim gören, 13-15 yaş aralığında bulunan 34 erkek, 33 kız olmak üzere toplam 67 öğrencinin resim derslerinde yaptıkları çalışmalar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler tarafından yapılan resimler arasından seçilen 70 çalışma, nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir.

Bu resimler, çocukların yalnızca sanatla kurdukları ilişkiyi değil; aynı zamanda çevrelerindeki dünyayı nasıl algıladıklarını, korkularını, umutlarını ve değerlerini de ortaya koymaktadır. “İyi” ve “kötü” nün bu sade fakat çarpıcı anlatımı, çocukların dünyasında ahlakî ve duygusal gelişimin izlerini taşıyan bir pencere niteliğindedir.

Araştırmanın birinci bölümünde, tezin amacı, kapsamı, problem durumu, literatüre katkısı ve tez sürecinde kullanılan yöntem konularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde; iyi ve kötü kavramının tanımları, çeşitleri, iyi ve kötünün felsefe ile ilişkisi, toplumların iyi ve kötü algıları, sanatta iyi ve kötü konuları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise çocukların yaptığı resimler değerlendirilmiş; “çocuk resimlerinde iyi ve kötü kavramı nasıl tasvir edilir (anlatılır)?” sorusuna yanıt aranarak bir durum tespiti yapılmıştır.

Bu araştırma, çocukların iyi ve kötü kavramlarına yönelik duygularını resimle ifade etme biçimlerinin incelenmesi, onların düşünce yapısını ve duygusal gelişimini daha iyi anlamaya yardımcı olması açısından önem taşımaktadır. Resim, çocukların iç

dünyalarını yansıttıkları etkili bir anlatım aracı olması bağlamından, bu araştırma, çocukların soyut kavramları nasıl yorumladıklarını ve bu kavramlara karşı nasıl hissettiklerini görsel anlatımları üzerinden değerlendirme fırsatı sunar. Elde edilecek bilgiler hem sanat eğitimi hem de çocuk gelişimi açısından araştırmacılara önemli ipuçları verebilir.

1.1. Problem Durumu

Çocuklar, duygu ve düşüncelerini yazarak ya da konuşarak ifade etme konusunda zaman zaman isteksiz olabilmektedir. Bu anlamda, çocukların duygusal dünyalarının anlaşılabilmesi açısından ortaya koydukları çizimler büyük bir anlam taşımaktadır. Ortaokul 8. sınıfa devam eden, 13-15 yaş aralığındaki çocukların resimlerinde “iyi” ve “kötü” kavramları nasıl tasvir edilir (anlatılır) ve bu tasvirler (anlatılır) çocukların düşünce dünyasını nasıl yansıttığı temel problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 13-15 yaş aralığındaki ortaokul 8.sınıf çocuk resimlerinde iyi ve kötü kavramları nasıl tasvir edilir (anlatılır)? noktasında bir akademik sonuca ulaşmak adına aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. 13–15 yaş aralığında ki 8. sınıf öğrencileri, resimlerinde iyi ve kötü kavramlarına ilişkin hangi duygu ve değerleri ifade etmektedir?
2. 8. sınıf kız ve erkek öğrenciler, iyi ve kötü kavramlarını resimlerinde hangi temalar ve görsel öğeler aracılığıyla yansıtmaktadır?
3. 13–15 yaş grubundaki öğrenciler, iyi ve kötü kavramlarını tasvir ederken tercih ettikleri renkler açısından nasıl farklılıklar göstermektedir?
4. 8. sınıf öğrencilerin cinsiyete göre iyi ve kötü kavramlarına ilişkin tasvirlerinde farklılık var mıdır? Varsa bu farklılıklar nelerdir?
5. 8. Sınıf öğrencilerin iyi ve kötüye ilişkin tasvirlerin oluşumunda etkili olan çevresel, sosyal ve kültürel faktörler nelerdir?
6. 8. Sınıf öğrencilerin iyi ve kötüye dair resimsel anlatımlarında hangi plastik öğeler (renk, çizgi, kompozisyon, biçim vb.) ön plana çıkmaktadır?

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) desenine dayalı olarak tasarlanmıştır. Durum çalışması deseni, belirli bir bağlamda ortaya çıkan olguların çok yönlü ve derinlemesine incelenmesini amaçlar. Bu bağlamda çalışma, 13–15 yaş aralığındaki öğrencilerin iyi ve kötü kavramlarını nasıl resmettiklerini incelemeyi hedeflemektedir. Araştırma, öğrencilerin oluşturduğu özgün görsel anlatımlar üzerinden yürütülmüştür.

1.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023–2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde Sivas ili Lütfi Fikret Tuncel Ortaokulu’nda öğrenim gören 8. sınıf düzeyindeki 67 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, 13–15 yaş aralığındadır. Katılımcılar, rastgele örnekleme yerine uygunluk temelli ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Araştırma, doğal ders ortamında gerçekleştirilen resim çalışmalarına dayanmaktadır.

1.5. Veri Toplama Aracı

Veriler, öğrencilerin sanat dersi sürecinde gerçekleştirdikleri “iyi ve kötü” temalı resim çalışmalarından elde edilmiştir. Öğrencilere önceden yönlendirme yapılmaksızın, iyi ve kötü kavramlarını diledikleri gibi ifade etmeleri istenmiştir. Görsel veriler herhangi bir müdahale ya da yönlendirme olmadan, doğal süreç içerisinde toplanmıştır.

1.6. Veri Analizi

Toplanan veriler, nitel içerik analizi ve görsel veri analizi teknikleriyle değerlendirilmiştir. Öğrencilerin resimlerindeki renk tercihleri, çizgisel anlatımlar, figür kullanımları, kompozisyon yapıları ve tematik öğeler ayrı ayrı incelenmiştir. Bu analiz sürecinde, betimsel temalara göre kodlama yapılmış; elde edilen bulgular yorumlanarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca, cinsiyet temelli farklılıklar da veriler doğrultusunda karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

1.7. Araştırma İzni

Araştırma sürecinde gönüllülük esas alınmış, öğrencilerin kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılmıştır.

1.8. Araştırmanın Önemi ve Literatüre Katkısı

Çocukların, “iyi” ve “kötü” kavramlarına yönelik duygularını resimsel anlamda ifade etmeleri ve bu ifadelerin değerlendirilmesiyle elde edilen bulguların, ebeveynlere, okul rehberlik servisine katkı sağlaması ve ileride bu alanda yapılacak muhtemel araştırmalar için kaynak oluşturması düşünülmektedir. Bu araştırma, çocukların iyi ve kötü kavramlarına yönelik duygularını resimle ifade etme biçimlerinin incelenmesi, onların düşünce yapısını ve duygusal gelişimini daha iyi anlamaya yardımcı olması açısından önem taşımaktadır. Resim, çocukların iç dünyalarını yansıttıkları etkili bir anlatım aracı olması bağlamından, bu araştırma, çocukların soyut kavramları nasıl yorumladıklarını ve bu kavramlara karşı nasıl hissettiklerini görsel anlatımları üzerinden değerlendirme fırsatı sunar. Elde edilecek bilgiler hem sanat eğitimi hem de çocuk gelişimi açısından araştırmacılara önemli ipuçları verebilir.

1.9. Araştırmanın Sınırlılıklar

Bu çalışma, belirli bir örneklem grubuyla sınırlıdır. Araştırma, Sivas ili Lütü Fikret Tuncel Ortaokulu’nda, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, “iyi” ve “kötü” kavramlarına yönelik algılarının yansıttıkları tasvir edildiği resimlerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.

1.10. Tezin Kapsamı

Tez kapsamında, öğrencilerin iyi ve kötü kavramlarını nasıl anlamlandırdıkları; bu anlamlandırmayı resim yoluyla nasıl ifade ettikleri; kullandıkları figürler, renkler, çizgi türleri ve kompozisyon yapılarına göre değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin cinsiyetleri, bireysel geçmiş deneyimleri, aile yapıları ve sosyal çevreleri gibi unsurların bu kavramlara dair ifade biçimlerine etkisi analiz edilmiştir.

1.11. Benzer çalışmalar

- **Yüksel, Nilgün; Canel, Nuray; Mutlu, Süheyla; Yılmaz, Elif; Çap, Elif (2015):** "Okul Öncesi Çağdaki Çocukların İyi ve Kötü Kavram Algılarının Resim Analizi Yöntemiyle İncelenmesi" başlıklı çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların iyi ve kötü kavramlarını nasıl algıladıkları, resim analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 13.

- **Alkaç, Yasemin (2023):** "7-9 Yaş Aralığındaki Çocukların Covid-19 Pandemi Döneminde İyi-Kötü Kavramlarına İlişkin Çizimlerinin Sosyal Hizmet Kapsamında Betimsel Analizi" adlı çalışmasında, pandemi sürecinde çocukların yaşadığı duygusal durumlar ve kavramsal algılar çizimlerine yansıtılmış ve sosyal hizmet disiplini çerçevesinde betimlenmiştir. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2.
- **Yukay, Müge; Köseoğlu, S. Armağan (2023):** "Bir İletişim Aracı Olarak Çocuk Resmi ve Özellikleri" adlı çalışmada, çocuk resminin bir iletişim biçimi olarak nasıl değerlendirilebileceği ve içerdiği anlamlar analiz edilmiştir. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2023.

BÖLÜM II

İYİ ve KÖTÜ ÜZERİNE

Geçmişten günümüze, iyi ve kötü kavramları bireyin iç dünyasında ve sosyal iletişimde, düşünce ve davranışlarını belirleyen önemli unsurlar arasında yer almıştır. Sözlük tanımına göre, "iyi" kavramı, arzulanmaya değer, işe yarar, doğasına, özüne ve amacına uygun, kıymetli olan şeyler olarak tanımlanmaktadır (Akarsu, 1975: 101). Ayrıca, "iyi" kavramı; hoş giden özellikleri barındıran, kazanç sağlayan, sağlık durumu yerinde, şanslı ve kifayetli gibi anlamları da içermektedir (Keklik, 2007: 1). Kötü kavramı, sözlükte; beğenilmeyen, kıymetsiz olan, işe yaramayan, özellikleri bakımından aşağı, kifayetli olmayan, acı duyulan, eksikliği bulunan, saadete ve ereğe varmayı engelleyen, doğadan meydana gelen ya da insan eylemlerinden kaynaklanan mazarrat hali olarak tanımlanmaktadır (Durak, 2020: 6). Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'ne göre ise "iyi" terimi; "istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı, bol, çok, aşırı, uğurlu, hayırlı, iyilik getiren, esen, sağlıklı, yerinde, uygun, doğru olan, yeterli, yetecek miktarda olan, öğrencinin değerlendirilmesinde kullanılan orta ile pekiyi arasındaki not, istenilen, beğenilen, yerinde, yararlı, uygun bir biçimde olan" anlamında tanımlanırken, "iyilik" terimi; iyi olma durumu, salah, karşılık beklenmeksizin yapılan yardım, kayra, lütuf, kerem, ihsan, inayet, sağlığı yerinde olma durumu, esenlik, yarar veya elverişlilik, nimet şeklinde anlamlandırılmaktadır. "Kötü" kavramı, "istenilen ve beğenilen niteliklere sahip olmayan, hoş gitmeyen, fena, iyinin karşıtı, zararlı, tehlikeli, korku ve endişe uyandıran, kaba ve kırıcı, kişi ya da toplum üzerinde olumsuz etkiler oluşturan, aşırı ve yoğun olan" şeklinde tanımlanmaktadır. "Kötü" kelimesine yazılı kaynaklarda ilk olarak Kaşgarlı Mahmud'un *Divânu Lugâti't-Türk* adlı eserinde "kötü" okunuşuyla rastlanmaktadır. "İyi" kelimesi ise farklı lehçelerde *edgü*, *eygü*, *eyü*, *eyi* gibi biçimlerde değişikliğe uğramış olup, Türkçede eski kaynaklara göre ilk kez Orhun Yazıtları'nda tespit edilmiştir (Aktürk, 2023: 11). Kötülük türleri ise genel olarak doğal kötülük ve ahlaki kötülük olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir.

Doğal kötülükler, çoğunlukla doğa olayları gibi insan kontrolü dışındaki sebeplerle ortaya çıkan acı, zarar veya yıkımları ifade ederken; ahlaki kötülükler, insanın bilinçli eylemleri sonucunda meydana gelen olumsuzlukları kapsamaktadır. Bazı kültürlerde ise doğal kötülüklerin ortaya çıkmasında ahlaki kötülüğün etkili olduğuna inanılmaktadır. Bu anlayışa göre, doğal kötülükler bir tür uyarı veya ceza

niteliği taşımaktadır. Örneğin, Pompei halkının ahlaki bir çöküntü içerisinde bulunması nedeniyle Vezüv Yanardağı'nın patlamasının ilahi bir ceza olarak yorumlanması bu inanca örnek olarak verilebilir.

Doğal kötülükler, tabiat kaynaklı ve doğal sebeplerden ötürü insanların maruz kaldığı olumsuzluklar olarak değerlendirilmektedir (Yaran, 2012: 131). Zihinsel rahatsızlıklar, bedensel engeller, salgın hastalıklar ve kıtlıklar doğal kötülüğe örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra, deprem, fırtına, sel ve kuraklık gibi doğal afetler de doğal kötülük kapsamında ele alınmaktadır (Yıldırım, 2016: 548). Halk arasında “musibet”, “doğal felaket” veya “doğal afet” olarak da bilinen bu tür kötülüklerin önlenmesinde, akıl ve irade sahibi insanlara önemli sorumluluklar düştüğü ifade edilmektedir (Öktem, 2018: 649).

Ahlaki kötülükler (moral kötülük) ise doğrudan insan kaynaklı olan kötülüklerdir; yani doğadan değil, insanın eylemlerinden doğarlar (Yaran, 2012: 131). Bu tür kötülükler, bireyin toplum kurallarıyla bağdaşmayan davranışlarının ya da diğer insanlara yönelik zararlı eylemlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Ahlaki kötülükler, kişinin kendi iradi tercihlerine dayandığı için bilinçli ve şuurlu bir kötülük türü olarak değerlendirilmektedir (Başok Diş, 2017: 180; Cevizci, 2015: 111). Ahlaki kötülöklere sebep olarak eksiklik, haset, hırs, merhametsizlik, gaddarlık, cahillik, ruhsal bozukluk, kompleks ve korku gibi çeşitli olumsuz duygular gösterilebilir. Bu duyguların sonucunda ise yalan söyleme, cinayet, saldırı, hakaret, gasp, tecavüz, istismar, hırsızlık ve hatta savaş gibi pek çok kötülük davranış ortaya çıkabilmektedir.

J. Hick, ahlaki kötülüklerin kaynağını insan olarak göstermektedir. Ona göre, bu tür kötülükler; özgür bireyin yanlış karakter nitelikleri ve hatalı davranışları sonucunda ortaya çıkmaktadır. McCloskey ise her türden ahlaksızlığı bu kötülük kategorisine dâhil etmektedir (Küçükyavuz, 2019: 10). Daha sade bir ifadeyle, ahlaki (moral) kötülük, açık bir ahlaksızlık durumudur. Aldatma, kabalık, korkaklık, tamahkârlık, merhametsizlik ve hodbinlik gibi eylemler buna örnek olarak gösterilebilir (Cengiz, 2019: 5-6). Ahlaki kötülüğe daha somut örnekler vermek gerekirse; Saddam Hüseyin'in gerçekleştirdiği Halepçe Katliamı ile Nazilerin uyguladığı Yahudi Soykırımı, bu türün en çarpıcı örneklerindendir.

Aristoteles'e göre ahlaki kötülükler tamamen insan kaynaklıdır. Bir kimse, hür iradesini yanlış yönde kullandığında bu kötülüğü bizzat kendisi ortaya koymuş olur. Ayrıca Aristoteles, bir kişinin, istemeden zalim ya da kötü olamayacağını; yani zulüm

ya da kötülüğün ancak bilinçli bir tercih sonucunda gerçekleşebileceğini savunmaktadır (Özdemir, 2001: 30). Ona göre, bireyin kötülükten uzak durması ya da iyilik yapması, çocukluk döneminde kazandığı cömertlik (semih) ve dostluk gibi erdemli davranışlara bağlıdır (Başok Diş, 2017: 195). Eagleton da benzer şekilde, kötü bireyler olmadan kötü davranışların ortaya çıkamayacağını ifade etmektedir (Eagleton, 2011: 134).

2. 1. İyi ve Kötüye Felsefenin Bakışı

İnsanoğlu, yüzyıllar boyunca iyi ve kötü kavramları etrafında kendi değerlerini anlamlandırmaya çalışmıştır. İyilik ve kötülük, evrenin her alanında, hatta bireyin kendi ruh dünyasında dahi deneyimlenebilen kavramlardır. Bu iki zıt terim, birbirinden ayrılmamak pahasına, iç içe geçmiş bir bütünlük içerisinde varlığını sürdürmektedir. Bazı filozoflar, bu terimlerin sözlük anlamlarının ötesine geçerek, “iyi”nin ve “kötü”nün ne olduğuna dair açıklamalar getirme çabasında bulunmuşlardır. Elbette her düşünür, bu tanımlamayı kendi felsefi perspektifi doğrultusunda değerlendirmiştir.

Faydacı anlayışı benimseyen bir düşünür, faydalı olan her şeyi “iyi” olarak değerlendirirken; hedonist görüşe sahip bir düşünür, haz veren her şeyi “iyi” olarak kabul etmektedir (Akarsu, 1975: 86, 102). Kötü kavramı ise felsefi açıdan değerlendirildiğinde; ahlaken “iyi”nin karşısında yer alan, doğru kabul edilmeyen, amaca uygun görülmeyen ve içinde fenalık barındıran her şey olarak tanımlanmıştır (Özdemir, 2001: 14).

Hedonist düşünceyi savunan Aristippos’a göre, zevk veren şeyler “iyi”, acı veren şeyler ise “kötü”dür. Bu bakış açısından hareketle, Aristippos’un iyilik ve kötülüğü birbirinin zıttı iki kavram olarak değerlendirdiği söylenebilir. Herakleitos ise, kötü olarak adlandırılan şeylerin iyiliği ortaya koyan ön koşullar olduğunu savunmaktadır (Kiraz, 2013: 16). Ona göre, “iyi” ve “kötü” birbirinin varlık sebebidir; biri olmadan diğeri anlam kazanmaz (Badiou, 2013: 23–92).

Sokrates’e göre de kötülük, iyiliğin zıttıdır. Örneğin; sağlık, bilgi ve zenginlik gibi unsurlar “iyi”, bu değerlerin karşıtları ise “kötü”dür. Ancak gezmek, dinlenmek ya da okumak gibi insan eylemleri, Sokrates’e göre ne “iyi” ne de “kötü” olarak nitelendirilebilir (Özdemir, 2001: 14).

Platon açısından bakıldığında, aslında evrende mutlak anlamda iyi ya da kötü diye herhangi bir şey bulunmadığı; kötülüğün bilgisizlik, iyiliğin ise bilgelik olduğu

görülmektedir. Platon'a göre, zevkli ve hoş giden bir yaşam sürmek iyi olarak değerlendirilirken, bunun zıttı olan durum ise kötü olarak kabul edilir. Yani zevk veren ve beğenilen şeyler, yalnızca bu nitelikleri açısından iyi; beğenilmeyenler ise bu bağlamda kötüdür (Öktem, 2018: 653). Örneğin, sevdiklerinden uzak kalmış bir birey için yaşam ne zevk verici ne de hoş bir deneyimdir. Bu durumda, söz konusu birey açısından yaşam açıkça kötüdür; çünkü yaşam, onun arzu ettiği anlamda bir haz ve neşe sunmamaktadır.

Spinoza'ya göre ise iyi ve kötü kavramları, sevinç ve keder duyguları ile açıklanabilir (Spinoza, 2011: 206, 213). Buna göre, bir şey bireyi mutlu ediyorsa o şey iyi; mutsuz ediyorsa kötüdür.

Sokrates ise kişiyi günah ve kötülüğe iten temel sebebin bilginin yokluğu olduğunu savunur. Bilgiyi değerli bir erdem olarak gören Sokrates'e göre, bilgili bir insan kötülük yapmaz. Ona göre birey, iki seçenek arasında tercih yaparken daha iyi olanı seçmeye yönelir; bilinçli olarak kötü olanı seçmez. Daha az kötü olanı tercih ettiğinde dahi, aslında daha iyi olanı yapmış olur. İnsanların isteyerek ve bilerek kötülük yapamayacağını ileri süren Sokrates, kötülük yapan bireylerin bilgi eksikliği yaşadığını belirtir. Bu bağlamda, ona göre kötülük bilgisizlikten doğmaktadır (Osborne, 2015: 18).

Platon da Sokrates gibi düşünerek, kötülüğü erdemsizlik ve bilgisizlikle açıklar (Yıldırım, 2016: 547). Ona göre kötülük, iyiliğin bilinmeyişi ya da gerçekliğin eksikliğidir (Badiou, 2013: 66). Platon bu durumu şu sözlerle ifade eder: “Hiç kimse bile bile kötülük etmez. Kötüler, bedenleri kötü olduğu ya da kötü eğitildikleri için kötüdürler. Ancak insan, tüm çabasıyla, eğitimi ve yaşam tarzıyla kötülükten uzaklaşmalı; onun zıttı olan erdeme, yani iyiliğe ulaşmalıdır. İyi olan her şey güzeldir. Güzel olan da hiçbir zaman orantısız değildir. O hâlde, bir varlığın güzel olabilmesi için, tam bir orantı içinde bulunması gerekir” (Öktem, 2018: 652–653). Bu çerçevede, Platon'a göre, şiddet eğilimli bir babanın yanında yetişen bir çocuk, büyüdüğünde şiddete meyilli hâle gelebilir. Çünkü çocuk, bu davranışı kötü olarak değil, olağan ve öğrenilmiş bir durum olarak değerlendirmektedir.

Mevlânâ ise *Mesnevi*'sinde iyilik ve kötülüğü birbirine zıt iki kavram olarak tanımlar. Ona göre, iyi ve kötü insanoğlunun doğasında var olan ahlaki değerlerdir. Bu değerlerin bir bireyde aynı anda bulunması ise insanda çelişkiye yol açmaktadır. Mevlânâ, insanın doğuştan kötü olduğu fikrine katılmaz. Ona göre çocuk ne iyiyi ne de kötüyü bilir.

Anlaşıldığı üzere insan; hem iyi hem de kötü davranışlara yönelebilecek bir yapıya sahip olarak dünyaya gelmektedir. İnsandaki davranışların eğitim yoluyla iyi ya da kötü yöne yönlendirilmesi ve bu doğrultuda davranışların güzelleştirilmesi mümkündür. İyi ve kötü kavramları, insana sorumluluk yükleyen temel ahlaki kavramlardır. İnsan için arzu edilen, kötü huylardan arınarak iyiliklere yönelmesidir.

Fârâbî'ye göre evrendeki bütün iyiliklerin temel kaynağı Tanrı'dır. Ona göre iyilik, yetkinliktir ve aynı zamanda ulaşılması gereken hedeftir. En yüce amaç, başka bir şey için değil, yalnızca kendi için arzu edilen en yüce mutluluktur. İnsan, iyi ile kötü arasında tercih yapabilecek iradeye sahip olarak yaratılmıştır. Fârâbî'ye göre insanın arzuladığı her yetkinlik ve gaye, yalnızca iyi olduğu için arzulanır. Gerçekte “iyi” olarak nitelendirilebilecek pek çok şey mevcuttur. Ancak esas iyi, son yetkinlik olan en yüce mutluluktur. Mutluluk ise insanın başka bir şey için değil, yalnızca kendi için tercih ettiği ve arzu ettiği bir amaçtır. Diğer tüm arzular, yalnızca mutluluğa ulaşmadaki faydaları nedeniyle tercih edilmektedir.

Analitik felsefenin önde gelen isimlerinden çağdaş İngiliz filozof G. E. Moore, iyiyi “özel” ve “araçsal” iyi olarak ikiye ayırmıştır. Moore'a göre özel iyi, tıpkı renkler gibi tanımlanamaz ve analiz edilemez bir özelliktedir (Ovacık, 2018: 343–361). Burada vurgulanan nokta, örneğin ağaçların yapraklarının yeşil, kömürün siyah olduğunun herkes tarafından bilinen ve kabul gören bir bilgi olduğudur. Ancak herkesin algıladığı rengin gerçekten aynı olup olmadığı ispatlanamaz. Moore'un bu bakış açısı, “iyi” kavramı için de geçerlidir. Herkesin iyi olarak kabul ettiği ya da etmediği fikir ve davranışlar bulunabilir. Bu bağlamda, iyiliğin kesinliğine, gerçekliğine veya yararına dair kesin bir yargıya varmak mümkün değildir; çünkü mutlak bir “iyi”ye ulaşmak olanaksızdır.

Spinoza'nın *Ethica* adlı eserinde ele aldığı üzere, iyi ve kötü kavramları tek başlarına değil, ancak kıyas yoluyla anlam kazanabilen kavramlardır. Bu nedenle, aynı şey aynı anda hem iyi hem kötü hem de ne iyi ne de kötü olabilir. İbn Sînâ, bu durumu müzik örneğiyle açıklar: Müzik, üzgün bir kişi için iyi; yas tutan bir kişi için kötü; sağır bir kişi içinse ne iyi ne de kötüdür (Topuz, 2017). Spinoza ayrıca *Kısa İnceleme* adlı eserinde bir şeye “iyi” demenin, başka bir şeyin o kadar iyi olmadığını — yani daha az iyi ya da kötü olduğunu — kabul etmek anlamına geldiğini ifade eder.

Alman düşünürü Hegel'e göre, iyi ve kötü birbirlerini gerektirirler. Bir kavram, diğerini zorunlu kılar ve kendini ancak diğeri aracılığıyla var edebilir. İyi ve kötü,

birbirinden ayrılmak ve diğerrinin ortadan kaldırılmasıyla kendine dayanabilmek için zorunluluk arz eder. Bu bağlamda iyi ve kötünün her biri, diğerrini kendisine karşıt olan bir “olumsuzlaşma momenti” olarak zorunlu kılar. Bu kavramlar, hem kendilerini hem de karşıtlarını kapsar. Sonuçta iyi ve kötü, kendi içinde birer bütünlük taşır. Hegel’e göre iyi ve kötü sürekli bir etkileşim içerisinde ve bu karşıtlık, aynı zamanda özgürlüğün ve bilinçli seçimin ortaya çıkabilmesi için gereklidir.

İyinin ve kötünün nasıl belirleneceği noktasında Kant, ahlak yasasını temel alır. Kant’a göre ahlak yasası, iradeyi aktif kılan bir ilkeye sahiptir. Bu yasa, bireyin davranışlarını yalnızca görev olduğu için seçmesini sağlar ve eylem de bu tercihin sonucunda ortaya çıkar. Bu bağlamda iyi, iradenin ahlak yasasına uygun olarak, bir görev duygusuyla seçtiğidir; kötü ise bunun zıddıdır (Tuğral, 2014). Kant’ın bu ahlaki tutumun gerçekleşmesinde zorunlu gördüğü unsur, özgürlüktür. İnsan yalnızca özgür olduğunda ahlaki davranışlarının bir değeri olabilir. Bireylerin içinde bulunduğu toplum tarafından kabul gören ödev ve sorumluluklar etik davranış olarak tanımlanır. Vicdan, iyi niyet, doğruluk ve sevgi anlayışı gibi değerler, bireyin yaşadığı toplum tarafından şekillendirilir. Bu değerler ışığında bireyin davranışları iyi ya da kötü olarak nitelendirilir. Ahlaka uygun olan davranışlar iyi; uygun olmayanlar ise kötü olarak değerlendirilir. Kant’a göre bir eylemin iyi olması için yalnızca amacının iyi olması yeterlidir; iyi niyetle yapılmış olması, o davranışın ahlaki olarak da kabul edilmesi için temel ölçüttür. Sonuç olarak bir eylemin iyi olması için sadece iyiliğe yönelmesi değil, aynı zamanda doğru olması da gereklidir (Kılavuz, 2003).

Orta Çağ Hristiyan filozofu Saint Augustinus’a göre kötülük, iyiliğin yokluğudur (Peterson, 2013: 368). Aynı zamanda kötülük, hiçlik anlamına da gelmektedir. Varlık düzleminde, iyilikten az da olsa pay almayan hiçbir varlık bulunmadığından, bu dünyada mutlak anlamda bir kötülükten söz etmek mümkün değildir. Bununla birlikte, bu dünyada yadsınamaz kötülüklerin var olduğunu kabul eden Augustinus, tüm bu kötülüklerin kaynağının Tanrı değil, insan olduğunu belirtmektedir (Çüçen, 2017: 186). Zira insan, özgür iradesiyle kötülüğü ortaya çıkarmaktadır. Kötülük, Tanrı’nın emirlerine karşı gelen insan davranışları sonucunda bir ceza olarak ortaya çıkmaktadır (Öktem, 2018: 647). *İtirafklar* adlı eserinde, iyiliklerin Tanrı tarafından bir lütuf olarak verildiğini; kötülüklerin ise insanların günahları olduğunu belirtmektedir (Augustinus, 2016: 198). Özetle, Augustinus’a göre Tanrı’nın yaratılış sisteminde kötülük yoktur. Çünkü Tanrı, varlıkları en mükemmel biçimde,

kendi bilgisi ve kudretine uygun olarak yaratmıştır. Bu nedenle gerçek anlamda bir kötülük söz konusu değildir. Augustinus, kötülüğü iyiliğin zıttı olarak değil; iyiliğin yokluğu olarak tanımlar. O hâlde kötülük, iyilikten sapma veya iyiliğin bozulmuş hâlidir; yani ahlaki bir bozulmanın sonucudur (Öktem, 2018: 647).

Sonuç olarak, iyi ve kötü, yorumlayanın ölçütlerine göre şekillenen kavramlardır. Kendi başına var olan bir “iyi” ya da “kötü”den söz etmek mümkün değildir. Bireylerin tecrübeleri, onların iyi ve kötü anlayışlarının temelini oluşturur. Örneğin, bir yemeğin tadı kötü olarak nitelendiriliyorsa, bu değerlendirme daha iyisi tecrübe edildiği içindir. İyi ve kötü, doğada nesnel bir gerçeklik olmaktan ziyade, bireylerin zihinlerinde ve değer yargılarında var olan kavramlardır.

2.2. Toplumsal Hayatta İyi ve Kötünün Algısı

Toplum kavramı, farklı şekillerde tanımlanmış ve bu doğrultuda tarih boyunca çeşitli toplum modelleri geliştirilmiştir (Kocacık, 2000: 2). Günlük söylemde “gelişmiş toplum”, “gelişmekte olan toplum”, “açık toplum”, “kapalı toplum”, “geleneksel toplum”, “modern toplum” gibi ayrımlarla karşılaşmak mümkündür. Bu çeşitliliğin temelinde yatan neden, toplumların ele alınış biçimlerinde benimsenen yaklaşımlar ve kullanılan ölçütlerdir. Ancak bazı ortak noktalar belirlenerek daha kapsayıcı bir toplum tanımı yapılabilir. Kocacık’a göre toplum, insan ömründen daha uzun yaşayan, kendi kendini devam ettiren, temel çıkarlarını gerçekleştirmek, kendini korumak ve sürdürebilmek amacıyla iş birliği yapan bireylerden oluşan; belli bir fiziksel mekâna veya coğrafyaya sahip, göreceli bir süreklilik arz eden ve ortak bir kültürü barındıran, az ya da çok ölçüde kurumsallaşmış ilişkiler bütünüdür (Kocacık, 2000: 1).

Toplumun varlığını sürdürebilmesindeki temel öğeler insan ve doğadır. Bu bağlamda toplum, insan ve doğa arasındaki etkileşimin bir ürünüdür (Kocacık, 2000: 7). Bu etkileşim süreci, birlikte yaşama biçimi, coğrafi koşullar ve inanç sistemleri açısından “iyi” ve “kötü”ye dair yargılarda farklılıklar doğurabilir. Örneğin, Amerika’da doğru kabul edilen bir davranış, Arabistan’da ya da Brezilya’da aynı şekilde değerlendirilmek zorunda değildir (Soccio, 2010: 161). Westacott’a göre, ahlâkî bakış açısındaki farklılıkları etkileyen asıl unsur, derin görüş ayrılıklarından çok, ortak değerleri örten yüzeysel anlaşmazlıklardır. Bazı göçebe toplumlarda yeni doğan bir bebeği öldürmek ahlaki bir davranış olarak görülürken, başka toplumlarda bu davranış cinayet ya da vahşet olarak değerlendirilmektedir. Ancak bebeği öldürme davranışını

benimseyen toplumların savunusu, o çocuğu büyütebilecek kaynaklardan yoksun olmalarıdır. Bu bakış açısı, toplumun genel iyiliğini gözetmek ve çocuğun ileride yaşayacağı acıları önlemek amacıyla şekillenir. Öte yandan bu eylemi yasaklayan toplumlar, yeni doğan bir bebeğin gelecekte ailesine veya topluma bir yük olmayacağına inandıkları için bu davranışı suç saymışlardır.

Bu örnekten yola çıkarak görülebileceği gibi, toplumlar ve bireylerin değer sistemleri, içinde bulundukları ekonomik, kültürel ve sosyal koşullarla şekillenmektedir. Dolayısıyla ahlaki açıdan doğru ya da yanlışın değerlendirilmesi, bir toplumun iyi ve kötüye dair algılarının, o toplumun kültürel yapısı ve bireylerinin yaşam tarzlarıyla ilişkili olarak ele alınmalıdır. Kültürel ortamın değişkenliği, ahlaki değerlerin de değişebileceği düşüncesini doğurmuştur. Bu görüşü savunanlar, toplumlar arasındaki ahlaki algı, inanç ve yaşam pratiklerinin farklılığını öne sürerek bu farklılığı gerekçelendirmektedir (Güçlü, 2008: 607).

İyilik ve kötülük, evrensel ve sabit tanımları olan kavramlar değildir; her toplumda ve bireyde farklı anlamlar kazanabilir. Bu nedenle, bireylerin yaşadıkları coğrafya, çevresel koşullar, inanç biçimleri ve ahlaki anlayışları, iyi ve kötü algılarını etkileyebilir. Sosyolojik açıdan bakıldığında, kötü; toplumun kınadığı tüm davranışlar, iyi ise onayladığı davranış biçimleridir (Bauman, 1997: 267).

Her ne kadar toplumlar farklı kültürel özelliklere sahip olsalar da toplumsal yapının işleyişini sağlayan bazı ortak değerler mevcuttur. Bir toplumun oluşabilmesi için bireyler arasında iş birliği ve paylaşım esası bulunmalıdır. Aynı toprak parçası üzerinde yaşayan, ortak değerlere sahip bireylerin oluşturduğu yapı toplum olarak adlandırılır. Her toplumun kendine özgü ahlaki değerleri ve gelenekleri vardır. Bu değerler, toplumun huzuru, güvenliği ve gelişimi için inşa edilir. Bu kapsamda, iyi ve kötüye dair tanımlar; yasalar, gelenekler, inançlar ve kültürel normlar çerçevesinde şekillenir.

Bu noktada dinin rolü oldukça önemlidir. Din, bilimden farklı olarak metafizik bir yaklaşımla insana, doğaya, hayata ve ölüm sonrasına dair yanıtlar sunar. Her toplumun belirli bir inanç sistemi bulunur. Bu inanç sistemlerine göre, iyi bir insan olmayı başaran bireyler cennetle ödüllendirilir; kötülüğü seçenler ise cehennemle cezalandırılır. Bu görüş, yalnızca tek tanrılı dinlerde değil; çok tanrılı dinlerde de benimsenmiştir. Bu bakış açısına göre dünya, iyilik ve kötülüklerle sınındığımız geçici bir mekândır. Doğal afetler bile, kimi inançlarda Tanrı'nın insanlara yönelik gazabının

bir yansıması olarak görülür. Bununla birlikte Tanrı, yalnızca cezalandıran değil, aynı zamanda bağışlayan bir varlık olarak da kabul edilir. Bu yönüyle, insanların işlediği kötülükleri affedebilecek bir merhamete de sahiptir.

Dine ve Tanrı buyruklarına dayalı bir sosyal yapıya uyum sağlamak, birey için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu uyum sağlanmadığında birey, sosyal yaşamın dışına itilir ya da cezalandırılır. Örneğin, bir insanı gasp amacıyla öldürmek her toplumda kötü bir davranış olarak kabul edilirken, idam cezası almış bir mahkûmun infazı, otorite tarafından meşru görüldüğü için toplumsal açıdan onaylanabilir bir eylem hâline gelebilir. Her iki durumda da insan öldürülmüş olsa bile, bu eylemlerin ahlaki değerlendirmeleri farklıdır.

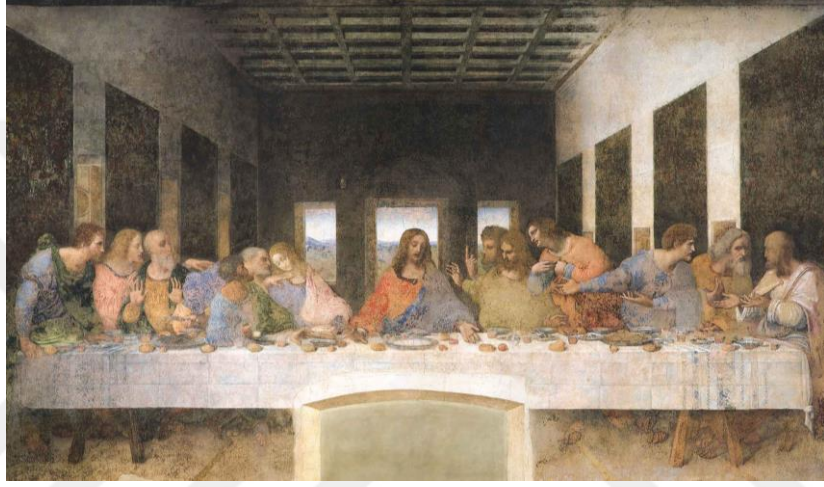

BÖLÜM III

SANATTA İYİ VE KÖTÜ TASVİRİ

3.1. Resim Sanatında İyi ve Kötü

Tüm bu anlatılanlar doğrultusunda, iyi ve kötüye dair hikâyeler, olaylar, kahramanlar ve imgeler, sanatın da önemli bir konusu hâline gelmiştir. Bu bağlamda, edebiyat, resim ve sinemanın hemen her türünde, iyi ve kötü kavramlarına ilişkin çeşitli örneklerle rastlamak mümkündür.

Görsel 1. Leonardo Da Vinci, Son Akşam Yemeği, 1495-1498, Duvar resmi, Milano
İtalya

Rönesans dönemi sanatçısı Leonardo Da Vinci'nin *Son Akşam Yemeği* adlı eserinde iyilik ve kötülük mukayesesine dair sembolik ve dini bir manzara yer almaktadır (Görsel 1). Eserde, boylu boyunca uzanmış bir masa etrafında üçerli gruplar hâlinde sıralanmış on iki havari ve merkezde İsa figürü görülmektedir. Yapıtın konusu, adından da anlaşılacağı üzere İncil'de bahsi geçen "*Son Akşam Yemeği*"dir. Havarilerinden biri tarafından ihbar edileceğini bilen İsa, bu yemekte kaderini kabul etmiş bir şekilde havarilerine dönerek içlerinden birinin kendisini ele vereceğini dile getirir. Bu söz üzerine havariler şaşkınlık yaşar ve İsa'nın sözlerinin anlamını kavramaya çalışırlar. Eserde havarilerin bu şaşkın ifadeleri açıkça resmedilmiştir. Resimde İsa'yı ele veren havari Yahuda, dirseğiyle masaya dayanmış hâlde betimlenmiştir. İncil'de İsa, kendisini ele verecek olan kişinin "sahana banan" yani dünya nimetlerine yönelen kişi olduğunu belirtir. Yahuda, diğer figürlerin aksine gölgede kalmış ve işittiği sözlerin ağırlığıyla kendisini geriye doğru çekmiştir. Bu

sahnede İsa'nın, kendisini insanlığın günahlarına kurban etmeye gönüllü oluşuyla iyiliği; Yahuda'nın ise inancını yitirip para karşılığında Tanrı'nın oğlunu ihbar etmesi nedeniyle kötülüğü temsil ettiği söylenebilir.

Görsel 2. Mariotto Albertinelli, Âdem ve Havva'nın Cennet'ten Kovulması, 1514, Hırvatistan

İtalyan Rönesans sanatçılarından Mariotto Albertinelli'nin 1514 tarihli “Âdem ile Havva'nın Cennetten Kovulması” adlı eseri, insanın varoluşuna dayanan, iyilik ve kötülüğün işlendiği en eski anlatılardan birini konu edinmektedir (Görsel 2). Tanrı, Âdem ve Havva'yı yarattıktan sonra onların cennet bahçesinde serbestçe dolaşmalarına izin verir; ancak yalnızca bir ağaca yaklaşmamalarını emreder. Bu yasağa uymayan Âdem ve Havva, yasak meyveyi yemeleriyle birlikte cennetten kovulurlar. Albertinelli'nin söz konusu eserinde, Âdem kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir. İşlediği günahtan dolayı büyük bir pişmanlık duyan Âdem, ellerini birleştirerek Tanrı'dan af dilemektedir. Tanrı, bulutlar üzerinde betimlenmiş olup kırmızı giysisi ve yeşil peleriniyle dikkat çeker. Uzun saçlı ve sakallı figür, başını sola çevirerek yanındaki meleğe günahkârları işaret etmektedir. Havva ise Âdem'in hemen yanında, utanç içinde ve telaşlı adımlarla uzaklaşmakta; aynı zamanda elleriyle çıplaklığını örtmeye çalışmaktadır. Kompozisyonun arka planında, çalılıklar arasında çıplaklığını örtmeye çalışan bir diğer Havva figürü daha yer almaktadır. Bu figür, günah işlemelerinin ardından Tanrı'dan saklandıkları ânı temsil

eder. Tanrı'nın kendilerine seslenmesiyle birlikte gizlendikleri yerden çıkarlar.

Eserde Tanrı, bağışlayıcı ve iyiliğin simgesi olarak resmedilmiştir. Yasak meyvenin yenmesine sebep olan, Tanrı'ya secde etmeyi reddederek insanları aldatmaya çalışan Şeytan ise kötülüğün temsili olarak düşünülebilir. Bununla birlikte, Âdem ve Havva'nın Tanrı'ya verdikleri sözü tutmamaları ve itaatsizlikleri sonucu ilk günahı işlemeleri, kötülüğün yalnızca dışsal değil, bireysel bir tercih ve davranış biçimi olarak da değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Görsel 3. Michelangelo Merisi da Caravaggio, Davud ve Golyat, 1609-1610, İtalya

İtalyan Barok dönemi sanatçısı **Michelangelo Merisi da Caravaggio**, sık sık karıştığı kavgalar ve yaşadığı yasal sorunlar sebebiyle, hayatı boyunca kişisel çalkantılarla anılmış bir sanatçıdır. Barok döneminin önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilen Caravaggio, eserlerinde dramatik ışık-gölge kullanımı (chiaroscuro) ve gerçekçi betimlemeleriyle tanınmaktadır. Sanatçının **“Davud ve Golyat”** adlı eseri, İncil’de yer alan, genç bir çoban olan Davud’un, Filistinli dev savaşçı Golyat’ı zekâsı ve cesaretiyle mağlup etmesi anlatısına dayanmaktadır (Görsel 3). Golyat, zalim bir dev olarak betimlenirken; Davud, ileride İsrail’in kralı olacak genç bir kahraman olarak öne çıkar. Caravaggio’nun son dönemlerinde yaptığı bu eserde, bazı sanat tarihçileri eseri bir **çift otoportre** olarak yorumlamaktadır. Zira Davud figürünün, sanatçının gençliğini; Golyat’ın ise olgunluk dönemindeki karanlık ve sorunlu yanlarını temsil ettiği düşünülmektedir. “Biri iyi ve safken, diğeri hayvani ve kötüdür.” (Öndin, 2018, s. 64).

Sanatçı, gençlik yıllarında işlediği bir cinayet nedeniyle Roma’dan kaçmak zorunda kalmış, hayatının geri kalanında ise bir af umuduyla dini temaları sıklıkla işler

hâle gelmiştir. Bu durum, onun içsel hesaplaşmalarını sanat yoluyla dışavurduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu bağlamda, Davud figürü sanatçının “iyi” yanını, Golyat ise geçmişindeki “kötü” benliğini temsil ediyor olabilir. Sanatçının burada sadece bir zafer anını değil; aynı zamanda kendi iç dünyasındaki çatışmaları, pişmanlıklarını ve geçmişiyle yüzleşmesini anlattığı düşünülebilir. Dolayısıyla bu eser, yalnızca dini bir anlatı değil, aynı zamanda **Caravaggio’nun kendi nefsiyle hesaplaşmasını ve içsel dönüşümünü** ortaya koyan simgesel bir yapıttır.

Görsele 4. Francisco Goya, Üç Mayıs Katliamı, 1814, 268 x 347 cm, Prado Müzesi, Madrid

İspanyol Romantizm dönemi sanatçılarından Francisco Goya’nın 1814 yılında tamamladığı *3 Mayıs Katliamı* adlı eserinde (Görsele 4), iyi ve kötü arasındaki karşıtlığın bir savaş sahnesi üzerinden ifade edildiği söylenebilir. Savaş temalı bu sanat eserinde, düşmanla savaşan ya da düşman tarafından zarar gören insanların yaşadığı mağduriyetin görsel bir anlatımı söz konusudur. Gerçek bir olaydan esinlenerek resmedilen *3 Mayıs Katliamı*, 1808 yılında Madrid’in işgali sırasında Napolyon’un ordularına karşı direniş gösteren ve ardından kurşuna dizilen İspanyolları konu edinmektedir. Eser, savaşın korkunç yüzünü ve acımasız doğasını çarpıcı bir şekilde gözler önüne serer. Kompozisyonda, Fransız askerlerinin silahlarının namluları önünde ölümü bekleyen, umutsuzluk, endişe ve dehşet içindeki bir grup insan yer almaktadır. Sahne adeta bir

cehennemi andırır. Işık, kompozisyonun merkezinde konumlandırılmış, kollarını iki yana açmış figür üzerinde yoğunlaşır. Bu figür, duruşu itibarıyla Golgota Tepesi'ne götürülen İsa'yı andıracak şekilde tasvir edilmiştir (Venturi, 1954: 121). Kollarını meydan okurcasına havaya kaldıran bu figürün avuç içlerinde ise, İsa'nın çarmıha gerilişini simgeleyen *stigmata* benzeri izler görülmektedir (Bird, 2017: 60).

Goya bu anlatımıyla, şiddetin kaynağının otoriteye, güce ve militarizme ait olduğunu ortaya koymakta ve eleştirel bir duruş sergilemektedir (Ötgün, 2008: 94). Bu bağlamda; savaş, otoriter yapılanmalar ve bu yapıları destekleyen kitlelerin kötülüğün simgesi olduğu düşüncesi ön plana çıkmaktadır.

Eserde kurşuna dizilen sivil İspanyolların, masumiyetin, iyiliğin ve saflığın sembolik temsilleri oldukları söylenebilir. Bu yorumu güçlendiren unsurlardan biri, merkezdeki figür aracılığıyla yapılan İsa göndermesidir. Bu durumda katledilen yalnızca bireyler değil; aynı zamanda iyilik, saflık ve insanlık değerleridir. Diğer yandan, yüzleri görünmeyen ve ellerindeki silahları masumlara doğrultmuş gri infaz mangası ise kötülüğün temsilidir. Bu kötülük; ifadesiz, katı, ruhsuz, insani duygulardan yoksun ve sistematik bir yıkımın suretidir.

Her ne kadar 3 Mayıs tarihinde gerçekleşen olaylarda, işgale karşı direniş gösteren sivillere yönelik Fransız askerlerinin sert bir müdahalede bulunduğu bilinmekteyse de Goya'nın bu sahneyi ne derece gerçeğe uygun yansıttığı kesin olarak söylenemez. Sonuç itibarıyla, karşımızda bir sanat eseri bulunmaktadır ve eserin sahibi olan Francisco Goya, bu savaşta doğrudan taraf olan bir figürdür. Aynı olay, farklı bir ulustan bir sanatçı tarafından işlenseydi, bambaşka bir anlatımla yorumlanabilirdi.

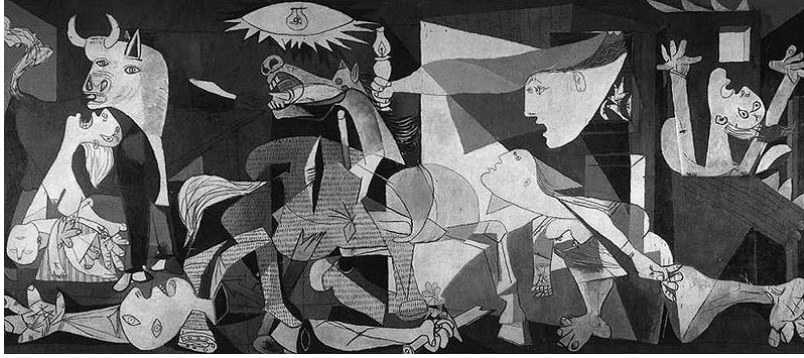
Görsel 5. Eugene Delacroix, 'Halka Yol Gösteren Özgürlük', 1830, T.ü.y.b, Louvre Müzesi, Paris

Romantizm akımının önemli temsilcilerinden Eugene Delacroix'in 1830 tarihli *Halka Yol Gösteren Özgürlük* adlı eserine (Görsel 5) bakıldığında, özgürlüğün tarih boyunca uğruna en çok mücadele edilen ve bu bağlamda isyanla özdeşleşmiş bir kavram olarak öne çıktığı söylenebilir.

Söz konusu eser, Fransız Devrimi'nin yarattığı büyük toplumsal dönüşümün bir yansıması niteliğinde olup, devrimin etkilerini ve bu etkiler karşısında halkın gösterdiği tepkileri simgesel biçimde ortaya koymaktadır. Tabloya hâkim olan güçlü kadın figürü, Fransa'nın ulusal simgesi Marianne'dir. Bir elinde Fransız bayrağı, diğer elinde tüfek taşıyan bu figür, halkı ileriye doğru yönlendirmekte ve onları devrime davet eden idealize edilmiş bir kahraman kimliğiyle resmedilmektedir. Bayraktaki mavi, beyaz ve kırmızı renkleri; devrimin temel ilkeleri olan adalet, bağımsızlık ve kardeşliği temsil etmektedir. Eserde, devrim hareketine katılan farklı toplumsal sınıflardan insanlar birlikte mücadele etmektedir. Bu durum, özgürlük mücadelesinin belirli bir sınıfa özgü olmadığı, toplumun tüm kesimlerini kapsayan ortak bir ideal olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

Delacroix'in, kraliyet yanlılarını ve otorite destekçilerini tablonun alt kısmında konumlandırarak görsel bir değersizleştirme stratejisi izlediği söylenebilir. Bu tercih, yalnızca Fransa'daki özgürlük ve adalet mücadelesinin değil, aynı zamanda evrensel ölçekte benzer mücadelelerin idealist bir temsili olarak değerlendirilebilir. Sanatçının, ön plandaki kadın figürüyle birlikte halkı "iyi"; mevcut iktidarı ve ona destek verenleri

ise “kötü” olarak betimlediği yorumu da bu bağlamda anlam kazanmaktadır.

Görsel 6. Pablo Picasso,Guernica,1937,T.ü.y.b,Madrid İspanya

İyilik ve kötülük ilişkisini savaş teması üzerinden ele alan eserlerden biri de Pablo Picasso'nun *Guernica* adlı tablosudur (Görsel 6). 26 Nisan 1937 tarihinde, Francisco Franco'nun güç gösterisi amacıyla, Bask bölgesindeki küçük Guernica kasabası savaş uçaklarıyla bombalanmış ve büyük bir katliam yaşanmıştır. Bask halkının bağımsızlık talebini tehdit olarak gören Franco, bu devrimci idealleri bastırmak amacıyla Nazilerin bombardıman uçaklarını kullanarak kasabayı ağır hava saldırısına maruz bırakmıştır.

Siyah, beyaz ve gri tonlarının hâkim olduğu *Guernica* tablosu, yalnızca bir savaşın dehşetini yansıtmakla kalmaz; aynı zamanda insanlığın savunmasız ve acı içindeki durumunu da gözler önüne serer. Acı çeken insanlar ile korku ve kaos içerisinde kıvranan hayvan figürleri eserin merkezinde yer almaktadır. Dağılmış ve biçimsizleştirilmiş figürler, savaşın yol açtığı fiziksel ve ruhsal yıkımı temsil eder. Özellikle çocuğunu kaybetmiş bir annenin figürü, savaşın sebep olduğu derin acının güçlü bir simgesi olarak dikkat çeker. Boğa ve at figürleri, şiddetin evrenselliğini sembolize ederken; kompozisyonun ortasında yer alan lamba hem bir tanık hem de bir gözlemci işlevi görerek savaşın yıkıcılığına vurgu yapar. *Guernica*, yapısı, biçimi, konusu ve renk tercihleri itibarıyla karanlık ve yoğun bir atmosfer sunarak kötülüğü temsil eder. Ancak eserdeki iyilik vurgusu, savunmasız sivillerin yaşadığı trajedinin anlatım biçiminde ve bu anlatımın insan hakları ihlallerine karşı bir direniş sembolüne dönüşmesinde kendini gösterir. Günümüzde hâlâ savaşlara ve insan hakları ihlallerine karşı direnişin simgesi olarak kabul edilen bu eser, savaş karşıtı duruşun evrensel bir temsili niteliğindedir.

3.2. Sinemada İyi ve Kötünün Karakterize Edilmesi

Sinemanın bir buluş olarak ortaya çıkışı, toplumsal yapıların yaşam biçimlerinde ve dünyayı algılama süreçlerinde köklü değişimlerin yaşandığı bir döneme rastlar. Sanayi Devrimi'nin neden olduğu bu toplumsal dönüşüm; düşünsel yapısıyla, insan ilişkileriyle, üretim ve tüketim anlayışıyla, hayatı kavrayış biçimiyle farklı bir yaşam tarzı ortaya koymuştur (Kılıç, 2008: 17).

Bu süreci en etkili şekilde ele alan yazarlardan biri kuşkusuz Charles Baudelaire'dir. Baudelaire, *Modern Hayatın Ressamı* adlı eserinde (2013: 9-33), dönemin bireylerinin ve sanatçılarının değişen portresini başarılı bir biçimde çizer.

Sinema, teknolojik bir olgu olarak teknoloji çağının bir ürünü niteliğindedir. Sanayi Devrimi'ne bağlı olarak gelişen modernleşme süreci, toplumların kitleleşmesini beraberinde getirmiştir. Bu süreç, farklı bir yaşam biçiminin oluşmasına da zemin hazırlamıştır.

20.yüzyıl ile büyüyen ve dönüşen toplum yapısı; gelişen teknoloji, savaşlar ve yıkımların etkisiyle kimliklerin parçalanmasına, bireylerin yaşam tarzlarında derin kırılmalara yol açmıştır. Bu yeni yaşam biçimi içerisinde insanlar, farklı varoluş şekilleri geliştirmeye başlamıştır. Modern yaşam biçiminin değişen varlık anlayışının temelinde ise değerlerini yitirmiş birey yer almaktadır. Modern çağın insanı, parçalanmış ve ayrılmış bir mozağin içinde, tüm inançlarını kaybetmiş durumdadır. Sinema ise, bu yaşam ve varoluş biçimleri içinde bireyin kendini yeniden bulmaya çalıştığı özgün bir anlatım biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Tarkovski'ye göre, "Sinema, dünyanın henüz farkına varılmamış yönünü, başka sanat dallarınca ele alınmamış bir biçimde yansıtmak üzere doğmuştur" (Tarkovski, 2008: 67). Hiçbir sanat dalı hakikate bu denli yaklaşmamış, gerçeği bu denli doğrudan ifade etmemiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak, diğer sanat dalları da kendi ifade imkânlarını yeniden gözden geçirmiş ve çeşitli yeniliklere yönelmişlerdir.

Sinema, anlatım biçimi, kurgusu, görselliği ve efektleri açısından diğer sanat dallarına kıyasla daha etkili bir ifade gücüne sahiptir. Sinemanın hakikati yansıtmaya kapasitesi; zaman ve mekânda gerçekleştirdiği atlamalar, hareketle ve kendi içsel ritmiyle anlatımını pekiştirmesi, oluşturulan mizansen aracılığıyla inandırıcılığı sağlaması gibi unsurlarla yalnızca bir kayıt aracı olmadığını da ortaya koymaktadır.

Sinema sanatını, anlatım biçimi bakımından da diğer sanat dallarından ayrı bir yerde değerlendirmek mümkündür. Çoğu senaryo, edebî bir metnin beyaz perdeye uyarlanması şeklinde karşımıza çıksa da, sürenin sınırlı oluşu nedeniyle olay ve kurgunun izleyiciye aktarımı noktasında, edebiyat eserlerinde olduğu gibi uzun ve derinlemesine bir anlatımdan söz etmek mümkün değildir.

Ele aldığı konular bakımından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan sinema, insan deneyimi ve yaşantısının hemen her yönünü kapsayabilir. Toplumsal ve kültürel konular (adalet, eşitlik, göç), felsefi ve psikolojik temalar (algı, psikoloji, gerçeklik), bilim kurgu öğeleri (yapay zekâ, uzay, zaman), gizem, doğa ve macera (hayatta kalma, çevre, keşif), mitolojik unsurlar (korku, folklorik öğeler) ile insan ilişkileri (aşk, romantizm, aile bağları, dostluk, sadakat, iyi ile kötünün mücadelesi) sinemanın temel temaları arasında yer almaktadır.

Yukarıda bahsedilen temalar arasından "iyi ile kötünün mücadelesi", Türk Sinemasının özellikle Yeşilçam dönemi eserlerinde yoğun bir şekilde ele alınır.

Yeşilçam Sineması, Türk halkının hayata bakışında bir kimlik kazanmış ve bu yönüyle değer görmüştür. Yeşilçam Sineması, 1950'lerden 1980'lere kadar Türkiye'de sinema sektörünün merkezini oluşturmuş ve halk arasında "Türk Sineması'nın Altın Çağı" olarak anılan bir dönemi kapsamaktadır. Adını, İstanbul Beyoğlu'ndaki Yeşilçam Sokağı'ndan alan bu sinema sektörü; komedi, dram, aksiyon-macera, fantastik ve bilim kurgu gibi çeşitli türleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu çeşitlilik içerisinde tür ne olursa olsun, iyi ve kötünün mücadelesi varlığını hep korur.

Genellikle benzer kurgular etrafında şekillenen bu sinema anlayışı; insani yönlerinden soyutlanmış tamamen iyi ya da tümüyle kötü karakterler üretmiştir. Fedakâr anne (iyi) , kötü yola düşmüş kadın (iyi), yardımsever komiser (iyi), alkolik baba (kötü), kadınları tuzağa düşüren adam (kötü), zengin fabrikatör (kötü) gibi karakterler; Yeşilçam'da yerleşik bir hâl almış ve neredeyse her filmde aynı biçimde anımlandırılmıştır.

Bu karakterler, çoğunlukla şablonlaşmış senaryo yapılarının ve diyalogların bir yansımasıdır. Örneğin, âşık olduğu adamın başı derde girince onu kurtarmak için istemediği kötü adamla evlenmek zorunda kalan genç kız; çaresizce hastalanan ve sevdiği kişinin acı çekmemesi için ondan uzaklaşmaya çalışan genç adam; mirasa kavuşabilmek için vasiyet gereği bir kadınla evlenmek zorunda kalan ilgisiz ve çapkın

adam; gözleri görmeyen sevdiği kızın gözlerini açtırmak için hırsızlık yapıp hapse düşen genç; yoksul ve çirkin görünümlüken makyaj, şık kıyafetler ve görgü eğitimleriyle dönüşüm geçiren genç kadın; karısı ve çocuğu öldürülen, intikam arzusuyla yanıp tutuşan orta yaşlı adam gibi karakterler melodram türüne dayalı “şablon” anlatıların ürünüdür.

Yeşilçam senaryolarında, aile üyeleri genellikle sosyal statülerine bağlı olarak "iyi" ya da "kötü" biçiminde kategorize edilir. Varlıklı baba karakteri çoğunlukla baskıcı ve otoriterdir; çocuğunun da zengin biriyle evlenmesi için çabalar. Bu durum, zengin baba figürünü olumsuz ve kötü bir tipleme hâline getirir. Zengin anne karakteri ise genellikle bu baskıcı baba figürünün gölgesinde kalan, pasif ve iyi kalpli bir kadın olarak sunulur. Zaman zaman bu karakterin aktifleştiği ve kötüleştiği örnekler de bulunmaktadır. Diğer yandan, düşük gelirli yani "fakir" anne tipi, çoğunlukla merhametli, fedakâr ve sevecen bir karakter olarak resmedilir. Yeşilçam filmlerinde fabrikatörler ve patronlar da genellikle "kötü" tiplmeleri temsil eder. Onların "üst sınıf" mensubu olmaları, kötülüklerinin temel kaynağı olarak gösterilir. Bu karakterler, alt sınıfla sürekli bir çatışma içerisinde ve sahip oldukları maddi imkânlarla onları ezmeye çalışırlar.

Yeşilçam Sineması'nda aile, değerli ve kutsal bir kurum olarak ele alınır. Ailenin birliği ve devamlılığı temel bir tema olarak ön plana çıkar. 1977 yapımı, yönetmenliğini Ertem Eğilmez'in, senaryosunu ise Sadık Şendil'in üstlendiği; başrollerinde Münir Özkul, Adile Naşit, Şener Şen, Ayşen Gruda, Müjde Ar, Halit Akçatepe ve İhsan Yüce gibi önemli oyuncuların yer aldığı *Gülen Gözler* adlı aile komedi filmi, güçlü bir aile yapısına vurgu yaparken, İstanbul'da karşılaşılan zorluklara ve kötülöklere karşı bir başkaldırı niteliği taşır. 1976 yapımı, yönetmenliğini Orhan Aksoy'un, senaryosunu ise Sadık Şendil'in yazdığı, başrollerinde Münir Özkul ve Adile Naşit'in yer aldığı *Aile Şerefi* adlı filmde, beş çocuklarıyla birlikte mütevazı bir yaşam süren bir ailenin tüm zorluklara rağmen hayatta kalma mücadelesi anlatılır. Ancak, varlıklı bir ailenin şımarık kötü oğlu Oktay (Eriş Akman), bu düzeni bozar. Evin babası fedakar Rıza Bey (Münir Özkul), Oktay ve onun babasına karşı bir erdem ve ahlak mücadelesi verir.

Kötü adam tiplmelerinin bir başka örneği ise, ağalık düzenini konu alan filmlerde görülür. Ağa figürü, köylüyü mal sahibi olup olmamasına bakmaksızın ortakçı veya yancı olarak kullanır ve onları borçlandırarak kendisine bağımlı kılar. Ağa; köy,

insanlar ve töre üzerinde tam anlamıyla bir hâkimiyet kurmuştur. Töreyle kendi çıkarları doğrultusunda yeniden şekillendirerek, değişmez bir düzen oluşturur. Köy halkı, ağanın marabası konumundadır ve genellikle zayıflıkları istismar edilir. Bu tür senaryolarda, ağa istediği kadını ya da köylünün toprağını kendi malıymış gibi alabilir. Onun sözü sorgulanmaz ve mutlak surette töreye uygun hareket edilmesi beklenir (Pösteği, 2012, s. 152-154). Ağa karakteri çoğunlukla filmin baş kötüsüdür: acımasız, gaddar, tehditkâr, hilekâr ve tahakkümcüdür. Yanında çalışan adamlar, onun tüm illegal işlerini yürütür. Ağa tiplemesinin fiziksel görünümü de bu karakteristik özellikleri destekleyecek şekilde betimlenir; özellikle fötr şapkası, statü ve güç göstergesi olarak dikkat çeker. Bu figür, istediği her şeyi elde etmek uğruna şiddet ve yıkıma başvurmaktan çekinmeyen, kaba ve otoriter bir profil çizer. 1981 tarihli, yönetmenliğini Kartal Tibet'in, senaryosunu ise Yavuz Turgul'un yazdığı; başrolünde Kemal Sunal'ın, ona eşlik eden oyuncular arasında ise Şener Şen ve Adile Naşit'in yer aldığı *Davaro* buna örnektir. Film, Memo (Kemal Sunal) ile Ağa (İhsan Yüce) arasındaki mücadeleye vurgu yapılır. Memo saf ve iyi niyetli bir karakterken, düzenini korumak ve yozlaşmış töreyi kullanarak köy halkı üzerindeki baskısını artırmak isteyen kötü kalpli ağa, filmin ana çatışmasını oluşturur. Film, Memo'nun bir çuval parayı köy meydanında ağanın yüzüne atarak köylünün tüm borçlarını ödemesiyle son bulur. Bu sahne, iyiliğin ve adaletin kötülük karşısındaki zaferini temsil eder.

Yeşilçam sinemasında bir başka iyi-kötü karşıtlığı ise, masum ve saf kadın karakteri elde etmek amacıyla tuzak kuran kötü erkek figürü üzerinden kurgulanır. Bu karakter, senaryonun sonunda mutlaka cezasını çeker; bu da Yeşilçam anlatılarında adalet duygusunun pekiştirildiğini gösterir.

Mahalle kültürünü temel alan senaryolarda ise farklı sosyal tipler üzerinden iyilik ve kötülük temsilleri ele alınır. Bu bağlamda, esnaf karakteri (bakkal, manav, terzi ya da kasap) genellikle iyi niyetli olarak sunulur. Mahalledeki bir sorun karşısında dayanışma örneği göstererek birliktelik duygusunu pekiştirirler. Jön karakterinin en yakınındaki dost figürü, zor zamanlarında ona destek olan, teselli eden ve çoğunlukla âşıkları bir araya getirmeye çalışan bir yapıdadır. Bu karakterler, senaryoda olumlu rolleriyle öne çıkar.

Mahalle hayatının vazgeçilmez figürlerinden biri de dedikodu yapmayı seven fakat kötü niyetli olmayan komşudur. Kötü ev sahibi, kirayı zorla tahsil etmeye çalışan olumsuz bir karakter olarak sunulurken; mahallenin dokusunu bozan, binaları yıkarak

fabrika veya lüks konutlar inşa etmek isteyen müteahhit de yine kötücül bir figürdür. Mahalle kahvehanesinin iyi niyetli işletmecisi, mahalle çocuklarının ilgisini çeken lüks arabalar ve bu arabaların peşinden koşan çocuklar gibi öğeler ise, toplumsal hafızada yer edinmiş simgesel detaylardır.

Bu karakterler aracılığıyla Yeşilçam filmleri, bir toplumun genel görünümünü yansıtır. Diğer karakterlere nazaran daha gerçekçi ve izleyiciye tanıdık gelen bu tipler, Yeşilçam'ın sosyolojik derinliğini ve halkla kurduğu güçlü bağı ortaya koyar. Bu nedenle, Yeşilçam sineması yalnızca eğlence amacı taşıyan bir sektör değil; aynı zamanda dönemin toplumsal yapısını, değerler sistemini ve ahlaki kodlarını yansıtan önemli bir kültürel üretim alanı olarak değerlendirilmelidir.

Yeşilçam sinemasında iyi ve kötü arasındaki mücadelenin bir diğer biçimi de genellikle yasa dışı ve kirli işlerle uğraşan, acımasız mafya karakterleri üzerinden kurgulanmaktadır. Bu karakterler, otoritelerini sürdürüebilmek adına şiddet uygulamaktan, insan öldürmekten ve çeşitli kötülükleri icra etmekten çekinmezler. Genellikle sık kıyafetler giyen, puro içen, fotr şapka takan ve lüks mekânlarda yaşayan bu figürler, kötülüğün sofistike ama yozlaşmış bir temsili olarak sunulurlar. Bu bağlamda, 1977 tarihli *Yıkılmayan Adam* adlı film, mafya figürüne dair çarpıcı bir örnek sunar. Yönetmenliğini Remzi Jöntürk'ün, senaristliğini ise Bülent Oran'ın üstlendiği yapımda; başrollerde Cüneyt Arkın ve Meral Orhonsay yer almaktadır. Filmde Cüneyt Arkın'ın canlandığı Yılmaz karakteri, fakir ama onurlu bir adamdır. Kardeşi Halim (Erol Keskin), zengin olma hırsıyla mafyayla iş birliğine girerek kötülüğe bulaşır. Yılmaz, kardeşini içinde bulunduğu bu bataklıktan kurtarmak için mücadele eder; ancak mafya, Yılmaz'a iftira atarak onu hapse attırır. Hapishanede geçen yılların ardından, Yılmaz yeniden özgürlüğüne kavuşur ve adaleti sağlamak, kardeşini kurtarmak ve kötülüğü alt etmek amacıyla harekete geçer. Film, Yılmaz'ın büyük bir direnişle mafyayı çökerttiği ve kanlar içinde yürüdüğü sahneyle sona erer. Bu anlatı, adaletin, sabrın ve azmin kötülüğe karşı zaferini simgeler.

Yeşilçam sinemasında sıklıkla işlenen bir diğer karşıtlık ise, masum ve saf kadın karakteri elde etmek için türlü oyunlara başvuran kötü erkek figürü üzerinden kurgulanır. Bu tür karakterler, senaryonun sonunda cezalarını mutlaka çekerler. Bu durum, Yeşilçam anlatılarında ahlaki düzenin yeniden tesis edildiğini ve izleyicide adalet duygusunun pekiştirildiğini gösterir.

Öte yandan, mahalle kültürünü esas alan filmler, toplumun mikrokozmosu olarak değerlendirilir ve çeşitli karakter tipleri üzerinden iyilik ve kötülük temsillerine yer verir. Bu bağlamda, mahalledeki esnaf figürü—bakkal, manav, terzi ya da kasap—genellikle iyi niyetli, yardımsever ve dayanışmacı bir profil çizer. Mahallede yaşanan herhangi bir sorun karşısında ortak bir tutum sergileyerek toplumsal birlik duygusunu güçlendirirler.

Mahalle hayatında sıkça rastlanan başka bir karakter tipi, jön figürünün en yakın arkadaşıdır. Bu karakter, ana karaktere zor zamanlarında destek olan, teselli eden ve çoğunlukla âşıkları bir araya getirmeye çalışan yapısıyla olumlu bir portre çizer. Genellikle esnaf olan bu dost figürünün jöne borcu vardır; ancak bu borç, aralarındaki samimiyetin önüne geçmez.

Bunlara ek olarak, dedikodu yapmayı seven fakat kötü niyetli olmayan komşu karakteri, Yeşilçam'da mizahi öğelerle desteklenen bir figürdür. Kötü ev sahibi, kirayı zorla tahsil etmeye çalışan olumsuz bir karakter olarak sunulurken; mahallenin dokusunu bozmak isteyen, mevcut yapıların yerine lüks konutlar ya da fabrikalar inşa etmeyi planlayan müteahhitler, sistem eleştirisinin vücut bulmuş hâli olarak sunulurlar. Mahallenin erkeklerinin buluşma noktası olan kahvehaneler, genellikle iyi niyetli işletmeciler tarafından yönetilir. Mahalleye lüks bir araba geldiğinde, çocukların onun peşinden koşması ise dönemin sosyokültürel gerçekliğine dair simgesel bir ayrıntıdır.

Yeşilçam sineması, bu karakterler aracılığıyla toplumun genel bir panoramasını sunar. Diğer karakter tiplerine kıyasla daha gerçekçi ve izleyiciye tanıdık gelen bu figürler, Yeşilçam'ın halkla kurduğu güçlü bağın ve toplumsal hafızadaki yerinin bir göstergesidir. Bu çerçevede Yeşilçam sineması, yalnızca eğlenceye hizmet eden bir sektör değil; aynı zamanda dönemin toplumsal yapısını, değer sistemini ve ahlaki kodlarını yansıtan kültürel bir üretim alanı olarak değerlendirilmelidir.

3.3 Edebiyatta ve Masallarda İyi Ve Kötünün Temsili

İyilik ve kötülük kavramlarının işlendiği önemli sanat alanlarından biri de kuşkusuz edebî bir tür olan masallardır. Masallar, tıpkı Yeşilçam filmleri gibi, toplumun değerler sistemini yansıtan ve iyilik ile kötülük arasındaki çatışmayı farklı karakterler ve olay örgüleri üzerinden sunan anlatılardır. Masal araştırmaları konusunda öne çıkan isimlerden biri olan Sakaoğlu (2015: 134), masalı şu şekilde tanımlar: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal

ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, masalların temelinde olağanüstü unsurlar ve hayal gücüne dayalı bir kurgu yer almaktadır. Ancak bu kurgu, yalnızca eğlence amaçlı değil; aynı zamanda toplumun ahlâkî değerlerini aktarma ve pekiştirme görevini de üstlenmektedir.

Masallar, iyilik ile kötülüğün sonsuz mücadelesinin anlatıldığı birer sahne olarak değerlendirilebilir. Bu anlatılarda bazen aydınlık ile karanlığın çatışması, bazen de insan ruhunun derinliklerinde saklı kalan çelişkiler sembolik biçimlerde karşımıza çıkar. Masallarda kötülük, genellikle büyücüler, devler, kötü kalpli üvey anneler veya kıskanç kardeşler gibi figürlerle temsil edilirken; iyilik, çoğunlukla dürüst, saf, cesur ve çalışkan karakterlerle somutlaştırılır.

Masallar, iynin her zaman kazandığına dair bir umudu besler. Bu yönüyle, bireylerin özellikle çocuk yaşlardan itibaren ahlâkî ilkeleri içselleştirmesine katkı sunar. Aynı zamanda, iyilik ve kötülüğün iç içe geçtiği karmaşık yaşam yapısına dair sembolik bir okuma imkânı sunar. Böylelikle masallar, yalnızca çocuklar için değil; aynı zamanda insan doğasına dair derin anlamlar barındıran evrensel anlatılar olarak da değerlendirilebilir.

Masalların amacı, çocukların birbirleriyle iletişim kurmalarını, iyi ile kötüyü ayırt etmelerini sağlamak; dürüstlük, dostluk gibi değerleri kavramalarına yardımcı olmak; farklı insan tiplerini tanımalarını, karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmelerini ve toplumun değer yargılarını öğrenmelerini sağlamaktır (Arıcı, 2008, s. 35-38).

Masallarda yer alan karakterler genellikle padişahlar, prensesler, prensler, koca karılar, kimi zaman da hayvanlar, ejderhalar, cadılar ve perilerdir. Masallarda iyi ve kötüler bulunmakta olup anlatı, bu iki zıt karakterlerin mücadelesi üzerine kuruludur. Cadı, üvey anne, padişahın vezirleri ve büyücüler kötü karakterler olarak resmedilirken; iyi kalpli kahramanın annesi, babası, ülkenin padişahı ve padişahın kızı olumlu özelliklerle betimlenmektedir.

Özellikle Batı masallarında, kötü kalpli üvey anne ya da acımasız kadın figürleri sıklıkla karşımıza çıkar. Bu duruma örnek olarak *Hansel ve Gretel*, *Pamuk Prenses* ve *Yedi Cüceler* gibi masallar verilebilir.

İyilik ve kötülüğün mücadelesine Anadolu masallarında da sıkça rastlanmaktadır. Bu bağlamda, Tahir Alangu, Mustafa Özçelik ve Saim Sakaoğlu gibi

araştırmacıların incelediği Keloğlan masalları, sözlü kültürde önemli bir yer tutmaktadır. Genel olarak bakıldığında, Keloğlan karakterinin belirli özellikler taşıdığı görölmektedir. Keloğlan, birçok masalda isimlidir; gelir ve eğitim düzeyi düşüktür. Soylu bir aileden gelmemekle birlikte, genellikle ihtiyar annesinden başka kimsesi yoktur. Bir kahramana kıyasla hayli tembel bir karaktere sahip olmasına rağmen, karşılaştığı engelleri zekâsı ve iyi niyeti sayesinde aşmayı başarır. Ailesine ve yoksul halka karşı yapılan haksızlıklarla mücadele ederken de yine aynı şekilde iyi niyetini kullanarak çözümler üretir. Keloğlan masallarında genellikle kötü kalpli padişahlar, vezirler, köse karakterleri ve büyücüler karşısında mücadele veren Keloğlan, masalın sonunda çoğunlukla saflığı ve iyiliği sayesinde amacına ulaşır.

BÖLÜM IV

8.SINIF ÇOCUK RESİMLERİNDE İYİ VE KÖTÜNÜN TASVİRİ

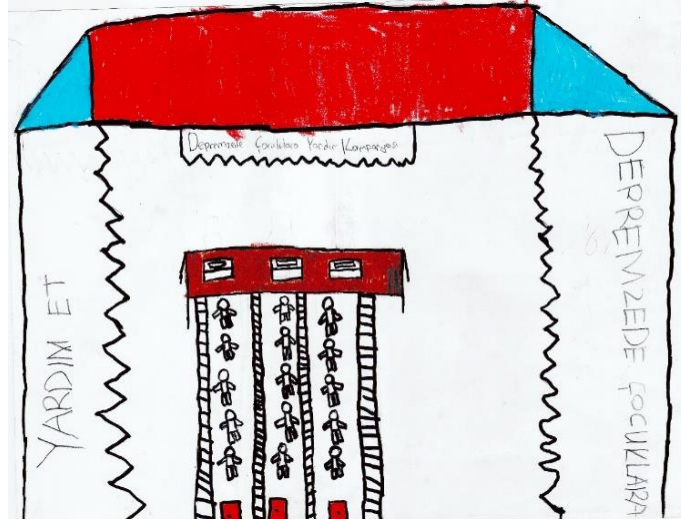
Çocuklar, gördükleri ve deneyimledikleri olaylara ilişkin duygu ve düşüncelerini sözel olarak ifade etmede zaman zaman zorluk yaşayabilirler. Ancak buna karşın, birçok şeyi resimsel yollarla ifade etmeleri daha kolay ve doğal bir yoldur. Çocukların duygu ve düşünceleri, başlangıçta basit karalamalarla ortaya çıksa da yaşlarının ilerlemesiyle birlikte bu ifadeler daha bilinçli ve anlamlı görsel öğelere dönüşür.

Bu bağlamda, Sivas ili Lütfi Fikret Tuncel Ortaokulu'nda 2023-2024 eğitim-öğretim yılı döneminde, sekizinci sınıf seviyesindeki bir grup öğrenciyle yapılan bu çalışmada, öğrencilerin “iyi” ve “kötü” kavramlarına yönelik bakış açıları incelenmiştir. Uygulama öncesinde öğrencilere yıllık planda yer alan kazanımlar doğrultusunda ilgili bilgiler aktarılmış; ardından arta kalan ders süresi değerlendirilerek öğrencilere “İyi ve kötü nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bireysel görüşleri alındıktan sonra, iyi ve kötü kavramlarına dair genel bilgiler paylaşılmıştır.

Sonrasında öğrencilere 35x50 cm boyutlarında resim kâğıtları dağıtılmış ve ilk olarak “İyi” kavramının kendilerinde nasıl bir etki bıraktığını ifade eden bir resim çizmeleri istenmiştir. Çalışmalarını istedikleri teknikle boyayabilecekleri söylenmiştir. Resimlerini tamamlayan öğrencilerden, ne anlatmak istediklerini kâğıdın arka yüzüne kısa bir metinle yazmaları talep edilmiştir. Bu aşamadan sonra, aynı ebatta ikinci bir resim kâğıdı verilmiş ve bu kez “Kötü” kavramına yönelik duygu ve düşüncelerini yansıtmaları istenmiştir. Bu resimlerin arka yüzüne de kısa açıklamalar yazmaları sağlanmıştır.

Tüm çalışmalar tamamlandıktan sonra alfabetik sıraya göre toplanmış; ardından resimler “iyi” ve “kötü” olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Her öğrencinin çalışması, biçimsel özellikleri ve kullanılan renkler açısından analiz edilerek, iyi ve kötü kavramlarına ilişkin algı ve tutumları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Aşağıda yer alan çalışmalarda öğrenci kimlikleri gizlenmiştir. Resimlerin altında sadece cinsiyet ve yaşları belirtilmiştir. Resimlerde kullandıkları şekiller, renkler, semboller ve açıklamaları üstüne iyi ve kötü kavramlarına dair nasıl bir eğilim içinde olduklarına konusunda genel bir manzara belirlenmiştir.

Kod: B.Ç./1.Erkek (12 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda depremde etkilenen çocuklar için, bir yardım kampanyasını anlatmaya çalıştım. Büyük bir ev çizdim. Çatısını kırmızı ile boyadım. Kenarlarını ise mavi boyadım. Bu renkleri çok severim, resmimi daha hoş gösterebileceğini düşündüm. Çatının altına ve evin yan kısımlarına “Depremde çocuklara yardım kampanyası” yazdım. Ortaya bir masa çizdim masayı gerçekteki gibi kahverengi ile boyadım. Bu masanın gerçekçi olmasını çok istedim. Aralara insanlar çizdim ve mesafe koydum. Masaya üç tane bağış kutusu çizdim. Masaları dikkat çeksin diye kırmızıya boyadım.

DEĞERLENDİRME:

Çocuk, “iyi” kavramına ilişkin düşüncelerini; deprem ve sonrasında yaşanan olumsuzlukların çözümüne yönelik bir yardımlaşma süreci üzerinden ifade etmeye çalışmıştır. Yardım kampanyasını herkesin fark edebilmesi amacıyla büyük harflerle ve dikkat çekici bir biçimde yazıya dökmüştür. Sevdiği ve çalışmasını daha etkileyici kılacağına inandığı için mavi ve kırmızı renkleri tercih etmiştir. Ayrıca çizdiği büyük bir ev aracılığıyla, kimsenin evsiz kalmamasını arzuladığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmadan, çocuğun “iyi” kavramını; zor durumda olan ihtiyaç sahiplerine maddi ve manevi destek sağlamak şeklinde algıladığı sonucuna varmak mümkündür.

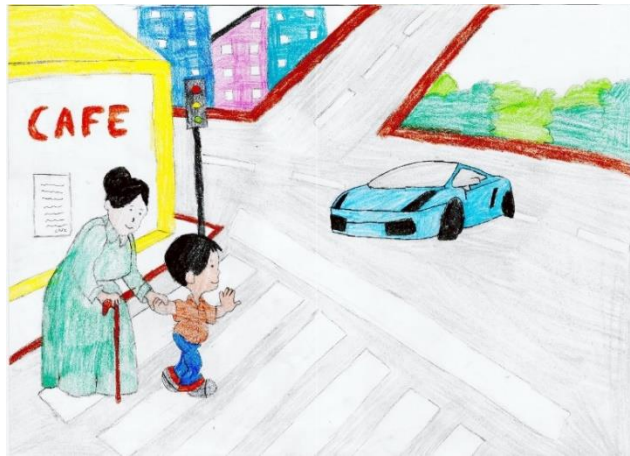
Kod: B.Ç./2.Erkek (12 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Otobüs durağında yaşlı adama yer vermeyen, rahat rahat oturan umursamaz kötü kalpli insanları anlatmaya çalıştım. Yüz çizmede çok iyi değilim, o sebeple yüzleri boş bıraktım. Ama davranış olarak kötü tavırlı olduklarını görebilirsiniz.

DEĞERLENDİRME:

Çocuğun çalışması üzerine yazdıkları doğrultusunda, “kötü” kavramının günlük yaşamdan bir bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir. Yaşlı bireylere otobüs durağında yer verilmemesi, buna bağlı olarak bir saygısızlık durumunun ortaya çıkması ve muhtemelen çocuğun yaşadığı çevrede hoş karşılanmayan bu davranış biçimi nedeniyle, yaşlılara yardım etmeyen ya da onları toplu taşıma araçlarında veya diğer mekânlarda görmezden gelen kişilere yönelik bir eleştirinin söz konusu olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, çocuğun zihninde “kötü” kavramına dair oluşan algının, toplumsal duyarlılığın eksikliğine işaret eden tutum ve davranışlarla şekillendiği ifade edilebilir.

Kod: F.B./1.Kız(12 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde iyiliği, bir çocuğun yaşlı bir teyzeyi karşıdan karşıya geçirmesi olarak düşündüm. Bence iyilik yaşlı kimselere yardım etmektir. Çünkü insanlar yaşlanınca yardıma ihtiyaç duyarlar. Sonuç olarak biz de yaşlanacağız ve bizim de yardıma, iyiliğe ihtiyacımız olacak. Resmimde canlı renkler kullanıp güneşli bir hava çizmek istedim. Yapılan yardım iyi bir davranış, bu sebeple havada canlı ve güzel olmalı.

DEĞERLENDİRME:

“İyi” kavramına ilişkin düşüncesini, yaşlılara yardım etmek ve yardımseverlik ekseninde ifade eden çocuk, ileride herkesin yaşlanarak yardıma ihtiyaç duyabileceğini düşünmüş. Bu düşünce, muhtemelen ailesinden aldığı “Neden yaşlılara yardım etmeliyiz?” sorusuna verilen yanıtla şekillenmiş ve çocuk, “iyi” olanı yaşlı bireylere yardım eden kişi olarak tanımlamıştır. Kullandığı renkler açısından bakıldığında, açık hava betimlemesinin hâkim olduğu ve renklerin canlılığıyla desteklenen çizimde, olumlu bir davranışın aydınlık ve sıcak bir mevsimle ilişkilendirildiği söylenebilir.

Kod: F.B./2.Kız(12 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Çalışmamda kuyumcuyu öldürüp soygun yapan bir adam ve soygun sonrasında kaçmaya çalışırken diğer adamlar tarafından çaldıklarını geri almak için soyguncuyu da öldüren insanları resmetmeyi denedim. Resim soğuk bir ortamı anlattığı için soğuk ve koyu renkleri bir arada kullanmaya çalıştım. Soygun yapmak kötü bir davranıştır, bize ait olmayan helal olmayan bir şeyi almak kötüdür.

DEĞERLENDİRME:

Kötülük kavramını hırsızlık eylemiyle ilişkilendiren çocuk, hırsızlığın kötü bir davranış olduğunu ve bu davranışın kişinin hayatını kaybetmesine dahi neden olabileceğini çiziminde ifade etmiştir. Başkasına ait herhangi bir şeye haksız yoldan sahip olmaya çalışmanın yanlış olduğunu vurgulamış; bu düşüncesini dini inançları doğrultusunda “helal” ve “haram” kavramlarıyla desteklemiş ve çalma eylemini kötü olarak değerlendirmiştir. Çizimde, kuyumcunun çalınan mallarını geri alabilmek adına hırsıza zarar veren kişilerin davranışlarını büyük olasılıkla olumsuzlamamış, yani bu tepkiyi meşru görmüş olabilir. Bu durum, toplumda bir davranışın iyi ya da kötü olarak algılanmasında, “kötü olana kötü, iyi olana iyi” biçiminde karşılık verilmesi gerektiğine dair yerleşik bir algının çocuğun düşünce dünyasında da karşılık bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca, çizimde tercih edilen soğuk ve koyu renk tonlarının, çocuğun da belirttiği üzere, yaşanan olayın kötücül doğasına bağlı olarak seçildiği söylenebilir.

Kod: T.S./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Fidan dikmek benim için iyi bir davranış. Çalışmam da mavi, sarı, yeşil ve kahve renkleri kullandım. Bu renkler bana doğayı anlatıyor, ben doğayı temiz ve renkli doğayı çok severim. İyi kalpli bir adam fidan diyor, doğayı koruyor, güzelleştiriyor. Bu iyi davranışına bağlı olarak kuşlar neşeyle uçuyor, hava masmavi, güneş sıcacık ve çiçekler açmış.

DEĞERLENDİRME:

Çocuğun çiziminde, çevre ve doğa bağlamında “iyi” ve “kötü” kavramlarına değinildiği görülmektedir. Doğayı koruyan, fidan diken kişiyi “iyi” olarak

nitelendirmiştir. Bu iyi davranışın sonucunda ise doğanın da kayıtsız kalmayarak güneşli bir hava, mavi bir gökyüzü ve rengârenk bir manzara ile karşılık verdiğini vurgulamıştır. Hatta bu olumlu tutumun etkisiyle çiçeklerin açtığı, kuşların neşe içinde uçtuğu görülmekte; doğa, adeta bu iyi davranışa olumlu bir tepki vermektedir. Bu durum, çocuğun doğaya yönelik duyarlılığını ve iyi-kötü kavramlarını doğayla ilişkilendirerek anlamlandırma biçimini yansıtmaktadır.

Kod: T.S./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Park benim için kötü bir yer. İnsanların oturup güzel vakit geçirecekleri bir yeri bazı kötü niyetli kişilerin hor kullanıyor olması parkın kafamda kötü bir iz bırakmasına sebep oldu. Salıncak, kaykay ve oturma yerlerine ayaklarıyla basmaları, yedikleri yiyecekleri ortada bırakıp etraflarını kirli bırakmaları doğaya zarar veriyor. Oysa kullandığım renklere bakarsanız mavi bir gökyüzü, rengârenk yemyeşil bir park görürsünüz. Kötü kalpli insanlar tarafından bu güzel dinlenme yerinin kirli bırakılmasına kimsenin hakkı yok bence.

DEĞERLENDİRME:

Kötü kavramını çevreye verilen zarar üzerinden anlatmaya çalışan çocuk, hayalindeki bozulmamış ve zarar görmemiş bir parkı resmetmiş olmalıdır ki çiziminde yemyeşil bir çevre ile mavi bir gökyüzüne yer vermiştir. Parkta yalnızca bir çocuğun bulunması, muhtemelen kalabalığın sebep olduğu çevre kirliliğine dikkat çekme amacını taşımaktadır. Çocuğun zihninde, kimsenin bulunmadığı bir parkın daha temiz

ve daha güzel olacağı yönünde bir algı oluşmuş olabilir. Bu durum, insanların yoğun olarak bulunduğu alanların daha hızlı kirlendiği ve zarar gördüğü düşüncesiyle bağlantılıdır. Dolayısıyla çocuk, çevreye zarar veren kalabalık insan gruplarını “kötü” kavramı ile özdeşleştirmiş olabilir.

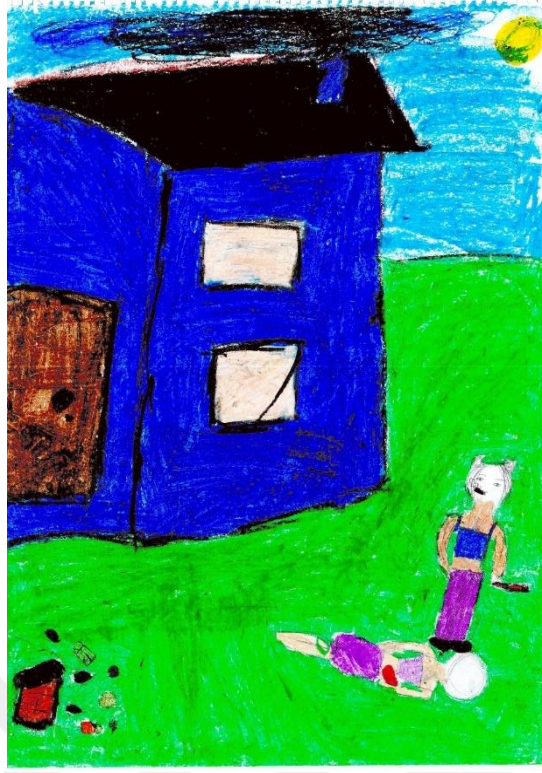
Kod: Z.A./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Resmimde iyiliği anlatmaya çalıştım. Balkondan atlayamaya çalışan genç bir kız ve onu kurtarmak için kendini feda eden komşusu. Diğer insanlarda bu davranış karşısında sevinçle onları izliyor. Böyle iyi ve güzel bir davranış karşısında hava çok güzel, güneş açmış ve ağaç tomurcuklanmış.

DEĞERLENDİRME:

Yardımlaşma ve merhamet kavramları üzerinden “iyi” olgusunu resminde anlatmaya çalışan çocuk, toplum tarafından onay gören ve insani yönü ağır basan bir davranışı —fedakârlık, intihar girişimini engelleme, kendini feda etme gibi— “iyi” olarak tanımlamıştır. Belki böyle bir olaya tanıklık etmiş, belki de kitle iletişim araçları aracılığıyla haberdar olmuştur. Ancak her iki durumda da bir kişinin intihar girişimini engellemenin çok yüce ve değerli bir davranış olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu iyi davranış, resimde çevredeki kişiler tarafından coşkuyla karşılanmakta; hatta doğa da güneşin parlaması ve çiçek açan bir ağaçla bu sevince ortak olmaktadır.

Kod: Z.A./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resmimde evlerden çıkan kötü dumanların etkisiyle, kararan bir hava ve kirlenen bir çevreden bahsetmek istedim. Bu kirli çevre ve ortamda masum bir kızı kimse fark etmiyor ve kötü kalpli bir adam tarafından öldürülüyor. Bu kızı öldüren kötü adamın çevresi de kötü ve kirli. Ağzındaki sigara da kötü bir alışkanlık.

DEĞERLENDİRME:

Kötü bir çevrenin, iyi olanı gölgede bırakarak yeni kötülüklere zemin hazırladığını anlatmaya çalışan çocuk, kirlenen çevrenin kötü niyetli bireylerin ortaya çıkmasına neden olabileceğini düşünmüş olmalıdır. Çiziminde, evlerin bacalarından çıkan zararlı gazların yalnızca doğayı kirletmekle kalmadığını, aynı zamanda bu kirli ortamın masum insanlara zarar veren bireylerin ortaya çıkmasına da olanak tanıdığını ifade etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, toplumsal olarak kabul görmeyen ve kötü bir alışkanlık olarak değerlendirilen sigara içme davranışını bir katil figürüyle ilişkilendirerek, kötü insanların aynı zamanda kötü alışkanlıklara da sahip olabileceği mesajını vermek istemiş olabilir.

Kod: Y.G./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde su çizdim. Bunun sebebi su iyi ve faydalı bir şeydir. O olmadan hiçbir canlı yaşayamaz. Suyun olmadığı ülkelerde insanlar kötü durumdadır, bizler ise su sıkıntımız olmadığı için iyi durumdayız. Telefon çizmemin sebebi ise onun bir iletişim aracı olması ve bilgiye ulaşmamıza yardımcı olması. Bu yüzden telefon iyi bir araçtır. Bu araç elimizdeyken kıymetini bilemeyiz çoğu zaman.

DEĞERLENDİRME:

Canlılar için yaşamsal öneme sahip olan su, çocuk tarafından faydalı bir unsur olarak değerlendirilmiş ve bu nedenle “iyi” kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Suyun varlığında kıymetinin yeterince anlaşılmadığı, yokluğunda ise canlıların olumsuz koşullarla karşılaştığı ifade edilmiştir. Özellikle suyun sınırlı olduğu bazı Afrika ülkelerini düşünmüş olmalı ki insanların yaşam kalitesinin su kıtlığına bağlı olarak kötüleşebileceğini vurgulamıştır. Ayrıca telefonun bir teknolojik araç olarak bilgiye kolay erişim sağlaması nedeniyle faydalı bulunduğu ve bu yönüyle “iyi” olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Çocuk hem suyun hem de teknolojik araçların değerinin bilinmesi gerektiğini belirterek, “iyi” olanın aynı zamanda faydalı ve yaşamsal olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Kod: Y.G./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde bir zorbalık var. Zorbalık bir çocuğun başına gelebilecek kötü bir şeydir. Bu resimde zorbalık bir oyuncakla yapılıyor. Patlamış mısırlar dalga geçmek için çocuğun üzerine atılmak üzere hazır. Resmi bilerek uyumsuz ve kötü boyadım. Böyle kötü konulu bir resimde böyle boyanırdı.

DEĞERLENDİRME:

Çocuğun kötü algısının bir davranış biçimi üzerinden şekillendiğini düşündürebilecek çalışmada, “zorbalık” kavramı öne çıkmaktadır. Bu durumun, çocuğun ya doğrudan kendi yaşantısından ya da tanıklık ettiği bir olaydan etkilenmesiyle ortaya çıkmış olabileceği değerlendirilebilir. Bu yaş grubunda akran zorbalığının sıkça yaşanabildiği göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu olgunun çocuklar üzerinde olumsuz ve “kötü” bir etki yarattığı söylenebilir. Yaşanan bu tür olumsuz durumlara müdahale edememek ya da içinde bulunan grup tarafından dışlanma korkusuyla tepki verilememesi, zaman içerisinde çocukların ruhsal dünyasında kalıcı etkiler bırakabilir. Çocuğun, çalışmada “karışık ve uyumsuz” renkler kullandığını belirtmesi, yaşadığı ya da gözlemlediği olayın huzur bozucu niteliğini ve bu etkinin renk seçimlerine de yansıdığını göstermektedir.

Kod: Y.K.Ö./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde iyi olan bir şeyi anlatmak istedim. Ağaç dikmek benim için iyi bir davranıştır. Ağaç diken ve koruyan doğayı sever. Doğa bizim ve tüm canlıların asıl evidir. Doğaya saygısı olan insanlara ve diğer tüm canlılara da saygı duyar. Resimdeki çocuk neşeli çünkü iyi bir davranış yapıyor ve mutlu. Bu sebeple kullandığım renkler de canlı ve doğaya has.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, yapmış olduğu çalışmada “iyi” algısını doğa sevgisi ve ağaç dikme davranışı üzerinden ifade etmeye çalışmıştır. Doğayı asıl evimiz olarak konumlandıran öğrenci, ağaç diken, doğayı koruyan ve çevre duyarlılığına sahip bireylerin, başta insan olmak üzere tüm canlılara özen göstereceğini vurgulamıştır. Bu olumlu davranış sonucunda doğanın canlandığı ve renklenerek yaşamla bütünleştiği ifade edilmiştir.

Kod: Y.K.Ö./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Fabrikalar iş imkânı açısından faydalıdır ama çevreye karşı duyarlı olmayan kişiler tarafından kirliliğe ve yok oluşa sebep olabilir. Tertemiz sularımızı ve havayı kirletirler. Sadece insanlara değil hayvanlara da zarar verirler. Unutmayalım ki hayvanları önemsemeyenler, insanları da önemsemez. Mavi bir gökyüzü ve yeşillik yaptım. Yeşillik fabrika yapılacak diye betonla kapatılmış. Çıkan atıklar birazdan masmavi suyu kirletecek ve canlıların hayatını riske atacaktır.

DEĞERLENDİRME:

Çevre kirliliği ve doğanın zarar görmesi bağlamında “kötü” kavramını aktarmaya çalışan çocuk, çalışmasında farklı bir bakış açısı sunarak fabrikanın temelde faydalı bir yapı olduğunu ancak kontrolsüz işletilmesinin kötü sonuçlar doğurabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, çocuğun faydalı olan her şeyin mutlaka “iyi” olmayabileceği yönünde bir algı geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca, doğanın kendine özgü yapısının fabrika inşaatıyla birlikte betonlaşarak doğal dengenin bozulmasına neden olduğunu da vurgulamıştır. Bunun yanı sıra, sevgisizliğin kötü bir durum olduğunu; doğaya ve hayvanlara zarar veren, onları önemsemeyen kişilerin, insanlara da değer vermeyeceğini ifade ederek etik ve insani değerler açısından da anlamlı bir değerlendirme yapmıştır.

Kod: V.S./1.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben iyi kavramını çalışmamda bir hastane çizerek anlatmak istedim. Başka şehirden gelen bir insan hastanedeki oğluna yetismeye çalışıyor. Hastaneye gelen oğlu bir dağ yürüyüşünde sakatlanıyor ve tek başına hareket edemez hale geliyor. Bir yardımsever tarafından fark edilip hastaneye getiriliyor. Bu sırada bu iyi kalpli yardım sever adam çocuğun babasına haber verip durumunun iyi olduğunu söyleyip hastaneye gelmeden babasının çocuğunu görmesini sağlıyor. Çalışmamda iyi bir davranıştan bahsetmeye çalıştım. Hastaneyi mavi olarak boyadım genellikle yüksek ve gelişmiş binaların camları bu şekilde mavi olmakta.

DEĞERLENDİRME:

Yapılan resimde, yaşanmış ya da tanıklık edilmiş bir olay örgüsünün sonuçları üzerinden “iyi” kavramının tanımlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bir insana yardım etmenin ve zor zamanlarda destek olmanın, toplum tarafından erdemli bir davranış olarak kabul edilmesi nedeniyle, çocuğun “iyi” algısının bu doğrultuda şekillendiği söylenebilir.

Ayrıca, hastane binasının camlarının mavi renkle boyanması, muhtemelen çocuğun gözlemlerine dayalı bir ayrıntıdır. Bu durum, büyük ve gelişmiş binaların camlarının genellikle mavi olduğu yönündeki zihinsel şemasıyla örtüşmektedir.

Kod: V.S./2.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resmin adı kötülüğün resmi. Çalışmamın sol kısmında teknolojinin çok gelişmediği insanların daha doğal, çevrenin ise daha canlı olduğu zamanları aktarmaya çalıştım. Diğer tarafta ise teknolojinin gelişmesine bağlı olarak insanların daha çok yer keşfedip, buna bağlı çevrenin değişmesi ve her yerin bina yığınlarıyla dolduğuna vurgu yapmak istedim. Dünya ve doğal çevre yavaş yavaş ölüyor, kötü bir hal alıyordu.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, kötü algısını teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanların daha geniş alanlara ulaşmasının, doğal çevrenin olması gereken düzenini bozması şeklinde ifade etmeye çalışmıştır. Teknolojik imkânların artmasıyla birlikte çevrenin özünden kopararak betonlaştırılması ve doğal yapısını kaybetmesi, öğrencinin değerlendirmesinde “kötü” kavramıyla ilişkilendirilmiştir.

Kod: R.E./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Yaşadığı olaylar sonrasında anlaşılmayan ve içine kapanan kişinin, onu tek anlayan iyi kalpli hayali arkadaşını anlatmaya çalıştım. Etrafta bir sürü karışık çizgiler var. Bunlar kişinin yaşadıklarını anlatıyor. Ama ona sarılan ve onu anlamaya çalışan iyi bir hayali arkadaşı var.

DEĞERLENDİRME:

İyi kavramına dair algının, insanın anlaşılmadığı ve umutsuz hissettiği bir dönemde, onu her koşulda anlayan, destek olan ve sarılan bir hayali arkadaş figürü üzerinden ifade edildiği görülmektedir. Psikolojik bir sürecin yansıması olarak değerlendirilebilecek bu çalışmada, sarmalanma ve anlaşılmaya arzusunun, “iyi” olarak nitelendirilen bir (hayali) arkadaş aracılığıyla karşılandığı söylenebilir. Ancak resimdeki çizgilerin karmaşık yapısı, insanın içinde bulunduğu kaygı ve endişeye dair ipuçları sunuyor olabilir.

Kod: R.E./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda oğlu için en iyisini istediğini düşündüğünü sanan bir baba var. Ve oğlu ihtiyaç duyup yardım istediğinde onun yarım kalan parçasını tamamlamak yerine “ben demiştim, böyle olacağını anlatmıştım” diyor. Bu kötü bir davranış bence. Renklerimi koyu kullandım bunun sebebi arada kalmış, yardım isteyen bir çocuğun karanlığa terkedilmesi.

DEĞERLENDİRME:

Yaşantılar ve çevresel faktörlerin, insanın “kötü” kavramına ilişkin düşüncelerinin şekillenmesinde etkili olduğunu gözlemleyebileceğimiz bu çalışmada; öğrencinin ya bizzat yaşadığı ya da tanık olduğu bir olay neticesinde “kötü” algısını nasıl oluşturduğunu görmek mümkündür. Ergenlik dönemiyle birlikte aile fertleriyle yaşanabilecek çatışmalar göz önünde bulundurulduğunda, öğrencinin “kötü”ye dair düşüncesinin “anlaşılmamak” ya da “destek görememek” biçiminde şekillenmiş olabileceği söylenebilir.

Ayrıca çalışmasında koyu renkler kullanmış olması, kendi yorumunda da belirttiği gibi, karanlıkta kalma hissinden ya da yeterince anlaşılamadığını düşünmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Kod: S.E./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde iyi bir davranıştan bahsetmek istedim. Yaya geçidinden geçmeye çalışan bir engelli, arabasının tekerlerinin bir an takılması sonunda yolda kalır. Bunu gören iyi kalpli bir kadın ona yardım ederek, karşıya geçmesini sağlar.

DEĞERLENDİRME:

Toplumda kabul görmüş davranış biçimleri ve yardımlaşma teması üzerinden “iyi” algısını anlatmaya çalışan çocuk, bir kişiye yardım etmenin ve destek olmanın — özellikle bu kişi mağdur ya da engelli bir bireyse— değerli ve olumlu bir davranış olduğunu ifade etmek istemiş olabilir. Genel anlamda “kötü” kavramına dair düşüncelerini aktardıkları çalışmalarda zaman zaman canlı renkler kullanılsa da, çocukların “iyi”ye ilişkin fikirlerini yansıttıkları resimlerde daha parlak ve dikkat çekici renkleri tercih ettikleri görülmektedir.

Kod: S.E./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Küçük bir kız çocuğu bir gün annesini kaybeder. Babası başka bir kadınla evlenir ve kız çocuğu bunu kabul edemez. Bu duruma o kadar üzülür ki yolda yürürken herkese sataşır çarparak ilerler. Babası bu durumu öğrenir ve kızın üvey annesine söyler. Üvey anne kızı takip eder ve aynı davranışı sergilediğini görünce kız ders alsın, bir daha yapmasın diye onu itekleyip yere düşürür. Yere düşen kız kafasını bir dal parçasına çarpar ve yaralanır, başına dikiş atılır. Bu resimde bu kötü durumu anlatmaya çalıştım. Bu olay güneşli bir yaz gününde olduğu için renkleri bu şekilde seçtim.

DEĞERLENDİRME:

Tatsız olaylar ve anılar, bireylerin yaşamında derin izler bırakabilir. Özellikle çocukların daha hassas ve duygusal bir yapıya sahip oldukları düşünüldüğünde, bazı olumsuz yaşantılardan daha fazla etkilenmeleri doğaldır. “Kötü” kavramına dair algısının bu şekilde şekillenmiş olması; annenin vefatının ardından baba figürünün başka bir kadınla evlenmesi, çocuğun davranışlarının üvey anneye aktarılması ya da üvey annenin verdiği tepkilere bağlı olarak gelişmiş olabilir. Çocuğun yaşadığı ya da tanık olduğu bu olayın, “kötü” kavramını somut bir biçimde anlamlandırmasına yol açtığı düşünülmektedir. Ayrıca, olayın anlatıldığı çalışmada canlı renklerin tercih edilmiş olması, söz konusu olayın yaşandığı zaman dilimi ya da mevsimi daha gerçekçi biçimde yansıtmaya isteğinden kaynaklanıyor olabilir.

Kod: Ş.T./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

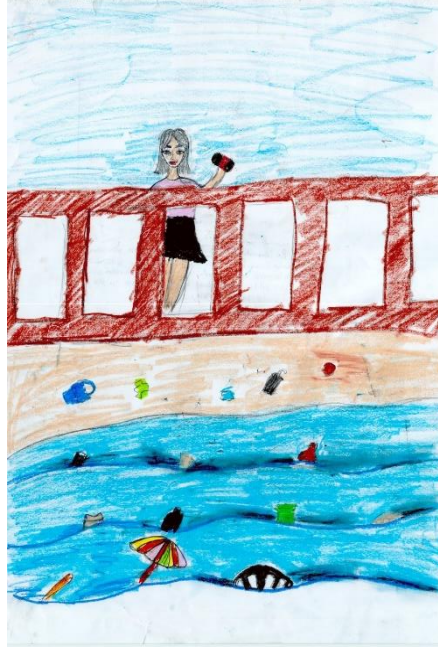
Ben bu resmimde iyiliği hayvanları seven, koruyan iki kızla anlatmaya çalıştım. Çünkü hayvanları çok seviyorum, onların yaşadıkları çevrenin temiz olmasını istiyorum. Buna dikkat edilmesi iyi bir davranıştır. Hava güzel, çevre temiz ve canlılar mutlu. Bu nedenle çiçekler, ağaçlar çizdim ve onları güzelce boyadım.

DEĞERLENDİRME:

“İyi” kavramını doğaya duyarlı ve hayvan sevgisi taşıyan bireyler üzerinden tanımlayan öğrenci, çalışmasında sevgi ve korunma duygusunu ön plana çıkarmıştır. Hayvanların sevildiği, onların yaşam alanlarının korunduğu bir çevrede, doğanın da canlı, renkli ve yaşanabilir olacağını ifade etmeye çalışmıştır.

Resim incelendiğinde, kullanılan renklerin canlılığı ve mekânın doğallığı dikkat çekmektedir. Yeşil tonlarının baskın olması doğayla kurulan pozitif ilişkiyi vurgularken, hayvan figürlerinin resme dâhil edilmesi, çocuğun canlılara olan duyarlılığını ve empati becerisini ortaya koymaktadır. Gökyüzünün açık renklerle, ağaçların dolgun ve sağlıklı biçimlerde çizilmesi, öğrencinin iç dünyasındaki iyilik hâlini ve umut duygusunu desteklemektedir.

Ayrıca, hayvanların çevreyle uyum içinde konumlandırılması, çocuğun “iyi” kavramını yalnızca insan merkezli değil, tüm canlıları kapsayan bütüncül bir yaklaşımla değerlendirdiğini göstermektedir. Bu yönüyle resim, yalnızca bir doğa tasviri değil, aynı zamanda doğaya ve hayvana saygının, iyi olma hâlinin bir yansıması olarak da okunabilir.

Kod: Ş.T./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde kötü olanı, köprüden çöp atan bir insan olarak çizdim. Bu zamanda çoğu insan çöp olarak canlıların yaşadığı, güzelim deniz ve dereleri kullanıyor. Bu durumda benim çok sevdiğim hayvanlar ve onların yaşadığı çevreyi olumsuz etkiliyor. Bu insanların davranışları da bende kötüyü çağırıştırıyor.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, “iyi” kavramını; doğaya ve hayvanlara sevgi ile yaklaşan, çevre duyarlılığı yüksek bireyler üzerinden tanımlamıştır. Buna karşılık “kötü” kavramını ise çevreye zarar veren, doğaya duyarsız ve kirletici davranışlar sergileyen bireyler üzerinden ifade etmeye çalışmıştır. Özellikle masmavi suyun insanlar tarafından kirletilmesi ve bu durumun canlı yaşamını olumsuz etkilemesi, öğrencinin kötü eylemleri çevresel tahribat üzerinden tanımladığını göstermektedir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, “iyi”ye dair sahnelerde kullanılan canlı ve parlak renkler (örneğin berrak mavi su, yeşil doğa) öğrencinin olumlu duygularını ve doğayla kurduğu olumlu ilişkiyi temsil etmektedir. Buna karşın “kötü” olarak nitelendirilen bölümdeki kirli su, mat ya da koyu tonlar ve doğadaki bozulmuşluk, olumsuz duyguların dışavurumu olarak yorumlanabilir.

Kod: S.D./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bana göre iyi karşılıksız yapılan, karşı tarafın kim olduğunu bilmediğimiz halde helal ettiğimiz hayırlardır. Bu sebeple aklıma sadaka taşı geldi, bu sadaka taşı ihtiyacımızdan fazla olan para ve eşyaların bırakıldığı, ihtiyacı olanında alıp kullandığı bir yer. Hayır, işlemek güzel bir şey. Hayır, işlemek bizi mutlu eder ve kendimizi iyi hissetmemizi sağlar.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, çalışmasında inancının bir gereği olarak hayır işlemeyi ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmeyi "iyi" davranış biçimi olarak tanımlamıştır. Sadaka vermek suretiyle hem kendisini iyi hissetmekte hem de muhtaç bireylerin sıkıntılarına çare olma düşüncesiyle, toplumsal açıdan onaylanan bir davranışı temsil etmektedir. Bu durum, iyilik kavramının bireysel fayda ile toplumsal faydayı eş zamanlı olarak içerdiğini göstermektedir. Toplumların değer yargılarının şekillenmesinde inancın belirleyici bir unsur olduğu bu çalışmada açıkça görülmektedir. Yardımlaşma ve paylaşma gibi değerlere dayalı bu yaklaşım, öğrencinin yaşadığı kültürel çevreden ve dini referanslardan etkilendiğini göstermektedir. Yardım eyleminin bireyin manevi dünyasında olumlu duygular uyandırması, "iyi"nin hem etik hem de duygusal bir boyut kazandığını ortaya koymaktadır. Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, sadaka veren figürün merkezî konumlandırılması, iyilik davranışının vurgulanmak istendiğini göstermektedir.

Kod: S.D./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

İyi denildiğinde aklıma herkesin yaşamak istediği kirlenmemiş, doğal bir çevre gelir. Ama bu devirde mümkün değil. İnsanlar o kadar nankör ki, bize her şeyin sunulduğu bu güzel dünyada bu güzelliklere şükretmeyip, çevremizi kirleterek kötü bir davranış yapıyorlar. Bu resimde kıymetini bilmediğimiz, güzel dünyamızın kirlenmesini anlatmak istedim.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin "kötü" kavramına ilişkin algısının, çevre duyarlılığı ve yaşanabilir bir dünyayı koruma düşüncesi etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencinin inancının bir yansıması olarak, yaratıcının insanlığa sunduğu sonsuz lütuflara dikkat çektiği ve bu nimetlerin değerini bilmeyen, şükretmeyen bireylerin dünyayı kirlenmesini kötü bir davranış biçimi olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Öğrenci, doğanın tahribatını yalnızca çevresel değil, aynı zamanda manevi bir sorumsuzluk olarak da ele almıştır. Bu yönüyle çalışma, çevresel etik ile dini değerlerin iç içe geçtiği bir bakış açısı sunmaktadır.

Kullanılan koyu ve mat renkler çevresel kirliliğin yarattığı olumsuz atmosferi desteklerken; doğanın saf hâli daha açık ve canlı renklerle yansıtılarak doğaya verilen zararın ne denli büyük olduğu mesajı güçlendirilmiştir.

Kod: S.A./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda soğuk bir kış günü yolculuk yapan bir çocuğu resmetmeye çalıştım. Bu çocuk, babası olmayan bir çocuk. O esnada bir adam bu yolculuk yapan çocuğun ayakkabısının olmadığını ve çıplak ayakla karda ilerlediğini görüyor ve kendi ayakkabısını çıkarıp ona veriyor. Bence bu çok iyi bir davranış. Bu davranışı yaparken bir baba şefkatiyle yardım ediyor ve bu çok iyi bir davranış. Resim iyilikle alakalı olduğu için canlı ve güzel renkleri seçtim. Fakat bazı yerlerde gölge olduğu için kapalı renklerde kullandım. Mesela dağların ışık gelen yerleri açık, gölgede kalan yerleri koyu mavi boyadım.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin “iyi” kavramına dair zihinsel temsili, zor durumda olan bir kişiye yardım etmek biçiminde şekillenmiştir. Resimde yer alan baba figürü, bu davranışın öğrencinin yaşamındaki önemli bir otorite ya da özlem duyulan bir figür üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir. Bu durum, öğrencinin babasının yokluğunu hissetmesi ya da yardım etme davranışının yalnızca baba gibi güçlü bir figür tarafından gerçekleştirilebileceğine inanmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu bağlamda, öğrencinin "iyi" davranışı hem duygusal bir özlem hem de idealize edilmiş bir karakter üzerinden tarif ettiği görülmektedir.

Öğrenci, yapılan davranışın değerli ve anlamlı olduğuna olan inancıyla birlikte çalışmasında canlı ve parlak renkler tercih ettiğini belirtmiştir. Bu durum, olumlu duyguların renklerle ifadesi bakımından resmin duygusal yönünü güçlendirmektedir.

Ayrıca öğrenci, resimsel anlamda belli bir eğitim sürecinden geçtiğini ima ederek, bazı bölümlerde neden koyu renkler kullandığını açıklamaktadır. Bu da resimsel anlatımında bilinçli bir tercih yapıldığını ve anlatımı güçlendirmek amacıyla renklerin duygusal tonlamayla ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, kompozisyonun merkezine yerleştirilen baba figürü ve yardım edilen birey arasındaki etkileşim, izleyicinin dikkatini odaklayan bir sahne yaratmaktadır. Canlı renklerin kullanımı, yardım etme eyleminin içsel olarak ne denli olumlu ve değerli görüldüğünü yansıtırken, koyu tonlar ise anlatının dramatik etkisini artırmak amacıyla belirli alanlarda kontrast oluşturmak üzere kullanılmıştır.

Bu çalışma, öğrencinin iyiye dair algısının hem kişisel yaşantılar hem de duygusal boşluklarla bağlantılı olarak şekillendiğini, ayrıca bu algıyı resimsel unsurlarla bilinçli biçimde desteklediğini ortaya koymaktadır.

Kod: S.A./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Piknik alanları insanların temiz hava alıp, rahatça kafa dağıtabilecekleri mekânlardır. Bu alanlarda top oynamak, çadırlar kurmak en başta o doğanın gerçek halini bozmaktadır. Çimlerin ezilmesi, çiçeklerin zarar görmesi kabul edilemez. Kurduğumuz çadırlar ve etrafında yığınla bıraktığımız çöpler de doğanın güzel görüntüsünü yok ediyor. Resmimde bu kötü davranışa ve doğaya verilen zarara değinmek istedim. Bu çocukların oyunları ve çadırları, birazdan o muhteşem yeşil alanı yok edecek.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin çalışmasında, doğal alanların insanlar tarafından piknik amacıyla kullanılması sonucunda zarar görmesi, “kötü” bir davranış olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda çocuğun kötüye dair algısının, çevreye verilen zarar ve çevresel duyarlılık çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Öğrencinin çevre bilinci ve duyarlılığı, doğaya yönelik olumsuz müdahalelere karşı geliştirdiği eleştirel bakışla desteklenmektedir. Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrenci doğayı hayalindeki haliyle yemyeşil ve canlı renklerle resmetmiştir. Bu, onun doğaya duyduğu sevgi ve doğanın korunması gerektiğine dair düşüncelerini yansıtırken; aynı zamanda bu güzel manzaranın insanlar tarafından kirletileceğine, çadır kurulması ve oyunlar oynanması gibi faaliyetlerle doğanın tahrip edileceğine yönelik bir kaygı da dile getirilmiştir. Kompozisyondaki renk seçimi ve mekânsal düzenleme, doğanın doğal hâlinin güzelliğini öne çıkarmaktadır. Yeşil tonlarının yoğun kullanımı, doğaya duyulan özlemi ve sahiplenme duygusunu yansıtırken, insan faaliyetlerine ilişkin detaylar bu doğallığın tehdit altında olduğunu göstermektedir.

Kod: R.D./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Temiz bir çevre ve sakinlik çizmek istedim. Arabalar yok, etraf sessiz, insanlar kirlenmemiş bir dünyada, birbirleriyle mutlu ve hayvanlar zarar görmüyor. Bir melek bu güzel ve iyi canlıların olduğu dünyaya inmiş ve köpeğe yemek veriyor. Benim iyi anlayışım bu. Kirlenmemiş, herkesin kendini güvende hissettiği bir çevre.

DEĞERLENDİRME:

Yaşadığı çevre üzerinden "iyi" olanı resmetmeye çalışan öğrencinin, sakinlik, mutlu insanlar ve temiz çevre gibi öğelere yer vermesi; bu unsurların onun zihninde "iyi

bir yer" ile özdeşleştirdiğini ya da kendisine iyi geldiğini düşündüğünü göstermektedir. Bu durum, öğrencinin iyi kavramını, yaşantısına olumlu duygularla yansıyan çevresel koşullarla ilişkilendirdiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, öğrencinin "kötü" kavramını şeytan figürüyle, "iyi" kavramını ise melek figürüyle temsil etmesi; bu soyut kavramlara ilişkin algısının dışsal varlıklar üzerinden şekillendiğini düşündürmektedir.

Yaşadığı dünyanın ve içinde bulunduğu çevrenin doğal özelliklerini ve "olması gereken" halini yitirdiğini düşünen öğrenci, muhtemelen büyüklerinden geçmişe dair güzel anılar dinlemiş, bu anlatılar doğrultusunda mevcut dünyayı bir sorgulama sürecine girmiştir. Öğrencinin, geçmişteki doğa-insan dengesine duyduğu özlem ve bugünün gerçeklikleriyle bu anlatıları kıyaslaması, resmine eleştirel ve sorgulayıcı bir yaklaşım kazandırmıştır. Bu bağlamda, öğrenci yalnızca gözlem yapan bir birey değil, aynı zamanda çevresel, toplumsal ve ahlaki meseleleri içselleştirmeye çalışan bir özne olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kod: R.D./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resmimde dünyanın sonunun geldiğini kötü bir durumda olduğunu anlatmak istedim. Her yer berbat ve kirli durumda, bu kirliliğe neden olan birileri var. Dünyanın ucundaki dede eski dünyayı anlatırken, düşmek üzere olan torununu korumaya çalışıyor. Kötü bir yönetim var, artık şeytan bu yönetimi ele geçirmiş. Dünyamız çok yorgun ve kötü bir durumda.

DEĞERLENDİRME:

Resimde, dünyanın bugünkü durumunun bir tehdit altında olduğu vurgusu belirgin bir şekilde hissedilmektedir. Öğrenci, bu tehdit unsurunu "şeytan" figürü üzerinden simgeleştirerek, kötülüğün kaynağını somut bir varlıkla ilişkilendirmiştir. Şeytan figürü, özellikle dini ve kültürel anlatılarda kötülüğün, sapkınlığın ve yıkımın sembolü olarak yer almakta; bu bağlamda öğrencinin çiziminde yer verdiği yanan ve parçalanmış dünya, bu sembolizm ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Ateş ögesi ise cehennem, yıkım ve acı gibi duyguları çağrıştırarak resmin dramatik etkisini artırmaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrencinin kullandığı figürler, renkler ve kompozisyon unsurları oldukça dikkat çekicidir. Kırmızı, turuncu ve siyah gibi sıcak ve yoğun renklerin tercih edilmesi, resimdeki duygusal yoğunluğu artırmakta ve tehdit algısını görsel olarak pekiştirmektedir. Yeryüzünün parçalanmış şekilde resmedilmesi, gezegenin hem fiziksel hem de sembolik olarak bütünlüğünü kaybettiğine dair bir yorum olarak okunabilir. Öğrenci, dünyanın yıkımını yalnızca çevresel bir bozulma değil, aynı zamanda ahlaki ve toplumsal bir çöküş olarak da algılamaktadır.

Kompozisyonun merkezinde yer alan şeytan figürü, kötülüğün kaynağı olarak konumlandırılırken; dünyanın çevresinde yer alan alevler ve çatlaklar, bu kötülüğün etkilerinin geniş bir alana yayıldığını göstermektedir. Bu görsel anlatım biçimi, öğrencinin hem anlatı hem de estetik düzlemde farkındalık sahibi olduğunu ve düşündüklerini etkili bir biçimde görselleştirme becerisine sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak öğrencinin yapmış olduğu resimlerde, onun iyi ve kötüye dair algılarını şekillendiren çevresel, kültürel ve inançsal etkenlere dayalı düşünce yapısını yansıtmaktadır. Bu tür görsel ifadeler, çocuğun soyut kavramları anlamlandırma biçimini ve sembolik düzeyde dışavurumunu incelemek açısından anlamlı veriler sunmaktadır. Resim, yalnızca bireysel bir dışavurum değil, aynı zamanda çocukların dünyaya ve insanlığa dair eleştirel düşünceler geliştirmeye başladığının görsel bir kanıtıdır. Bu tür çalışmalar, öğrencilerin düşünce dünyasını anlamak, onların değer yargılarını çözümlemek ve pedagojik yaklaşımlar geliştirmek açısından son derece önemlidir.

Kod: Ö.Ü./1.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Doğada yalnız olarak bir araba sürmek, yeşil ve masmavi su etrafında gezmek bana iyi gelir. İnsanların bu tarz yerlerde çok olmaması, daha sakin ve rahat olmamı sağlar. Bu sebeple sadece huzur bulduğum doğayı çizdim. İnsanların çok olmasını istemedim.

DEĞERLENDİRME

Öğrencinin yaptığı çalışmada, doğada bulunmanın ve yalnız kalmanın kendisine iyi geldiğini ifade ettiği görülmektedir. Resminde insanların fazla olmadığı bir mekânı betimlemiş olması, bireysel olarak sakinlik ve huzur arayışında olduğunu göstermektedir. Özellikle yeşil ağaçların ve su kenarında olmanın verdiği dinginlik hissi, öğrencinin içsel dünyasında doğa ile kurduğu olumlu ilişkiye işaret etmektedir. Doğayla baş başa kalmanın, öğrencinin duygusal anlamda rahatlamasına ve kendisini daha iyi hissetmesine katkı sağladığı söylenebilir. Bu durum, onun dışlanma veya ait olamama gibi duygularla yüzleştiğini ya da bu tür duygulardan uzaklaşma çabasında olduğunu düşündürebilir. Söz konusu resimde yalnızlık temasının vurgulanması, öğrencinin güvensizlik, kabul görmeme ya da anlaşılmama gibi içsel kaygılarını sembolik bir dille ifade etmeye çalıştığını göstermektedir. Bu anlamda doğa hem bir sığınak hem de bir yalnızlık mekânı olarak çift yönlü bir anlam taşımaktadır.

Kod: Ö.Ü./2.Erkek (13 yaş) :

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmada arkadaşı ile bir oyunda dalga geçen çocuğu anlatmak istedim. Maç yapmayı çok seven, fakat arkadaşı tarafından beğenilmeyip dalga geçilen bir çocuk. Dalga geçmek çok kötü bir davranış. Bu çok onur kırıcı. Oyun oynamaktan soğuyabilir, kendinizi yalnız hissederseniz. Bu durum insanlardan uzaklaşmamıza neden olur. Dalga konusu olmak kötü bir şeydir.

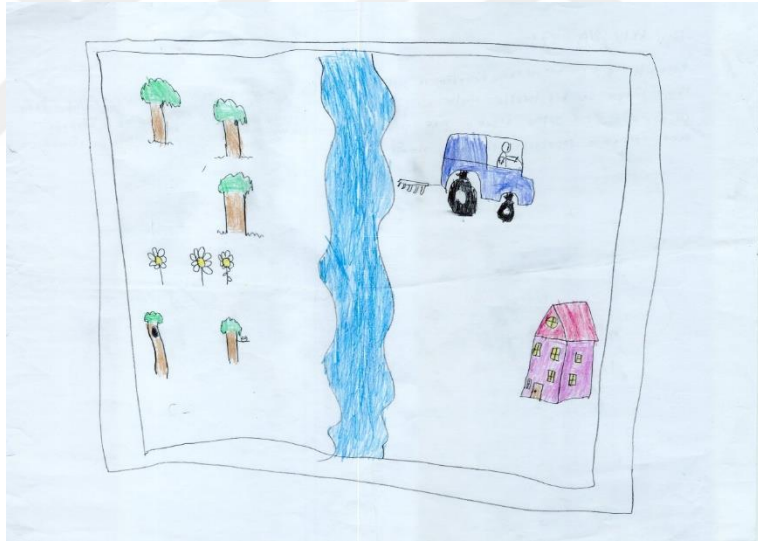
DEĞERLENDİRME:

Bu yaş grubundaki bazı çocukların, özellikle akran ilişkileri bağlamında çeşitli sosyal baskılara maruz kalabildikleri bilinmektedir. Bu bağlamda, öğrencinin yaptığı çalışmada, muhtemelen bir oyun sırasında kendisinin ya da bir arkadaşının yaşadığı olumsuz bir deneyimin yarattığı duygusal etkinin, "kötü" olarak algılandığı görülmektedir. Resimde, alay edilen ve bu duruma maruz kalan bir çocuğun üzgün ve dışlanmış hali betimlenmiştir. Bu anlatım, öğrencinin sosyal çevresindeki zorlayıcı durumları gözlemleyebildiğini ve bu durumların duygusal etkilerini fark ederek ifade edebildiğini göstermektedir. Özellikle akran zorbalığı ya da dışlanma gibi durumlar, çocuklarda derin bir yalnızlık ve içe kapanma hissi oluşturabilir. Öğrencinin resminde, bu baskıya bağlı olarak gelişen yalnızlık duygusu ve insanlardan uzaklaşma arzusu dikkat çekici biçimde ifade edilmiştir. Bu durum, öğrencinin yalnızca olayın dışsal yönünü değil, aynı zamanda içsel dünyasında bıraktığı izleri de fark ettiğini ve sembolik biçimde görselleştirdiğini göstermektedir.

Resimsel açıdan ele alındığında, öğrencinin figür seçimi, karakterlerin yüz ifadeleri ve mekânsal yerleştirme gibi unsurlarla duygu aktarımı oldukça başarılı bir

şekilde sağlanmıştır. Alay edilen çocuğun çiziminde kullanılan beden dili ve mimik unsurları, öğrencinin empati kurma becerisinin gelişmekte olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca, yalnızlığı temsil eden diğer öğeler —örneğin uzak duran figürler, boşluk hissi yaratan mekân tasarımı ya da daha soluk renklerin tercih edilmesi— resmin dramatik etkisini artırarak duygusal yoğunluğu pekiştirmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, öğrencinin sosyal ilişkiler içerisindeki olumsuz deneyimleri fark ettiğini ve bu deneyimlerin yarattığı duygusal sonuçları içselleştirerek ifade etmeye başladığını ortaya koymaktadır. Akran baskısı, dışlanma ve kabul görmeme gibi konular, çocuklar açısından yalnızca geçici değil, aynı zamanda kalıcı duygusal izler bırakabilecek deneyimlerdir. Bu tür görsel çalışmalar, öğrencilerin duygusal farkındalık düzeylerini ve sosyal çevreye ilişkin algılarını anlamak açısından oldukça kıymetlidir. Aynı zamanda, çocukların yaşadıkları ya da tanıklık ettikleri olayları sanat yoluyla dışa vurabilmeleri, onların duygusal gelişim süreçlerinin desteklenmesi adına önemli bir fırsat sunmaktadır.

Kod: O.A./1.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde iyi bir manzara yapmak istedim. Resim bir doğa manzarasını anlatıyor. Bir nehir resmimi ikiye bölüyor. Bir tarafta ağaçlar ve çiçekler, diğer tarafta sağlıklı bir toprağı işleyen çiftçi. Çiçekleri mor yaptım, bende değeri çok büyük. Papatyada çizdim bu güzel doğaya, annem pek sever. Kirlenmemiş, temiz bir çevre ve nehir, bende iyi duygular uyandırır.

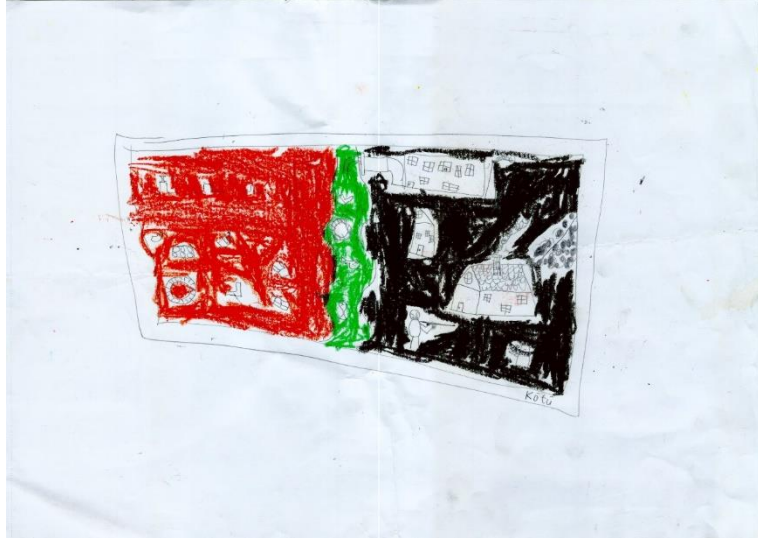
DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, "iyi" kavramına yönelik algısını yine doğa ve çevre temaları üzerinden ele almış ve çalışmasında bir nehrin iki yerleşim yerini ayırdığı vurgusunu kullanmıştır. Bu kez, sağlıklı ve bozulmamış bir çevre içerisinde, toprağını güvenle işleyen bir köylü figürü ile muhtemelen yaşamak istediği evi resmetmiştir. Kompozisyonda herhangi bir karanlık ya da tehdit unsuru bulunmaması, öğrencinin "iyi" olanı huzurlu, sade ve güvenli bir ortamla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Doğa unsurlarının merkeze alınması, öğrencinin çevresel değerlerle kurduğu olumlu bağın görsel bir yansımasıdır.

Resmin bir diğer dikkat çekici yönü, kentleşmeye veya çevre kirliliğine dair herhangi bir iz bulunmadan, çiçeklerin açtığı, doğanın yeşerdiği bir alanın betimlenmiş olmasıdır. Bu yaklaşım, öğrencinin doğal olanla kurduğu özlem dolu ilişkiyi ve dingin yaşam alanlarına duyduğu ihtiyacı ortaya koymaktadır. Özellikle papatya çiçeğine yer verilmesi, sadece doğaya değil aynı zamanda duygusal bağlara, yani aile ilişkilerine de işaret etmektedir. Öğrencinin, annesinin çok sevdiği bir çiçek olduğunu belirttiği papatyayı resme dahil etmesi, anne sevgisi ile doğaya duyulan sevginin birleştiği sembolik bir anlatım sunmaktadır.

Renk kullanımı açısından bakıldığında, açık tonların ve yumuşak geçişlerin tercih edilmesi; huzur, sadelik ve doğallık duygularını desteklemektedir. Doğadaki yeşil alanlar, renklerin canlılığı ve figürlerin güvenli bir ortam içinde yer alması, öğrencinin zihnindeki "iyi" kavramının umut verici ve korunaklı bir dünya ile özdeşleştiğini göstermektedir. Kompozisyondaki figürlerin yerleşimi, mekânın ferahlığı ve doğayla uyumlu bir yaşam vurgusu, oldukça dikkat çekici bir görsel bütünlük oluşturmuştur.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmasında yalnızca iyi-kötü karşıtlığına değil; aynı zamanda doğaya duyulan özlem, aile sevgisi ve güvenlik hissi gibi temalara da yer vermiştir. İyiye dair algısını sadece dışsal bir çevre güzelliği ile değil, aynı zamanda duygusal bağlarla da pekiştirmiştir. Bu da bize, öğrencinin hem çevresel hem de duygusal açıdan iyi olana dair bütüncül bir anlayış geliştirmekte olduğunu göstermektedir. Bu tür görsel çalışmalar, çocuğun iç dünyasını anlamak, değerler dünyasını çözümlemek ve sanat temelli eğitim süreçlerinde duygu-düşünce dengesini gözlemlemek açısından büyük önem taşımaktadır.

Kod: O.A./2.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde çevre kirliliğini anlatmak istedim. Çevrenin kirlenmesi, kötü bir davranıştır. Ortada kirliliği bir nehir var ve iki kenti birbirinden ayırmış. Kırmızı ve siyah kullandım, sebebi çok koyu ve etkili renkler, bu kötü çevreyi bu şekilde anlatmak istedim.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin çalışmasında, "kötü" kavramının, birçok çocuk çiziminde olduğu gibi çevresel duyarlılık üzerinden şekillendiği görülmektedir. Kirlenmiş doğa ve bozulmuş çevre unsurları, resimde belirgin bir şekilde ön plana çıkarılmıştır. Özellikle yemyeşil olması gereken bir nehrin kirlenmiş biçimde betimlenmesi, bu nehrin iki kenti birbirinden ayırdığı izlenimini vermektedir. Bu durum, doğanın hem fiziksel hem de sembolik olarak bir ayrışma unsuru hâline geldiğini göstermektedir.

Öğrencinin renk tercihleri de dikkat çekicidir. Koyu, keskin ve yoğun tonların kullanılması, hayalindeki doğanın şiddetle yok olduğu, tahrip edildiği ya da geri dönüşü olmayan bir şekilde zarar gördüğü fikrini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, yalnızca görsel bir anlatım değil, aynı zamanda çevresel felaketlere yönelik bir eleştiri ya da uyarı niteliği taşıyan bir duruş da söz konusudur. Kirliliğe neden olan etkenlerin, resmin bütününe yayılan "kötü" imgesi ile özdeşleştirilmiş olması, öğrencinin çevre sorunlarına ilişkin bilinç düzeyinin yükselmekte olduğunu göstermektedir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrencinin kompozisyon kurgusu, mekânsal yerleştirmeleri ve renk kontrastları oldukça anlamlıdır. Nehrin çevreyi ikiye bölmesi; bir yanda kirlenmiş, karanlık bir doğa görüntüsü, diğer yanda belki de hala bozulmamış ya da bozulmak üzere olan bir çevrenin yer alması hem mekânsal hem de sembolik bir zıtlık oluşturmaktadır. Bu zıtlık, iyi ile kötü, temiz ile kirli ya da doğal ile yapay gibi temalar üzerinden güçlü bir anlatım ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, öğrencinin çalışması, çevre bilincine yönelik gelişen duyarlılığının açık bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Doğanın tahribatı ve bunun insan yaşamına etkileri, öğrencinin bakış açısında "kötü" kavramı ile bütünleşmiştir. Bu tür çalışmalar, çocukların yalnızca bireysel duygu ve düşüncelerini değil, aynı zamanda toplumsal ve evrensel sorunlara karşı geliştirdikleri farkındalığı da ortaya koymaktadır. Görsel sanatlar yoluyla ifade edilen bu farkındalık, çevresel eğitim ve değerler eğitimi açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Kod: Ö.Ç./1.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Trafikte kurallara uymayan bir sürücü, yağmurlu bir havada bir ağaca çarpıyor. Devrilen ağaç masum bir hayvanın üzerine düşüp, yaralanmasına sebep oluyor. Bu esnada oradan geçen bir duyarlı bir vatandaş, ağacı kaldırıp, yaralı hayvanı kurtarıyor ve dikkatsiz sürücüyü uyarıyor. Bu yaşananlar sonucunda kendisiyle alakası olamadığı halde yardıma gelip, yaralı hayvanı kurtaran ve dikkatsiz sürücüyü uyan kişi, iyi bir davranış sergilemiştir. İyi olan bu davranıştır.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, "iyi" kavramına yönelik algısını, kurallar ve trafikte yaşanan olaylar üzerinden ifade etmeye çalışmıştır. Çalışmasında, trafik kurallarına uymayan ve mevcut hava şartlarını dikkate almayan bir sürücünün sebep olduğu olumsuz bir durumu ve bu durumun ardından gelişen süreci görselleştirmiştir. Bu bağlamda öğrenci, kurallara uymamanın doğurabileceği sonuçlara dikkat çekerken, aynı zamanda toplumsal sorumluluk ve bireysel duyarlılık gibi değerleri de vurgulamaktadır.

Resimde öne çıkan en önemli unsur, olayla doğrudan ilgisi olmayan bir vatandaşın, kazaya müdahale ederek yardım etmeye çalışmasıdır. Öğrenci, bu tutumu "iyi" bir davranış örneği olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşım, öğrencinin yalnızca kural ihlallerinin doğurduğu sonuçları değil, aynı zamanda bu tür durumlar karşısında sergilenen etik ve insani tutumları da fark edebildiğini göstermektedir.

Resimsel açıdan incelendiğinde, öğrenci olayın dramatik boyutunu yansıtmak adına çeşitli görsel unsurlara yer vermiş olabilir: yağışlı hava, kaygan yol, dikkat çekici renklerle vurgulanmış tehlike işaretleri ya da sürücünün ihmalkâr tutumu gibi ayrıntılar bu anlatımı destekleyebilir. Buna karşılık, yardım eden vatandaşın çiziminde daha aydınlık renkler, net çizgiler ve sakin bir yüz ifadesi kullanılmış olabilir. Bu tür görsel zıtlıklar, öğrencinin olayın iki yönünü —sorumsuzluk ve yardımseverlik— etkili biçimde anlatma çabası içinde olduğunu gösterir.

Ayrıca bu çalışmada, öğrencinin gözlem yeteneğinin ve sosyal olaylara karşı geliştirdiği farkındalığın oldukça gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kazaya müdahale eden kişinin, yardım etme isteğiyle gösterdiği sorumluluk duygusu, öğrenci tarafından bir "iyi insan" modeli olarak resmedilmiştir. Bu yaklaşım, öğrencinin ahlaki değerleri sadece soyut kavramlar düzeyinde değil, günlük yaşam pratikleri üzerinden de yorumlayabildiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmasında, iyi-kötü ayrımını yalnızca bireysel davranışlarla sınırlı tutmamış, toplumsal yaşamın önemli bir parçası olan trafik kültürü ve kamusal sorumluluk gibi temalar üzerinden de değerlendirmiştir. Yardımseverlik, duyarlılık ve kurallara uyma gibi değerlerin, iyi olana dair algısında belirleyici olduğu görülmektedir. Bu da çocuğun, toplumsal etik anlayışına dayalı değerleri içselleştirme sürecinde olduğunu göstermektedir.

Kod: Ö.Ç./2.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Arkadaşları ile top oynamaya giden bir çocuk, kurallara uymayan bir sürücü tarafından ağır yaralanır. Ve çocuğun heyecanı yarı da kalır, oyun oynayamaz hale gelir. Kurallara uymamak, telafisi olmayan sonuçlar doğurabileceği için benim açımdan kötü bir davranıştır. Etrafta yüksek binalar yapmamın sebebi bu tarz yerlerde trafik yoğun olur ve sürücüler dikkatsiz davranır. Çocuğun başına gelen olay yaya geçidinde yaşanmış. Bu da kurallara uymayan sürücüleri ve kötü tutumlarını daha net anlatmak istediğim için yaptığım bir çizim.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, “kötü” kavramına yönelik algısını, trafik kurallarına uyulmaması üzerinden şekillendirmiştir. Çalışmasında, özellikle kurallara uymayan bir sürücünün sebep olduğu olumsuzlukları ele alarak, evrensel ahlak kuralları çerçevesinde toplumsal düzenin önemine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda öğrenci, kuralların sadece bireysel değil, toplumsal güvenlik açısından da hayati bir işlev taşıdığını ifade etmeye çalışmıştır.

Resminde dikkat çeken önemli bir unsur, kazazede olarak çizilen çocuğun yaya geçidinde bulunmasıdır. Bu detay, öğrencinin bilinçli bir şekilde kuralına uyan birey ile kural ihlali yapan sürücü arasında bir karşıtlık kurduğunu göstermektedir. Yaya geçidini kullanan çocuğun, tüm kurallara uygun davranmasına rağmen zarar görmesi, öğrenci açısından "kötü" olanın sadece sonuçlar değil, aynı zamanda bu sonuçlara sebep olan ihmalkârlık olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencinin, yüksek binaların yoğun olduğu bölgelerde trafik kalabalığının artabileceği ve bu ortamlarda kural ihlallerinin daha sık yaşanabileceği yönündeki çıkarımı ise, gözleme dayalı düşünsel bir süreç geliştirdiğini göstermektedir. Bu yorum, öğrencinin yalnızca görsel bir durum aktarmaktan öteye geçerek, kent yaşamı, yapılaşma yoğunluğu ve trafik kültürü arasındaki ilişkiye dair farkındalık oluşturduğunu göstermesi açısından oldukça değerlidir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrenci muhtemelen kalabalık bir şehir ortamını, gri tonlar, yüksek yapılar ve karışık trafik sahneleriyle betimlemiş olabilir. Bu bağlamda resim, karmaşa ve düzensizliğin görsel karşılığını taşıyan bir atmosferle bütünleşmiştir. Öte yandan yaya geçidinde çizilen çocuk figürü, belki de daha açık renklerle, sadelik içinde ve yalnız konumlandırılarak izleyicinin dikkatini olayın dramatik yönüne çekmeyi amaçlamış olabilir.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmasında, "kötü" kavramını yalnızca bireysel kötü niyete indirgememiş; toplumsal düzende kurallara uymamanın doğurabileceği ciddi sonuçlara dikkat çekmiştir. Kural ihlali yapan birey ile bu ihlalin mağduru arasında kurduğu ilişki, adalet duygusu, sorumluluk ve güvenli yaşam alanlarına dair gelişen düşünsel bir derinliği yansıtmaktadır. Bu tür çalışmalar, çocukların çevresel gözlemlerini ve ahlaki değerlendirmelerini görsel anlatımlarla ortaya koyma kapasitelerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Kod: N.A./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde iyiliği anlatmak istedim. Çekirdek bir aile var ve anne ev işi yaparken baba ve çocukta yardımını esirgemiyor. Hep birlikte yardımlaşma söz konusu. Bu, aile için iyi bir davranış, ama bununla da yetinmeyip temizlik esnasında eşine hediye veren adam ve mutlu bir aile görüyoruz. Renklerimi seçerken net ve canlı olmasına dikkat ettim. Bu güzel ve iyi davranışın anlaşılabilir olmasını istedim. Burada iyi olan, ev işinde ailenin birlikte hareket etmesiyle beraber eşine bir hediye alan adam ve eşinin mutluluğu.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin “iyi” kavramına yönelik algısını yansıttığı bu çalışmada, yardımlaşma ve birlikte hareket etmenin önemi vurgulanmaktadır. Resimde, bireylerin birbirlerine yönelik olumlu tutum ve davranışlarıyla karşılıklı mutluluk oluşturdıkları bir anın temsil edildiği görülmektedir. Özellikle yardımlaşmanın bir değer olarak öne çıkarılması, öğrencinin toplumsal yaşam içerisinde olumlu ilişkiler kurmaya yönelik farkındalık geliştirdiğini göstermektedir.

Kompozisyonda yer alan küçük çaplı hediyeleşme sahnesi, yalnızca maddi bir eylemi değil, aynı zamanda kişiler arasındaki duygusal bağları ve karşılıklı iyi niyeti temsil etmektedir. Öğrenci, bu tür bir paylaşımın insanlar üzerinde oluşturduğu olumlu

duyguyu “iyi” bir davranış olarak ele almıştır. Bu bağlamda hediyeleşme, yalnızca bir nesne alışverişi olarak değil; mutluluk, değer verme ve birliktelik gibi duyguların görsel bir karşılığı olarak yorumlanmaktadır.

Renk kullanımı açısından değerlendirildiğinde, resimde kullanılan canlı ve net renkler dikkat çekicidir. Bu tercihler, resmedilen anın öğrencinin zihninde olumlu ve parlak bir iz bıraktığını düşündürebilir. Canlı renkler, yalnızca estetik değil, aynı zamanda duygusal bir anlam taşımakta; mutlu bir anın, net ve hatırlanmaya değer bir şekilde içselleştirildiğini göstermektedir.

Figürlerin bir arada, uyumlu ve karşılıklı etkileşim hâlinde betimlenmiş olması, öğrencinin “iyi” kavramını sosyal ilişkiler ve toplumsal dayanışma üzerinden inşa ettiğini göstermektedir. Bu, öğrencinin bireyler arası ilişkilerde sevgi, paylaşım ve yardımlaşmayı öncelikli değerler arasında gördüğünü ve bu doğrultuda bir iyi-kötü algısı geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma öğrencinin iyiye dair algısının yalnızca bireysel mutlulukla sınırlı kalmadığını, başkalarının iyiliği ve mutluluğu üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Yardımlaşma, paylaşma ve küçük jestlerin büyük anlamlar taşıyabileceği fikri, öğrencinin değerler eğitimi açısından önemli bir farkındalık geliştirdiğini göstermektedir. Bu tür görsel anlatımlar, çocuğun sosyal duygusal gelişimini anlamak ve onun değerler dünyasına dair ipuçları elde etmek açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

Kod: N.A./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben burada kötü bir durumu anlatmak istedim. Bu sebeple renkleri koyu kullandım. Renkler her şeyi anlatıyor. Adamı kırmızı olarak boyadım, kırmızı bende şiddet uyandırır. Bu çalışmamda bir adam bir hayvana zarar vermek istiyor ve hayvan haykırıyor. Fakat adam bunu önemsemiyor ve bir canlının yaşam hakkını elinden almaya çalışıyor. Bu dünya hepimizin ve herkesin yaşama hakkı var. Bir canlının yaşamının sonlandırılması kötü bir durumdur.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin yapmış olduğu resimde, bir canlının yaşam hakkının elinden alınması, “kötü” bir durum olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, öğrenci kötü kavramını yalnızca insanlara yönelik değil, tüm canlıları kapsayan daha geniş bir etik bakış açısıyla değerlendirmiştir. Resimde tercih edilen koyu ve kırmızı renkler, şiddet ve olumsuzluk duygusunu pekiştiren bir atmosfer yaratmak amacıyla bilinçli şekilde kullanılmış olabilir. Bu renk seçimleri, olayın ciddiyetini vurgulamak ve izleyici üzerinde güçlü bir etki bırakmak için tercih edilmiş görsel araçlardır.

Öğrencinin bir canlının yaşamına kasteden bir durumu kötü olarak tanımlaması, onun yaşam hakkı, şiddetsizlik ve etik değerler konusundaki duyarlılığını ortaya

koymaktadır. Bu tutum, çocukların empati becerilerinin gelişmeye başladığını ve canlıların yaşama hakkını içselleştirdiklerini göstermesi açısından önemlidir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, olayın merkezinde yer alan canlı figürü, büyük olasılıkla zarar görmüş ya da tehdit altında betimlenmiş olabilir. Bu figür etrafında kullanılan renkler ve çizim dili, yaşanan olayın dramatik yapısını vurgulamak amacıyla etkili bir biçimde kurgulanmış olabilir. Kırmızı rengin yoğunluğu, kan, tehlike ya da alarm durumunu simgeleyerek, öğrencinin olayı "kötü" olarak nitelendirmesini pekiştirmektedir.

Ayrıca bu çizim, öğrencinin toplumsal ya da çevresel olaylara karşı gelişen farkındalığını da yansıtabilir. Canlıların zarar görmesi ya da öldürülmesi gibi durumlar, çocuk tarafından doğrudan ahlaki bir problem olarak görülmüş ve bu çerçevede görselleştirilmiştir. Bu durum, öğrencinin iyi-kötü algısını yalnızca insanlar arası ilişkilerle sınırlı tutmadığını, doğa ve hayvan hakları gibi daha geniş kavramlarla da ilişkilendirdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmada kötü algısını, yaşam hakkının ihlali üzerinden kurarak, etik duyarlılığını güçlü biçimde ortaya koymuştur. Renk kullanımı, kompozisyon ve tema seçimi açısından da oldukça bilinçli tercihlerle desteklenen bu ifade, çocuğun duygusal zekâsının ve ahlaki gelişiminin ileri düzeyde olduğunu düşündürmektedir. Bu tür çalışmalar, çocukların yalnızca çevrelerini değil, aynı zamanda evrensel değerleri nasıl algıladıklarını ve içselleştirdiklerini anlamak açısından da önemli bir veri kaynağıdır.

Kod: N.A./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde iyi bir davranışı anlatmak istedim. Bir kaza sonucu ayağını kaybeden bir çocuk ve doktorun o çocuğa protez bir ayak takarak, eski mutlu günlerine kavuşmasına vesile olmasını görebiliriz. Doktorun bu hareketi, o çocuk için çok önemli. Bu nedenle iyi bir davranış olarak aklımda kaldı.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin yapmış olduğu resimde, yardımlaşma ve bir insanın yaşamına olumlu yönde dokunabilme davranışı, “iyi” kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Muhtemelen yaşanmış ya da gözlemlenmiş olumsuz bir olaydan yola çıkarak, bu olayın etkilerinin azaltılması yönündeki çabayı önemli ve değerli bir tutum olarak ifade etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, öğrenci için “iyi” olan; yalnızca bir problemi çözmek değil, aynı zamanda çözüm sürecine empati, duyarlılık ve sorumlulukla yaklaşmaktır.

Resim, muhtemel bir kriz veya zor bir durumun ardından sergilenen dayanışma örneğini yansıtmaktadır. Öğrenci, bu durum içerisinde bir kişinin başka birine yardım etmesini, yalnızca insani bir görev olarak değil aynı zamanda iyi bir birey olmanın temel göstergesi olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşım, çocuğun iyi-kötü ayrımını somut yaşantılar ve gözlemler üzerinden kurduğunu ve toplumsal değerlere duyarlı bir

bakış geliştirdiğini göstermektedir.

Görsel açıdan değerlendirildiğinde, resimde yardım eden figürün ön plana çıkarıldığı, yüz ifadeleri, beden dili ya da renk seçimleriyle izleyiciye olumlu duygular aktarıldığı düşünülebilir. Özellikle açık tonların tercih edilmesi, olayın pozitif yönüne odaklanıldığına işaret etmektedir. Ayrıca karşılıklı etkileşim ve birliktelik duygusunun ön plana çıkarılması, resmin duygusal derinliğini artırmakta ve iyi kavramına dair algının içtenliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, öğrencinin “İyi’yi yalnızca kurallara uyum ya da bireysel davranışlar bağlamında değil; zor zamanlarda sergilenen insani ve etik tutumlarla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Yardımlaşma, empati ve krize müdahale etme gibi sosyal becerilere yapılan vurgu, çocuğun değerler eğitimi açısından önemli bir gelişim aşamasında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür çizimler, öğrencinin yalnızca bireysel değil, toplumsal sorumluluk bilinci açısından da gelişim gösterdiğinin somut göstergeleridir.

Kod: N.A./2.Kız (13yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde birden fazla kötülük var. Bir piknik alanı burası ve ağaca bağlanan hamaklar, yanan ateşler, çardakta gereksiz yere açık bırakılan lambalar. Bütün bunlar çevre ve enerji kaynaklarımızın kontrolsüzce kullanılması ile oluyor. Bu düzensizlik ve israf, kötü olanın kendisidir.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin yapmış olduğu çalışmada, sosyal sorumluluk ve çevresel duyarlılık çerçevesinde "kötü" kavramı ele alınmıştır. Resimde, doğaya verilen zarar ve enerji kaynaklarının bilinçsizce tüketilmesi, olumsuz bir durum olarak betimlenmiştir. Bu yaklaşım, öğrencinin çevresel farkındalığının gelişmekte olduğunu ve doğaya yönelik etik bir bakış açısı geliştirdiğini göstermektedir.

Özellikle günümüz dünyasında enerji israfı ve çevre kirliliği gibi konular, yalnızca fiziksel sonuçlar doğurmakla kalmayıp aynı zamanda ahlaki birer mesele hâline gelmiştir. Öğrencinin bu konuları "kötü" olarak tanımlaması, bireysel sorumluluk bilinciyle örtüşen bir etik tutumu yansıtmaktadır. Bu bağlamda öğrenci, yalnızca doğrudan zarar verici davranışları değil; dolaylı etkileri olan ihmalkârlıkları da olumsuz bir değer olarak görmektedir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde; muhtemelen ağaçsızlaştırılmış alanlar, dumanla kaplı gökyüzü ya da tükenen doğal kaynakların görsel temsilleriyle karşılaşılmaktadır. Ayrıca enerji israfına yönelik sembolik unsurlar—örneğin gereksiz yanan lambalar—kullanılmış olabilir.

Bu tür görseller, çocukların çevreyle olan ilişkilerini, gözlemlerini ve değer dünyalarını anlamak açısından oldukça önemlidir. Öğrencinin çizdiği kompozisyon, yalnızca çevresel bir sorunu dile getirmemekte; aynı zamanda toplumsal bir sorumluluğa dikkat çekmektedir. Bu da onun, bireysel davranışlarının çevre üzerindeki etkilerini sorguladığını ve bu bağlamda ahlaki bir duruş sergilediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, öğrenci kötü kavramını yalnızca insanlar arası olumsuz davranışlarla sınırlı tutmamakta; doğaya verilen zararı da bu kapsamda değerlendirmektedir. Bu durum, öğrencinin değerler eğitimi kapsamında çevre ahlâkına dair bilinç geliştirmeye başladığını ve sorumlu bir birey olma yolunda önemli adımlar attığını göstermektedir. Bu tür çalışmalar, çocukların çevresel duyarlılık düzeylerinin erken yaşlardan itibaren nasıl şekillendiğini anlamak açısından kıymetli veriler sunmaktadır.

Kod: N.Ç./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde iyiliği anlatmak istedim. İyilik denildiğinde aklıma hep melek ve iyi kalpli periler gelir. Tabi ki meleğin, kanatsız olması beklenemez. Kanatları beyaz ile boyadım. İyi ve temiz olduğunu belirtmek istedim. Güzel bir manzara çizdim. Çiçekler, ağaçlar ve mavi bir gökyüzü. Bir yerde iyilik varsa her şey iyi ve güzel olmalı.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin yaptığı çalışmada, “iyi” ve “kötü” kavramları benzer temalar çerçevesinde ele alınmış; özellikle “iyi” kavramı, melek ya da peri figürü üzerinden sembolik bir anlatımla ifade edilmiştir. Öğrencinin bu seçimi, muhtemelen izlediği bir film, dinlediği bir masaldan ya da duyduğu bir anlatıdan etkilenecek şekilde oluşturduğu zihinsel imgelerle şekillenmiştir.

İyilik olgusunun “melek” figürüyle özdeşleştirilmesi, toplumun kültürel kodları içerisinde yer etmiş olan, meleklerin saflık, temizlik ve yardımseverlikle ilişkilendirilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Öğrencinin melek figürünü beyaz renk ile resmetmesi, beyazın saflık ve temizlikle olan görsel ve kültürel ilişkisine işaret etmektedir. Bu tercih, iyiliğin yalnızca bir davranış biçimi değil; aynı zamanda estetik ve duygusal bir temizlikle bütünleştiği algısını yansıtmaktadır.

Resimsel açıdan incelendiğinde; melek ya da peri figürünün çevresinin aydınlık, çiçeklerle bezeli, huzur veren bir doğa içerisinde yer alması muhtemeldir. Bu tür unsurlar, öğrencinin “iyilik” algısını yalnızca bireysel bir özellik olarak değil, aynı zamanda bulunduğu çevreyi dönüştüren bir güç olarak da düşündüğünü göstermektedir.

Yani öğrenciye göre, iyilik yalnızca iyilik yapanla sınırlı kalmaz; aynı zamanda çevresine de olumlu etki eder.

Bu bağlamda, iyilik kavramının fiziksel ve sembolik yansımaları birlikte kullanılmış, melek figürü ile idealize edilmiş bir “iyi” insan modeli oluşturulmuştur. Özellikle çocukların soyut kavramları somut imgelerle ifade etme eğilimleri göz önüne alındığında, bu tür semboller onların iç dünyasını anlamak açısından değerli ipuçları sunmaktadır.

Sonuç olarak, öğrenci “iyi” kavramını kültürel ve duygusal temsiller aracılığıyla tanımlamış; bu kavramı hem figüratif hem de estetik düzlemde anlamlandırmıştır. Bu çalışma, çocuğun iyilik algısının çevresel, kültürel ve görsel unsurlarla nasıl biçimlendiğini göstermesi açısından dikkate değerdir. Aynı zamanda, öğrencinin duygudurum-davranış bağlamında değerleri nasıl yapılandırıldığını anlamak için de önemli bir veridir.

Kod: N.A./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda bir şeytan çizerek kötülüğü anlatmak istedim. Kırmızı kullandım. Bu acı bir renk. Tüm renkleri bastırarak boyadım, bu şekilde daha net ve şiddetli görünsün istedim. Arka tarafta iki insan birbirlerini öldürüyor. Kıyamet kopmuş gibi. Kötü bir kurgu var ve gökyüzü mavi değil.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, yapmış olduğu çalışmada "kötü" kavramını şeytan ve ölüm figürleri üzerinden ifade etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, koyu ve yoğun renklerin tercih edildiği bir kompozisyon oluşturulmuş; özellikle gökyüzünün koyu tonlarla

resmedilmesi, anlatılmak istenen karanlık ve ürkütücü atmosferi destekleyici bir unsur olarak öne çıkmıştır. Renk kullanımı, öğrencinin duygusal durumunu ve kötüye dair algısını yansıtan önemli bir göstergedir.

Resimde şeytan figürüyle özdeşleştirilen kötülük, yalnızca dinsel veya mitolojik bir referans olarak değil, aynı zamanda günlük hayatta karşılaşılan şiddet, korku ve tehdit unsurlarının simgesel temsili olarak da değerlendirilebilir. Ölüm kavramının da bu bağlamda çalışmaya dahil edilmesi, öğrencinin kötü olgusu karşısında hissettiği çaresizlik, korku ya da endişenin görsel bir ifadesi olarak yorumlanabilir.

Özellikle çocukların soyut kavramları somutlaştırma eğilimi göz önüne alındığında, şeytan ve ölüm gibi figürlerin tercih edilmesi, öğrenci açısından kötülüğün en uç, en etkileyici biçimlerinin bu sembollerle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu figürler aynı zamanda kültürel aktarım yoluyla öğrencinin zihinsel dünyasında yer etmiş ve kötü kavramının anlam çerçevesini belirlemiştir.

Resimsel bağlamda değerlendirildiğinde, gökyüzünün koyu renklerle resmedilmesi; genel atmosferin tehditkâr, kasvetli ve huzursuz bir yapı kazandığını düşündürmektedir. Bu tercihler, öğrencinin kötülüğe dair algısının yalnızca bireysel bir olumsuzluk değil, aynı zamanda evrensel ve varoluşsal bir tehdit olarak kurgulandığını göstermektedir. Dolayısıyla çalışma, yalnızca bir çocuk resmi olmanın ötesinde, öğrencinin değerler dünyası, korkuları ve kötülüğe karşı geliştirdiği duyarlılığı anlamak açısından da dikkate değerdir.

Sonuç olarak, öğrenci kötülük algısını dinsel, kültürel ve duygusal temsiller aracılığıyla ifade etmiş; bu kavramı yoğun renkler ve güçlü imgelerle destekleyerek görsel anlatım gücünü artırmıştır. Kötülüğün yalnızca fiziksel bir eylem değil, aynı zamanda ruhsal bir durum ve toplumsal bir tehdit olarak da ele alındığı bu çalışma, öğrencinin ahlaki gelişimi ve değer inşası sürecine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Kod: M.G./1.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Gerçek hayat sosyal medya değildir. İyi olan kendimizin ve çevremizin farkında olup, sorumluluklarımızı bilmekle mümkün. Çevremizi temiz tutmak, doğayı korumak ve başka canlıları beslemek, en azından zarar vermemek iyi bir davranıştır.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, "iyi" kavramını doğa ve çevre duyarlılığı çerçevesinde ele alarak, bireysel farkındalık ve sorumluluk bilinci üzerinden tanımlamıştır. Çalışmasında çevresinde bulunan canlılara yardım etmenin ve doğal çevreye karşı duyarlı bir tutum sergilemenin, iyi bir birey olmanın temel göstergeleri arasında yer aldığını ifade etmek istemiştir.

Bu yaklaşım, çocuğun yalnızca bireyler arası ilişkilerde değil, aynı zamanda insan-doğa ilişkisi bağlamında da etik bir duruş sergilediğini göstermektedir. Özellikle günümüz dünyasında çevresel farkındalık kazanımının erken yaşlarda geliştirilmesi gerektiği göz önünde bulundurulduğunda, öğrencinin bu tür bir perspektifle "iyilik" kavramını yapılandırması oldukça anlamlıdır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrencinin çalışmasında doğayla iç içe, canlılarla etkileşim hâlinde olan figürler, temiz bir çevre, yeşil alanlar ve huzur veren renk seçimlerinin yer alması muhtemeldir. Bu unsurlar hem öğrencinin içsel dinginliğini hem de doğayla kurduğu olumlu bağı yansıtır niteliktedir. Canlı renklerin ve doğaya özgü ayrıntıların kullanımı, öğrencinin iyi olana dair duygusal bağını ve doğaya yönelik olumlu tutumunu güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, öğrenci iyi bir birey olmanın yalnızca insan ilişkilerinde değil, doğa ile kurulan ilişkide de sorumluluk gerektirdiği bilinciyle hareket etmektedir. Bu bağlamda çalışması, erken yaşta gelişen çevre etiği ve toplumsal sorumluluk bilincine dair değerli ipuçları sunmaktadır. Öğrencinin "iyi" kavramını çevresel duyarlılık ekseninde tanımlaması hem ahlaki hem de estetik açıdan dikkat çekici bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Kod: M.G./2.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bağımlılık ve bu bağımlılıkla, etrafımızda olup bitenleri algılayamadığımız bir hayat, bence kötü bir hayattır. Özellikle internet ve sosyal medya bağımlılığı bizi gerçek hayattan uzaklaştırır. O kadar uzaklaşırız ki, bu resimde olduğu gibi çevremiz, kurur, kirlenir yok olur ama biz farkında olamayız.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin çalışması, çağdaş yaşamın önemli problemlerinden biri olan dijital bağımlılık teması üzerinden, toplumsal ve çevresel duyarlılığı içeren derinlikli bir bakış açısı sunmaktadır. Özellikle internet ve sosyal medya bağımlılığının bireyin çevresiyle olan ilişkisini zedelediği ve bu durumun doğaya karşı duyarsızlıkla sonuçlandığı vurgulanmıştır. Öğrencinin "kötü hayat" olarak nitelendirdiği bu durumu, bir uyarı niteliğinde ele aldığı anlaşılmaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, çalışmada teknolojik cihazlara dalmış birey figürlerinin yanı sıra arka planda kuruyan ağaçlar, kirlenen çevre unsurları ve soluk renk tonları yer almış olabilir. Bu tercih, dijital bağımlılığın bireyin farkındalığını

nasıl azalttığını ve çevresel dejenerasyonu görünmez kıldığını simgesel olarak yansıtmaktadır.

Özellikle çocuk yaşta bir bireyin teknolojik bağımlılığa yönelik bu denli eleştirel ve farkındalık içeren bir yaklaşım sergilemesi, yalnızca bireysel bir gözlem değil; aynı zamanda gelişen bilişsel ve sosyal duyarlılığın bir göstergesidir. Öğrenci hem sosyal hem de çevresel düzeyde sorumluluk taşıyan bir birey profili çizmektedir.

Çalışma, yalnızca kötüye dair bireysel bir tepki değil, aynı zamanda toplumsal bir mesaj içermektedir. Bu bağlamda öğrenci, çağdaş sorunlara eleştirel bir perspektiften yaklaşarak sanat yoluyla iletişim kurmayı başarmıştır.

Kod: M.Ö./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde iyi bir durumu anlatmak istedim. Anneler evde çok çalışır. Babalar da dışarda çalışır devamlı. Akşam olduğunda çocuklar ödevlerini yapmış olur. Anne ve baba bize “hadi çocuklar mısır patlatıp, hep birlikte film izleyelim” der. O an çocuklar için çok mutlu edici ve iyi bir andır.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, iyiye dair algısını aile bireyleriyle geçirilen ortak zamanlar üzerinden ifade etmiştir. Gün boyunca süren bireysel sorumlulukların ardından, tüm ailenin bir araya gelerek mısır patlatıp birlikte film izlemesi, öğrenci açısından mutluluk verici bir deneyim olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, aile olma duygusu, birliktelik ve paylaşım, çalışmada “iyi” kavramı ile ilişkilendirilmiştir.

Çalışmanın teması, modern yaşamın getirdiği yoğunluk içerisinde dahi aile içi bağların ne denli önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Öğrenci, anne ve babanın çalışma hayatı nedeniyle gün içinde ayrı kaldıkları ailesiyle, akşam saatlerinde birlikte olmanın değerini vurgulamaktadır. Bu durum, yalnızca fiziksel bir birliktelik değil, aynı zamanda duygusal bir bağın yeniden kurulması ve özlemin giderilmesi anlamında da değerlendirilmiştir.

Resimsel olarak düşünüldüğünde, sıcak renklerin, ev ortamını yansıtan detayların, belki oturma odasında bir araya gelmiş gülümseyen figürlerin yer aldığı bir kompozisyon tercih edilmiş olabilir. Özellikle mısır patlatmak gibi küçük ama ritüel hâline gelen bir etkinliğin vurgulanması, öğrencinin belleğinde yer etmiş samimi ve mutlu bir anı işaret etmektedir.

Sonuç olarak öğrenci, “iyi”yi; maddi olanaklardan çok, sevgi, paylaşım ve birlikte geçirilen zaman üzerinden tanımlamaktadır. Bu yaklaşım, erken yaşta aile içi bağların önemini kavramış bir bireyin duygusal olgunluğuna işaret ederken, aynı zamanda çocuk dünyasında iyiliğin ne ölçüde somut ve yaşantıya dayalı bir temele oturduğunu da göstermektedir.

Kod: M.Ö./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda kötüleşmeyi anlatmaya çalıştım. İki farklı boyut var. İlk gördüğümüz kirlenmeye başlamış ama henüz ağaçların ve gökyüzünün rengini kaybetmediği resim. İkinci ise kirlenmiş bir dünya ve rengini kaybetmiş.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin çalışmasında, "kötü" kavramı yalnızca bir sonuç olarak değil, bir süreç olarak ele alınmıştır. Resimde, doğanın bozulma süreci aşamalı bir biçimde aktarılmakta; çevresel kötüleşmenin birdenbire değil, zaman içerisinde ve çoğu zaman fark edilmeden gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencinin çevresel değişimlere yönelik dikkatli gözlemler yaptığını ve neden-sonuç ilişkisini içselleştirdiğini göstermektedir.

Çalışmada doğanın yavaş yavaş kirlenmesi, renklerin solması, canlılığın kaybolması gibi görsel unsurlar üzerinden kötüleşmenin etkileri resmedilmiş olabilir. Öğrenci, doğaya yönelik zararların birikimsel bir şekilde ortaya çıktığını, yani kötüleşmenin fark edilmese bile zaman içinde ilerleyerek geri dönülmez sonuçlar doğurabileceğini anlatmak istemiştir. Bu anlatım biçimi, çevresel farkındalık ve sürdürülebilirlik gibi kavramlara dolaylı bir vurgu yapmaktadır.

Ayrıca, kötünün zamanla oluştuğu düşüncesi yalnızca çevresel bağlamda değil, daha geniş bir etik ve toplumsal çerçevede de değerlendirilebilir. Öğrenci, bu çalışmasıyla aslında insan davranışlarının uzun vadeli etkilerine dikkat çekmekte; bireylerin gündelik hayatta yaptıkları küçük ihlallerin ya da umursamazlıkların, zamanla büyük problemlere dönüşebileceği mesajını vermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma yalnızca çevre bilinci değil, aynı zamanda kötülüğün biçimsel ve zamansal doğasına dair güçlü bir kavrayış sunmaktadır. Öğrencinin, kavramsal olarak soyut bir fikri görselleştirme becerisi hem sanatsal hem de düşünsel açıdan dikkate değerdir.

Kod: M.T./1.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

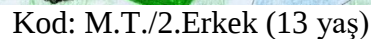
İyilik denilince aklıma bu resmi yapmak geldi. Kimsesiz çocuklara çok üzülüyorum. Anne, baba kardeş, ya da akraba sevgisi tatmamış çocuklar bunlar. Bu çocukları unutmayıp onları ziyarete giden ve yardım yapan kişileri çok seviyorum. Amacım kimsesiz çocukları sevindiren iyi kalpli insanlar çizmekti. Renklerimi canlı seçtim, çünkü çocuklar cıvıl, cıvıl renkleri pek severler. İyi insanlar iyi ki var.

DEĞERLENDİRME:

İyiliğe dair algının duyarlılık temelinde şekillendiği bu çalışmada, kimsesiz çocukların içinde bulundukları olumsuz ruh hâllerine dikkat çekilmiş ve onların ihtiyaç duyduğu ilgi ve sevginin önemi vurgulanmıştır. Öğrenci, bu çocukların yalnızlıklarının fark edilmesi ve toplumsal anlamda sahiplenilmelerinin, iyi bir davranış olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmeye çalışmıştır. Bu yaklaşım, yalnızca bireysel bir empati değil, aynı zamanda toplumsal bir farkındalık geliştirme çabasının göstergesidir.

Çalışmada, kimsesizliğin bir "kötü durum" olarak tanımlanması ve bu duruma karşı gösterilen duyarlılığın "iyilik" olarak yansıtılması, öğrencinin değerler sistemini ve vicdani gelişimini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, yalnızlık hissini paylaşılması ve bir başkasının duygusal ihtiyacına karşılık verme çabası, resmin temel mesajını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, yalnızca iyi ve kötü kavramlarının somut olaylar üzerinden değerlendirilmesi değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk ve insani duyarlılık açısından da dikkate değer bir yaklaşımdır. Öğrenci, iyiliğin; büyük ve kahramanca eylemlerden çok, bir başkasının yalnızlığını fark edebilmek ve bu yalnızlığı paylaşmaya istekli olmak gibi sade ama etkili tutumlarla da mümkün olabileceğini başarıyla ortaya koymuştur.

Bu çalışmada çevreye verilen zarar ve doğanın yok edilmesini anlatmak istedim. Bize sunulmuş eşsiz doğa, bilinçsiz bir biçimde yok olmakta. Belki bir çadır kurup mutlu olabiliriz Fakat duyarlı değilsek, etrafa zarar verirsek, bu güzelim doğayı kaybederiz. Ağaçların kesilmesi, çevrenin kirletilmesi ve su kaynaklarının gelişi güzel kullanılması kötü bir davranıştır. Buna sebep olanlarda kötüdür.

83

bozulmasına ve çevrenin tahrip edilmesine sebep olan bireyleri ‘kötü’ olarak tanımlamaktadır.

Öğrencinin bu yaklaşımı, insan ve doğa arasındaki ilişkinin ahlaki boyutuna dikkat çekmekte ve çevreye zarar veren eylemleri kötülüğün somut bir örneği olarak değerlendirmektedir. Çalışmada, doğanın estetik ve işlevsel bütünlüğünün bozulmasının yalnızca ekolojik bir sorun değil, aynı zamanda etik bir mesele olduğu vurgulanmaktadır. Betimlemeleri ve anlatım biçimi, doğanın insan ruhu üzerindeki olumlu etkilerini resimsel bir dille ortaya koyarken, bu uyumu bozan insan eylemlerini eleştirel bir perspektiften ele almaktadır.

Kod: M.Ö./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ağaçlar doğanın oksijen kaynağıdır. Erozyonu, taşkınları ve toprak kaymalarını önler. Ve ağaçsız çevre kurak ve anlamsızdır. Şu anda yaptığım resim bir kâğıt üzerine yapılmış. Bu kâğıt bile bir ağaç ürünüdür. Doğanın korunması, doğaya ve özellikle ağaçlara saygı duyulması iyi ve bilinçli bir davranıştır.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, çalışmasında doğanın korunmasının önemi ve özellikle ağaçların ekosistem içerisindeki hayati rolüne dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, çevreye karşı duyarlı birey olmanın ve doğaya zarar vermeyen bir anlayış geliştirmenin, iyi bir tutum olarak değerlendirilmesi gerektiği mesajını vermek istemiştir.

Ağaçların yaşam döngüsündeki yeri, oksijen üretimi, erozyonun önlenmesi ve

canlılara barınak oluşturması gibi işlevleri göz önünde bulundurulduğunda, öğrencinin bu konuyu merkezine alarak çalışmasını şekillendirmesi oldukça anlamlıdır. Ağaçların yok edilmesinin doğrudan çevresel tahribata ve doğal dengenin bozulmasına yol açacağı bilinci,  ğrenci tarafından güçlü bir biçimde vurgulanmıştır.

Resimsel olarak değerlendirildiğinde, kullanılan renklerin canlılığı, doğanın sağlıklı ve yaşanabilir hâlini temsil ederken; yeşilin hâkim olduğu alanlar, öğrencinin doğaya duyduğu olumlu duyguları ve koruma arzusunı sembolize etmektedir. Ayrıca, doğaya zarar veren tutumların resimde yer almaması veya dolaylı yollarla olumsuzlanması, iyi ve kötü arasındaki ayrımın  ğrenci zihninde netleştiğini göstermektedir.

Sonuc olarak,  ğrenci bu çalışmasında iyi kavramını, doğayla barışık yaşamak, çevreye zarar vermemek ve doğal varlıkların  onemini kavramak üzerinden tanımlamış; bu tutumun, sadece bireysel değil, toplumsal bir sorumluluk olduğuna işaret etmiştir. Bu yönüyle çalışma,  evre bilincine sahip, duyarlı bir birey profilinin yansıması olarak değerlendirilebilir.

Kod: M. ./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUğUN YORUMU:

Bu çalışmamı, kötülük ile ilgili olarak yaptım. Bu nedenle renklerimi koyu seçtim. Bu resim bilinçsizce yapılan davranışların yangınlara sebep olduğunu gösteriyor. Bir damla suyun böyle zamanlarda ne kadar  onemli olduğunu anlatıyor.

Resimde gördüğümüz bir yol değil, orası kıymeti bilinmemiş ve bu sebeple hor kullanılmış, kurumuş bir nehir ve bu yangın anında hiçbir fayda sağlayamıyor. Bu resim hem konusu hem de anlatım tarzıyla kötü bir resim.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, biçim ve konu açısından kötü bir durumu resmetmeye çalıştığını ifade etmiş; bu doğrultuda, insan kaynaklı çevresel felaketlere dikkat çekmiştir. Resimde yer alan yangın teması, doğaya verilen zararın en yıkıcı örneklerinden biri olarak öne çıkarken, su kaynaklarının bilinçsiz kullanımıyla kurumuş bir nehrin bu felaketi engelleyememesi ise olayın çok yönlü olumsuz etkisini ortaya koymaktadır.

Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi ve doğaya karşı duyarsız insan davranışları, öğrencinin çalışmasında kötü kavramıyla özdeşleştirilmiştir. Bu yaklaşım, öğrenci tarafından yalnızca felaketin kendisine değil, felakete sebep olan insan eylemlerine de eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşılmasını sağlamıştır. Dolayısıyla "kötü olan", sadece yanan bir doğa manzarası değil; aynı zamanda bu felakete neden olan duyarsızlık, sorumsuzluk ve çevreye karşı bilinçsizliktir.

Resimsel olarak değerlendirildiğinde, kullanılan koyu ve sıcak renklerin (özellikle kırmızı ve turuncu tonlarının) yangın temasını vurguladığı, aynı zamanda dramatik bir atmosfer oluşturduğu görülmektedir. Kuruyan nehir yatağı ve alevlerin hâkim olduğu görsel kompozisyon, öğrencinin kaygılarını etkili biçimde yansıtmaya olanak sağlamıştır.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmasında kötü kavramını yalnızca görünürdeki bir felaketle değil, bu felaketi hazırlayan insan davranışlarıyla ilişkilendirmiş; çevre bilinci eksikliğinin, geri dönülemez sonuçlar doğurabileceğine dair güçlü bir mesaj vermeyi amaçlamıştır. Bu yönüyle çalışma, çevresel farkındalık düzeyi yüksek ve eleştirel düşünebilen bir bireyin bakış açısını yansıtmaktadır.

Kod: M.A./1.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resmimde iyi bir davranış anlatmak istedim. Herkesin hastaneye yolu düşebilir. Bu resmimde hastaneye yolu düşen bir insana, tekerlekli sandalye getirip o anki durumunu kolaylaştıran bir sahne çizmek istedim. Renklerimi yapılan davranışın güzel olmasından dolayı parlak ve canlı kullanmaya çalıştım. Bende annemle hastaneye gittiğimde böyle bir yardım almıştık, ben sandalyeyi ağır olduğu için taşıyamamıştım. Bir kadın bize yardım etti ve hastaneye kolayca girdik. Bu davranış kendimizi çok rahat hissetmemizi sağladı.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, yaşantısının bir anında karşılaştığı bir olaydan yola çıkarak, "iyi" kavramına dair düşüncelerini somutlaştırmıştır. Yardımlaşma ve zor durumda olan bireylere destek olmanın, iyi bir davranış biçimi olarak değerlendirilmesi, öğrencinin toplumsal değerler konusunda farkındalık sahibi olduğunu göstermektedir.

Çalışmasında, bir zorluk anında sergilenen dayanışmanın olumlu etkilerini yansıtmak amacıyla, canlı ve parlak renkler tercih etmesi dikkat çekicidir. Bu renk seçimi, yalnızca estetik bir tercih olmanın ötesinde, anlatılmak istenen olumlu duyguların ve yaşanan sevincin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Özetle, öğrenci bu çalışmasında, bireysel duyarlılık ve toplumsal yardımlaşma gibi değerlere vurgu yaparak, "iyi" kavramını hem görsel hem de kavramsal düzeyde başarılı bir biçimde ifade etmiştir. Yardımlaşmanın oluşturduğu olumlu atmosfer, kompozisyonun hem içeriğine hem de renk tercihinde yansımış; bu da çalışmayı güçlü bir anlatı örneği hâline getirmiştir.

Kod: M.A./2.Kız (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resmimde karamsar bir hava yaratmak istedim. Renklerimi bu sebepten koyu seçtim. Bir anne ve kızının başına gelen korku dolu, kötü bir olay sonunda evlerine dönmeye çalışırken çizdim, onları.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, "kötü" kavramına yönelik düşüncelerini, doğrudan açıklamadığı ancak kişisel bir deneyime dayandığını düşündürebilecek bir olay üzerinden aktarmayı tercih etmiştir. Resimde, bir kadın ve çocuğun korku içinde evlerine dönmeye çalıştıkları bir sahneye yer verilmiştir. Her ne kadar olayın içeriği açıkça belirtilmemiş olsa da figürlerin duygusal ifadeleri ve genel atmosfer, yaşananların olumsuz bir duruma işaret ettiğini ortaya koymaktadır.

Öğrencinin çalışmasında tercih ettiği karamsar ve koyu tonlar, olayın ruhsal ağırlığını ve yarattığı korku duygusunu yansıtmak açısından oldukça anlamlıdır. Renk seçimi, yalnızca görsel bir tercih değil; aynı zamanda içsel bir duygunun dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle öğrenci, duygusal derinliği olan bir anlatım dili geliştirmiştir.

Ayrıca, kompozisyonun bütününde belirsizliğin hâkim olması, izleyicide merak ve endişe uyandırarak resmin dramatik etkisini artırmaktadır. Öğrencinin, bireysel deneyimlerinden ya da çevresel gözlemlerinden yola çıkarak "kötü" kavramını soyut değil, somut bir sahneye betimlemesi; anlatımının güçlü ve etkileyici olmasını sağlamıştır.

Kod: E.Y./1.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda iyiliği bir fedakârlıkla anlatmak istedim. Ailesiyle piknikte voleybol oynayan çocukların topları ırmağa düşüyor. Baba hemen koşup topu almak isterken ayağı kayıp suya düşüyor. Anne telaşla babanın yanına gidiyor ve iyi olup olmadığını soruyor. Baba korkmuş ve kötü bir halde, fakat çocuklar üzülmesin diye iyiyim diyor. Bu davranış çok düşünceli ve fedakârca olduğu için bana iyiyi anlatır.

DEĞERLENDİRME:

Öğrenci, muhtemelen tanıklık ettiği ya da duyduğu bir olay örgüsünden yola çıkarak, "iyi" kavramına ilişkin düşüncelerini aile yapısı ve özellikle baba figürü üzerinden ifade etmiştir. Baba karakterinin yaşadığı zorluklara rağmen çocuklarına güçlü bir duruş sergilemesi, öğrenci tarafından değerli ve takdir edilmesi gereken bir tutum olarak değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda, baba figürü; fedakârlık, cesaret ve sorumluluk gibi toplumsal olarak olumlu kabul edilen değerlerle ilişkilendirilmiştir. Öğrencinin bu durumu "iyi" olarak nitelendirmesi, yalnızca bireysel bir gözlem değil, aynı zamanda kültürel normlara dayalı bir değer yargısını da yansıtmaktadır.

Resimsel anlatımda baba figürünün güçlü ve sakin bir duruşla tasvir edilmesi, hem öğrenciye güven veren bir rol modeli simgelemekte hem de aile içindeki duygusal bağların ne kadar önemli olduğuna işaret etmektedir. Özellikle, yaşanan olumsuzlukların çocuklara yansıtılmaması ve bu durumların yönetilmesi, öğrenci açısından iyi ve örnek bir davranış biçimi olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, öğrencinin duygu ve düşüncelerini aile içi roller üzerinden anlamlandırabildiğini, toplumsal değerleri yorumlayabildiğini ve soyut kavramları somut örneklerle ifade edebildiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Kod: E.Y./2.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu çalışmamda kötü olarak, uzay kirliliğini anlatmak istedim. Uzayda ömrünü tamamlayan uydular, yakıt tankları gibi araçlar dünyamızın etrafında başıboş ve kontrolsüz bir biçimde dönmektedir. Bunlar uzaya gönderilen başka araç veya roketlere çarparak olumsuz durumlar yaratabilir. Bu duruma dikkat edilmemesi ve bu durumun çıkaracağı sonuçlar benim için kötüdür. Dünya ve güneşi anlaşılır olsun diye kendi renklerinde yaptım. Roketi ise hızlı görünsün diye ateş ve alev renklerinde yaptım.

DEĞERLENDİRME:

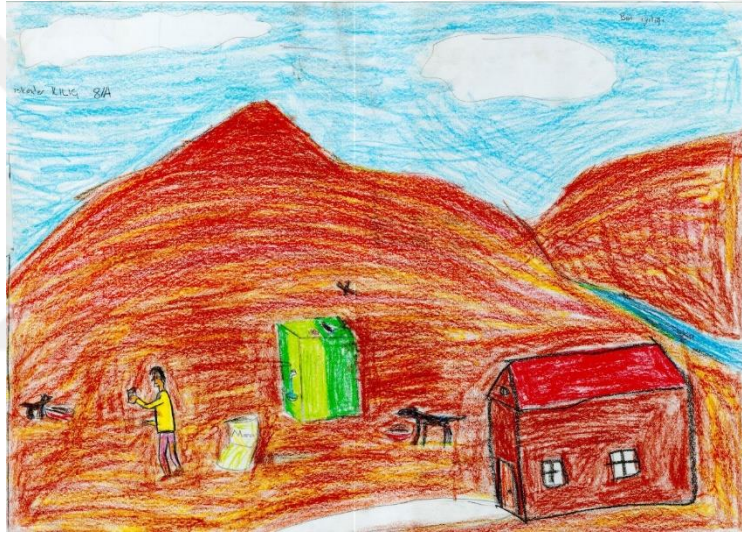
Fen Bilgisi dersine ilgi duyduğu izlenimi edinilen öğrenci, uzay ve ötesi kavramına yönelik merak ve ilgisinden yola çıkarak, “kötü” kavramını bu bağlamda ele almak istemiştir. Dünya dışı bir perspektiften hareketle, uzayda gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların ardından görevini tamamlayan araçların oluşturduğu kirliliğe dikkat çekmiştir. Bu kirliliğin, zamanla uzayda birtakım olumsuz sonuçlara yol açabileceğini ifade ederek durumu “kötü” olarak değerlendirmiştir.

Öğrencinin, uzay araçlarının kontrolsüz bir biçimde uzayda bırakılmasının yol açtığı çevresel etkileri fark etmesi ve bu durumu eleştirel bir bakış açısıyla yansıtması oldukça anlamlıdır. Bu yaklaşım, hem çevresel duyarlılığın yalnızca yaşadığımız dünya ile sınırlı kalmaması gerektiğini hem de bilimsel gelişmelerin olası yan etkilerinin

sorgulanması gerektiğini vurgular niteliktedir.

Ayrıca, dünya ve güneşi bilinen, gerçekçi renklerle resmetmiş olması, öğrencinin gözlem yeteneği ve doğa olaylarını tanıma becerisi açısından dikkat çekicidir. Renklerin bu şekilde tercih edilmesi, anlatılmak istenen durumun daha anlaşılır ve somut hale getirilmesine katkı sağlamıştır.

Bu çalışma, öğrencinin bilimsel konulara karşı ilgisini, çevresel farkındalığını ve soyut kavramları görsel yolla ifade edebilme yeteneğini ortaya koyması bakımından önemli bir örnektir. Uzayda meydana gelen kirliliğin bile bir "kötü" olarak tanımlanması, öğrencinin evrensel çevre sorunlarına duyarlılıkla yaklaşabildiğini göstermektedir.

Kod: İ.K./1.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben burada iyiliği anlatmak istedim. Etrafı Sivas'ı anlatmak için kurak yaptım. Burada hayvanların rahatça, güvende kalacakları bir ev var. İstedikleri kadar mama veren ilgili bir de adam. Hayvanları seven, onlara değer veren bir insan herkesi ve her şeyi sever. Böyle insanlar iyi insanlardır.

DEĞERLENDİRME:

İyiye dair düşüncelerini hayvanlara duyarlılık ve onların yaşam haklarına saygı üzerinden ifade eden öğrenci, yaşadığı şehirde hayvanların özgürce, güven içinde yaşayabilecekleri bir mekân tasavvur etmiş olmalıdır. Hayvan sevgisini, tüm sevgilerin kaynağı olarak görmesi; bu sevgiye sahip bireylerin insanlara, doğaya ve yaşama karşı da aynı şefkat ve saygıyı gösterebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Öğrenci bu

bağlamda, hayvanları seven bireyleri "iyi insan" olarak tanımlamıştır. Resimde muhtemelen hayvanların doğal yaşam alanlarında özgürce dolaştığı, barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı huzurlu bir ortam betimlenmiştir. Renklerin sıcak ve canlı tonlarda seçilmiş olması, bu mekânın hem hayvanlar hem de insanlar için güvenli ve olumlu bir atmosfer taşıdığını destekler niteliktedir. Özellikle doğayla iç içe bir çevrede hayvanların varlığına dikkat çekilmesi, öğrencinin ekosistem bütünlüğü ve yaşam döngüsü konusundaki farkındalığını da yansıtır. Bu yaklaşım, öğrencinin yalnızca bireysel değil toplumsal bir duyarlılıkla da hareket ettiğini, iyiliği yalnızca insan merkezli değil, tüm canlıların haklarını gözeterek bir değer olarak algıladığını göstermektedir. Hayal edilen bu yaşam alanı, yalnızca bir mekân tasviri değil, aynı zamanda daha yaşanabilir, daha vicdani bir dünyanın sembolü olarak da değerlendirilebilir.

Kod: İ.K./2.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Fabrikalara baktığımız zaman, genelde yerleşim yerlerinin dışına yapıldığını görürüz. Bunun önemli nedenleri olabilir. Daha geniş bir alana kurmak gerekebilir, belki insanların yaşadığı yerlerden uzak olması gerekebilir. Âmâ böyle olunca da hayvanların yaşam alanlarına zararı olur. Kurulan fabrikalar, havayı, suyu kirletir ve o doğanın parçası canlılara, zarar verir. Ayrıca doğal yaşam alanlarını da bozar. Bu resimle anlattığım şey, hayvanların bu fabrikalar yüzünden zarar görmesi. Bu sebepten kötü olarak ele aldım.

DEĞERLENDİRME:

Fabrikaların kurulduğu alanların aslında başka canlıların da yaşam alanı olduğunu dile getiren öğrenci, bu durumun doğa üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmiştir. Çalışmasında özellikle fabrikaların doğayı kirletmesiyle birlikte, canlıların

barınma ve yaşam haklarının tehdit altında kaldığını vurgulamıştır. Hayvanlara ve genel olarak doğaya zarar veren her türlü insan kaynaklı eylemi "kötü" olarak değerlendirmiştir.

Resimsel olarak, muhtemelen doğanın bir bölümünde konumlanmış bir fabrikanın yaydığı dumanlar, kirlenmiş hava ve su kaynakları, etkilenmiş hayvanlar ve solgun doğa unsurları resmedilmiştir. Renklerin gri, koyu kahverengi ve mat tonlarda tercih edilmesi, yaşanan çevresel yıkımı daha da belirgin hâle getirmiş olabilir. Bu renk seçimi, öğrencinin içsel dünyasında kötüye dair algısını görsel olarak yansıtmaya çabasını desteklemektedir.

Canlıların yaşam alanlarının ihlali, yalnızca fiziksel bir tahribat olarak değil; aynı zamanda öğrencinin zihninde, doğaya karşı duyarsızlığın simgesi olarak resmedilmiştir. Bu yaklaşım, öğrencinin doğa-insan dengesine dair farkındalığını ve çevresel etik anlayışını ortaya koymaktadır. Resim, çevresel tahribatın yalnızca doğayı değil, o doğada var olan tüm canlıların haklarını ihlal ettiğini güçlü bir şekilde ifade etmektedir.

Kod: N.K./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda ailesiyle birlikte denize giden çocuklar çizdim. Birlikte birbirlerini anlayarak eğleniyorlar. Sessiz ve gürültü olmadan birbirlerini anlıyorlar. Renklerim canlı ve coşkulu, sebebi, bu resimde her şey yolunda. Tam kalkmak üzere olduklarında ise çocuklarının biraz daha kalalım demlerini önemseyip, kızmadan, kırmadan onlarla vakit geçiriyorlar. Anlaşılacak, anlayış insana iyi gelir.

DEĞERLENDİRME:

Ailesiyle zaman geçirmekten ve bu zaman dilimi içerisinde anlaşılaktan mutluluk duyduğunu yansıtan öğrencinin çalışmasında, sakinlik, anlayış ve buna bağlı olarak huzur duygusunun ön planda olduğu görülmektedir. Resimde özellikle, bir çocuğun "biraz daha kalalım" şeklindeki isteğine, aile bireylerinin sabırla ve kızmadan olumlu yanıt vermesi, iyi bir tavır ve sağlıklı iletişim örneği olarak değerlendirilmiştir.

Resimsel olarak, aile üyelerinin birlikte vakit geçirdiği, belki de doğada ya da ev ortamında geçirilen huzurlu bir an betimlenmiştir. Yüz ifadeleri mutlu, ortam yumuşak ve sıcak tonlarla renklendirilmiş olabilir. Bu da duygusal bir uyumun, anlayışlı bir ortamın ve çocuk açısından kendini güvende hissetmenin göstergesidir.

Ayrıca, anne ya da babanın bağırarak tepki vermemesi, çocukların ruhsal gelişimi açısından olumlu bir tutum olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, öğrencinin iyi kavramını aile içindeki iletişim biçimi üzerinden değerlendirdiğini ve empati temelli bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmada kullanılan renklerin yumuşak ve açık tonlarda olması da bu duygusal bütünlüğü pekiştirir niteliktedir.

Kod: N.K./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde kötü bir durumu anlatmak istedim. Ufacık bir olumsuzlukta çocuğunu azarlayıp, kıran bir anne çizmek istedim. Anne ve çocuk dışında çok bir şey yapmadım, resmi eksik bıraktım, tıpkı kalbi kırılan çocuğun eksik kalması gibi.

DEĞERLENDİRME:

Aile bireylerinin çocuklarını yeterince anlamadığını ve basit olaylara karşı sert tepkiler vererek onları üzdüğünü dile getiren öğrenci, anlaşılmanın ve ardından gelen azarlanmanın çocuğu bıraktığı olumsuz ve üzücü duyguyu “kötü” olarak resmetmiştir. Çalışmasında hem annenin sert tepkisini hem de sonrasında yaşanan pişmanlık ve üzüntü halini kötü bir durum olarak aktarmak istemiş olabilir.

Bu duygusal kırılmanın etkisiyle, resimde kullanılan renklerin koyu ve karamsar tonlarda olduğu, karakterlerin yüz ifadelerinin ise üzgün ve gergin şekilde betimlenmiş olabileceği düşünülmektedir. Öğrencinin, özellikle iletişim eksikliğinin ve duygu paylaşımının yetersizliğinin çocuk dünyasında nasıl bir etki bıraktığını fark etmesi ve bunu yansıtabilmesi, iç gözlem becerisinin güçlü olduğunu göstermektedir.

Bu değerlendirme, çocukların aile içindeki çatışmaları nasıl algıladıklarını ve “kötü” kavramını yalnızca dışsal olaylarla değil, duygusal bağlamda da nasıl tanımlayabildiklerini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Kod: İ.T./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde iyiliği bir balonla anlatmak istedim. Bir kız ışıklı bir balon beğeniyor ve fiyatının 60 TL olduğunu görünce birden hızla almaktan vazgeçiyor. Bu durumu fark eden bir adam üzülüyor ve kızı mutlu etmek için balonu ona alıyor. Duyarlı ve hisli bu adamın davranışı kızı mutlu ediyor ve ortaya iyi bir görüntü çıkıyor. Çalışmamda

renkleri bol kullanmaya çalıştım, sebebi mutluluğa sebep olan iyi bir davranış söz konusu.

DEĞERLENDİRME:

Fark edilmenin ve önemsenmenin kişi üzerindeki olumlu etkisine vurgu yapan bu çalışmada, çok istediği balonu almasına vesile olan adamın davranışı, öğrenci tarafından olumlu ve kıymetli bir tutum olarak değerlendirilmiş. Bu yaş grubundaki çocukların, iyi ve kötü algılarını davranışın doğrudan sonucuna göre şekillendirdiği düşünüldüğünde; pahalı olduğu için erişemediği bir nesneye, başkası tarafından ulaşmasının “iyilik” olarak yorumlanması oldukça doğal bir yaklaşımdır. Bu durum, iyilik algısının çocuk zihninde nasıl somut yaşantılar üzerinden şekillendiğini göstermektedir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, kompozisyonda çocuğun odak noktada yer alması, onun duygusal dünyasına vurgu yapar. Balonun parlak renklerle betimlenmesi hem çocuğun isteğini hem de onun gözünde ne denli değerli olduğunu anlatır. Balonu uzatan kişinin daha büyük çizilmesi, güç ve imkân sahibi bir figürü simgelerken; çocuğun bakışlarının ona yönelmiş olması da minnettarlık ve hayranlık duygularını yansıtabilir. Arka planın sade tutulması, olayın duygusal içeriğine odaklanmak adına bilinçli bir tercih olabilir.

Kullanılan renklerdeki sıcak tonlar –özellikle kırmızı, turuncu ve sarı– mutluluğu, sevinci ve umut duygusunu destekler niteliktedir. Çizim tarzı yalın ama anlam yüklüdür; öğrenci yaşadığı ya da kurguladığı bu sahneyi güçlü bir biçimde ifade etmiştir. Yüz ifadeleri, bedensel duruşlar ve renk kullanımı birlikte ele alındığında, bu eylemin çocuk zihnindeki “iyilik” tanımıyla nasıl örtüştüğü görsel olarak da desteklenmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmada çocuğun iyilik algısı, maddi bir eksikliğin manevi bir dokunuşla giderilmesi üzerinden tanımlanmış; bu tür küçük ama etkili davranışların çocuk dünyasındaki büyük yankısına dair önemli bir izlenim sunulmuştur.

Kod: İ.T./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde kötülüğü anlatmak istedim. Çevresinde geri dönüşüm kutuları varken, elindeki atık malzemeleri, umursamadan etrafa atan, duyarsız bir kızı göstermek istedim. Geri dönüşüm ayrıştırmaları hem bir bilinç kazanmak, hem de çevreye zarar verebilecek atıkların daha kolay geri dönüşüme gönderilmesi noktasında önemli. Buna uymamak, umursamamak, bence kötünün ta kendisidir.

DEĞERLENDİRME:

Duyarlı bir düşünce biçimiyle çevre bilinci ve geri dönüşümün önemini vurgulayan bu çalışmada, öğrencinin eğitim-öğretim sürecinde kazandığı farkındalığı resmine başarılı bir şekilde yansıttığı görülmektedir. Öğrenci, atıkların ayrıştırılması ve geri dönüştürülmesi yoluyla doğaya verilen zararın azaltılabileceğini kavramış; bu davranışı “iyi” olarak tanımlarken, çöplerin bilinçsizce doğaya bırakılması ve çevreye zarar verilmesini ise “kötü” olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşım, öğrencinin çevresel sorumlulukla birlikte değer yargılarının da geliştiğine işaret etmektedir.

Resimsel açıdan ele alındığında, çalışmada iyi ve kötü davranışlar karşıt kompozisyonlarla anlatılmıştır. Geri dönüşümün yer aldığı bölümde canlı, parlak renkler tercih edilerek doğanın temiz, düzenli ve yaşanabilir hâli betimlenmiş; geri dönüşüm kutuları dikkat çekici biçimde yerleştirilmiştir. Bu kutuların ayrıştırılmış renklerde gösterilmesi, öğrencinin konuya olan dikkatini ve bu sembolleri ne derece özümsemiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Buna karşılık, çevreyi kirleten bireylerin bulunduğu bölümde koyu, soluk ve gri tonlar kullanılarak çevre kirliliği ve olumsuzluklar vurgulanmıştır. Bu renk tercihleri, duygusal ve görsel algıyı güçlendirmekte, izleyiciyi resimdeki iyi-kötü ayrımını kolaylıkla fark etmeye yönlendirmektedir. Figürlerin mimikleri ve beden dilleri de bu durumu destekler niteliktedir. Geri dönüşüm yapan bireyler mutlu ve bilinçli bir tavır sergilerken, çevreyi kirleten bireyler umursamaz, ilgisiz ve çevresiyle uyumsuz bir biçimde resmedilmiştir.

Sonuç olarak, öğrenci, çalışmasında yalnızca çevresel bir durumu değil, aynı zamanda bireysel sorumluluk ve toplumsal duyarlılık kavramlarını da işlemiştir. Geri dönüşüm davranışını yalnızca bir çevre koruma aracı olarak değil, aynı zamanda iyi bir birey olmanın göstergesi olarak yansıtmıştır. Bu yönüyle çalışma hem kavramsal hem de görsel açıdan oldukça güçlü bir anlatıma sahiptir.

Kod: H.M./1.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde iyiliği anlatmak istedim. Burada oyun oynarken birbirlerine yardım eden çocuklar görüyoruz. Yardım her zaman iyidir bence. Renklerimi canlı kullanmayı tercih ettim. Sebebi, bu canlı renkler bana hep iyiyi çağırıştır.

DEĞERLENDİRME:

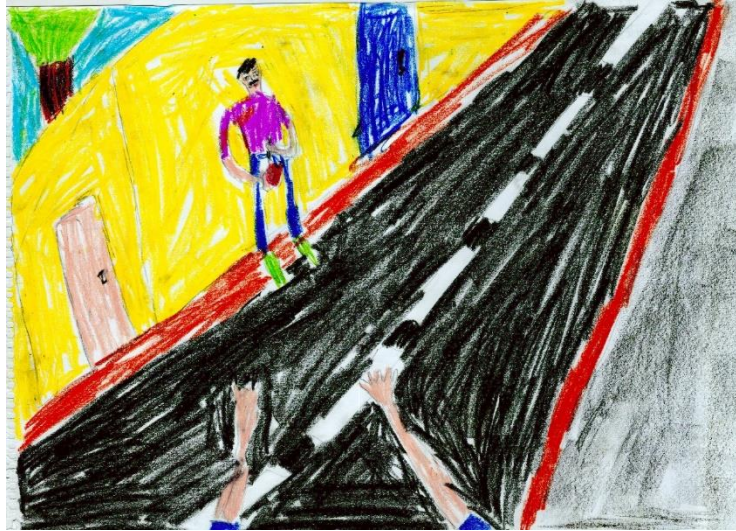
Yardımlaşma davranışının kıymetli ve iyi bir tutum olduğunu ifade eden öğrenci, bu değerli davranışı resmine yansıtarak toplumsal kabul gören bir iyilik anlayışını aktarmaya çalışmıştır. Toplumun önem verdiği, bireyler arasında bağ kuran yardımlaşma olgusunu olumlu bir örnek olarak ele alan öğrenci, yaptığı bu davranışı "iyi" kavramı çerçevesinde değerlendirmiştir. Ayrıca seçtiği renklerin kendisine iyi

geldiğinden bahsetmesi, duygusal bir farkındalığın da göstergesidir. Renklerin etkisiyle ruh hâlini ifade etmesi hem sanatsal hem de duygusal bir yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, yardım edilen bireyin ve yardım eden figürün mimiklerine ve duruşlarına özel bir dikkat gösterildiği anlaşılmaktadır. Bu figürler aracılığıyla iyiliğin görsel boyutu somutlaştırılmış, izleyiciye duygusal bir etki bırakacak şekilde işlenmiştir. Seçilen renklerin sıcak, canlı ve iç açıcı tonlarda olması; resmin genelinde pozitif bir atmosfer yaratmakta ve iyiliğin ruhsal etkisini yansıtmaktadır.

Zemin rengi, figürlerin durduğu konum ve resim içindeki boşluk kullanımı; izleyiciyi yardımlaşmanın merkezde olduğu bir sahneye çekmektedir. Renklerle kurulan duygusal bağ, izleyicinin dikkatini iyiliğin değerine odaklamaktadır. Öğrencinin bu seçimleri hem konuyu anladığını hem de duygusal olarak içselleştirdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmada, yardımlaşma gibi evrensel bir değer estetik ve anlamlı bir biçimde ele almış; iyiliğin bireyler üzerindeki olumlu etkisini hem anlatımsal hem de görsel olarak başarılı bir şekilde yansıtmıştır.

Kod: H.M./2.Erkek (13 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Kötü bir davranışı anlatmaya çalıştığım bu resimde çocukların topunu kesen yaşlı bir adam ve ellerini uzatıp yalvaran bir çocuk görebilirsiniz. Evet, adam yaşlı olabilir ve yaşlılara saygı duymalıyız, fakat bu davranış bir yaşlıya bence yakışmıyor. Eski günlerde bu davranışlar daha çok olurdu, evlerin bahçelerine düşen toprakları keserdi

yaşlılar. Bu sebeple renklerimi koyu seçtim. Hem eski günleri anlatmak hem de davranışın kötülüğüne vurgu yapmak istedim.

DEĞERLENDİRME:

Bu yaş grubundaki çocuklar için oyunun, özellikle de topun ne kadar önemli olduğu bilinmektedir. Öğrenci, yaşadığı gerçek bir olayı resmine yansıtarak, oyun oynarken yaşlı bir adamın topu kesmesiyle yarım kalan bir oyunun üzüntüsünü dile getirmiştir. Bu olayın, yalnızca bir oyun kesintisi olmadığını; aynı zamanda çocuk dünyasında bıraktığı duygusal izlerle, "kötü bir anı" olarak hafızasına kazındığını ifade etmektedir.

Çocuk, bir yandan da yaşlı bireylere duyulması gereken saygıya vurgu yaparak, bu davranışın bir yaşlıya yakışmadığını düşündüğünü belirtmiştir. Bu durum, çocuğun iyilik ve kötülük kavramlarını sosyal ilişkiler üzerinden sorguladığını göstermektedir. Yaşlı bireyin otoritesine rağmen, adil olmayan bu davranışın kötü olarak nitelendirilmesi, çocuğun ahlaki gelişiminin de bir göstergesidir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrencinin renk seçimi dikkat çekicidir. Koyu ve soluk tonların tercih edilmesi, olayın çocuk üzerinde bıraktığı olumsuz duyguyu yansıtmak için bilinçli bir tercihtir. Zemin tonları ile figürlerin konumlandırılması arasında bir mesafe ve kopukluk hissi oluşturulmuştur. Bu, oyunun bölünmesiyle birlikte oluşan hayal kırıklığını ve iletişimsizlik temasını güçlendirmektedir.

Resimdeki figürlerin yüz ifadeleri ve beden duruşları, olayın duygusal ağırlığını destekleyici şekilde ele alınmış; oyunun coşkusu yerini bir anda şaşkınlığa ve hüzne bırakmıştır. Figürler arası etkileşim, çocuk ve yetişkin arasındaki çatışmayı somutlaştırmak amacıyla sade ama etkili bir biçimde işlenmiştir.

Sonuç olarak, öğrenci bu çalışmada kişisel bir deneyimi aktarırken hem toplumsal hem de duygusal temaları başarıyla yansıtmış; iyilik ve kötülüğün, çocuk bakış açısıyla nasıl şekillendiğini etkileyici bir biçimde ortaya koymuştur.

Kod: H.Ç./1.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resmimde iyiliği, doğa ile anlatmak istedim. Işıl ışıl güneş, tertemiz bir nehir, içerisinde rengârenk balıklar ve meyve veren ağaçlar ile mutlu bir çocuk. Doğanın bu bozulmamış harika hali o çocuğun yüzünü güldürmüştü. Çocuğun güzel gülüşü ve doğanın güzelliği bana iyiliği anlatır.

DEĞERLENDİRME:

Doğa sevgisiyle iyiliğe dair düşüncelerini anlatmayı seçen öğrenci, temiz bir çevrenin bir çocuğun yüzünde oluşturduğu tebessümle, iyilik kavramını özdeşleştirmiştir. Öğrencinin bu yaklaşımı, doğaya karşı duyulan sorumluluğun bireyin iç dünyasında olumlu duygular yarattığını ve çevresel farkındalıkla birlikte, iyi olma hâlinin güçlendiğini ortaya koymaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrenci açık ve canlı renkleri tercih etmiş, yeşil ve mavi tonları ön planda kullanarak temiz ve yaşanabilir bir çevre algısı oluşturmuştur. Doğa unsurlarının canlılıkla resmedilmesi — örneğin çiçekler, ağaçlar, güneş ve gülen çocuk figürleri — resmin genelinde bir neşe ve umut duygusu yaratmaktadır. Bu durum, öğrencinin "iyi" kavramını mutluluk, temizlik ve doğayla uyum içinde olma üzerinden yorumladığını göstermektedir.

Figürlerin konumlandırılması, doğayla iç içe bir yaşam alanını betimlerken; kompozisyonda tercih edilen düzen ve hareket, huzurlu bir atmosferin altını çizmektedir. Öğrenci, çevre temizliği ve doğa ile olan ilişkinin yalnızca fiziksel değil, duygusal bir değer taşıdığını da ima etmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma doğaya duyulan sevginin ve çevreye gösterilen özenin, bireysel iyilik hâlini ve toplumsal farkındalığı nasıl beslediğini yansıtan başarılı bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Kod: H.Ç./1.Erkek (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Kötü olanı doğaya verilen zarar olarak anlatmak istedim. Ağaçlara ve doğaya zarar vermek, sadece çevrenin yok oluşu değil, içinde yaşayan canlıların da ölmesi demektir. Bu sebepten, ağaçlara, hayvanlara ve çevreye saygı duymayıp zarar veren kişiler ve davranışları benim gözümde kötüdür.

DEĞERLENDİRME:

Tıpkı iyiliği anlatırken doğa temasına yapılan vurguda olduğu gibi, kötü olana dair fikirlerini de doğa üzerinden ifade etmek isteyen öğrenci, çevreye verilen zararın aslında farkında olmadan başka canlıların da yaşamlarını sonlandırdığını vurgulamıştır. Doğanın tahrip edilmesiyle birlikte içerisinde barınan canlıların da yok olmasına sebep olan birey ve davranışlar, öğrencinin gözünde kötü bir tutum olarak resmedilmiştir.

Resimsel açıdan bakıldığında, öğrenci karanlık ve soluk tonlar tercih etmiş; kahverengi, gri, siyah gibi doğanın canlılığını yitirdiğini simgeleyen renklerle kirlenmiş bir çevre imajı oluşturmuştur. Ağaçsız alanlar, çöplerle dolu yollar, duman çıkaran bacalar ve mutsuz görünen hayvan figürleri bu anlatımı destekler niteliktedir. Resimde kompozisyonun geneline hâkim olan dağınıklık ve kontrast hem doğadaki dengenin bozulduğunu hem de öğrencinin bu bozulmayı kötü bir durum olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Özellikle canlıların silikleşmiş ya da yok olmuş hâlde çizilmesi, doğaya zarar vermenin yalnızca fiziksel çevreyle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda ekosistemin bütününe tehdit ettiğini anlatmaya yöneliktir. Bu açıdan, öğrenci resminde yalnızca çevre kirliliğine değil, bu kirliliğin uzun vadeli ve geri dönüşsüz etkilerine de dikkat çekmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışma; kötü olanın, doğaya zarar vermekle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda canlı yaşamının bütününe tehdit eden bir süreç dönüşebileceğini anlatan, düşünsel ve sanatsal yönü güçlü bir anlatımdır.

Kod: G.T./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde iyi bir davranışı anlatmak istedim. Küçük bir çocuk bebek arabasında elindeki topu kaçar ve başka bir çocuk, o topu alıp küçük çocuğa verir. Karşılığında anne de aynı toptan alıp yardımsever çocuğa hediye eder. Buradaki yardımlaşma ve sonundaki teşekkür davranışı benim için iyi bir davranıştır. Renklerimi canlı kullanmayı istedim sebebi ise, yaşanan olay çocukların arasında geçiyor ve çocuklar böyle canlı renkleri çok severler.

DEĞERLENDİRME:

Toplumda kabul gören olumlu davranış biçimleriyle “iyi” olanın anlatılmaya çalışıldığı bu çalışmada, yardımlaşma ve hediyeleşme gibi karşılıklı gönül alma davranışlarının, öğrenci zihninde iyiye dair kalıcı bir iz bıraktığı görülmektedir.

Resimde yer alan figürlerin davranışları ve yüz ifadeleri, iyi olana dair olumlu bir atmosferi yansıtırken; bu durumu güçlendiren bir diğer unsur da öğrencinin kullandığı renk tercihidir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrenci, çocukların dünyasında mutluluğu ve içtenliği temsil eden canlı ve parlak renkleri bilinçli bir şekilde kullanmıştır. Sarı, turuncu, kırmızı ve açık mavi gibi tonların hâkim olduğu resimde, iyiliğin sıcaklığı ve samimiyeti renkler aracılığıyla izleyiciye aktarılmıştır. Özellikle hediyeleşme anının vurgulandığı sahnede, yüzlerdeki gülümseme detayları, karşılıklı mutluluğun ve paylaşmanın güçlü bir sembolü olarak sunulmuştur.

Figürlerin bir arada bulunması ve birbirlerine yönelik olumlu tavırları, yalnızca bireysel iyilik değil; aynı zamanda toplumsal dayanışma fikrinin de altını çizmektedir. Kompozisyonun düzenli oluşu ve renklerin uyumlu dağılımı, öğrencinin iyiye dair zihinsel dünyasında yer alan düzen, huzur ve sevinç duygularını başarıyla yansıttığını göstermektedir.

Sonuç olarak, bu resim hem görsel dil hem de düşünsel içerik bakımından, iyi olana dair toplumsal ve bireysel değerlerin, estetik bir biçimde bir araya getirildiği anlamlı bir çalışmadır.

Kod: G.T./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bir lunaparkta yaşanalarla anlatmaya çalıştım, kötülüğü. Engelli bir çocuk parasını vermesine rağmen, işletmeci tarafından “sen binme, başına bir şey gelir” diyerek, çocuğun parasını iade edip onu mahcup ve üzgün bir halde bırakmış. Engelli

bireylere, özellikle de engelli çocuklara karşı çok hassas olmalıyız, onları ayırıştırmak, dışlamak hem çok üzücü hem de kötü bir davranıştır. Unutmayalım ki hepimiz birer engelli adayız.

DEĞERLENDİRME:

Hassas ve bilinçli bir ruh haliyle “kötü” kavramının anlatılmaya çalışıldığı bu resimde, öğrencinin tanık olduğu bir olayı kâğıda aktardığı anlaşılmaktadır. Oyun oynamak isteyen bir çocuğun, sahip olduğu fiziksel engel karşısında yaşadığı duygusal zorluklar hem bu durumu yaşayan birey hem de ona tanıklık eden çevresindekiler için buruk ve etkileyici bir deneyim olarak yansıtılmıştır. Öğrencinin bu olayı kötü bir anı olarak değerlendirmesi, toplumsal farkındalığının yüksek olduğunu ve empati duygusunun güçlü bir şekilde geliştiğini göstermektedir. Bu durum, aynı zamanda çocuğun zihnindeki “kötü” kavramının nasıl şekillendiği konusunda da bizlere önemli ipuçları sunmaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, öğrencinin renk kullanımı ve figürlerin konumlandırılması, anlatmak istediği duyguyu doğrudan desteklemektedir. Gri, kahverengi, koyu mavi gibi daha mat ve karamsar tonların tercih edildiği resimde; yalnızlık, dışlanmışlık ve çaresizlik duygularına görsel bir zemin hazırlanmıştır. Engelli çocuğun resimde merkezde konumlandırılması, olayın odak noktası olan durumun dikkat çekici şekilde sunulduğunu gösterir. Çocuğun yüz ifadesi, duruşu ve çevresindeki diğer çocuklarla kuramadığı etkileşim, izleyiciye derin bir içsel sorgulama hissi verir. Ayrıca, öğrencinin olayın ruhsal boyutuna vurgu yapması, yalnızca fiziksel engelin değil; çevrenin bu duruma karşı duyarsız oluşunun da kötü olarak değerlendirildiğini düşündürmektedir. Bu bağlamda resim, toplumsal duyarlılık mesajı taşıyan önemli bir görsel anlatım örneğidir.

Sonuç olarak, bu çalışma; görsel bütünlüğü, duygu yoğunluğu ve sosyal mesajı ile yalnızca bir resim değil, aynı zamanda bir farkındalık çağrısıdır. Öğrencinin olaylara bakış açısı ve bu bakışı resim yoluyla aktarma becerisi, yaşına göre oldukça etkileyici ve değerlidir.

Kod: E.Ü./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bence iyi kavramı sadece hayvanlar için geçerlidir. Çünkü insanlar arasında iyi yok, yalnızca çıkar vardır. Bu resimde en masum canlı hayvanı ele aldım. Onlar size hakaret etmez, vurmaz ve eşya gibi davranmaz. Koşulsuz sever ve sadık kalır. Resimde iki kişinin sokaktaki kedi ve köpeğe davranışını ele aldım. Birisi kediye seviyor, diğeri ise köpeğe mama veriyor. Çalışmamın kalanında başka bir yaşam belirtisi çizmedim. Çünkü benim nazarımda toplumun büyük kısmı sokak hayvanlarını sevmemekte ve uzaklaşmakta. Buradan da iyiliğin az ve sınırlı bir alanda olduğunu görebiliriz.

DEĞERLENDİRME:

İyi olma hâlini, çikarsız ve beklentisiz davranışların bütünü olarak ele alan öğrenci, çalışmasında bu duygunun özellikle hayvanlar üzerinden kurulabileceğine inanmış gibi görünmektedir. Hayvanların, canlılar arasında en masum ve en beklentisiz varlıklar olduğunu ifade ederek; insanların bu canlılara karşı sergiledikleri tutumlara da dikkat çekmiştir. Özellikle, birçok insanın hayvanlara yaklaşımındaki duyarsızlık ya da ilgisizlik, öğrencinin bu konuda duyduğu hassasiyeti ortaya koymaktadır.

Öğrenci, iyiliğin az rastlanır bir değer olduğunu vurgulamak amacıyla resmini sade tutmuş ve birkaç figürle anlam yaratmayı tercih etmiştir. Bu tercih, yalnızca görsel sadelik değil, aynı zamanda mesajın etkisini güçlendiren bir bilinçli anlatım dili olarak değerlendirilebilir. Figürlerin sayıca az olması, iyiliğin ne kadar sınırlı kaldığını ve her yerde rastlanabilir bir şey olmadığını düşündüğünü göstermektedir.

Resimsel açıdan bakıldığında, kullanılan renklerin yumuşak ve pastel tonlarda seçilmiş olması, öğrencinin iç dünyasındaki şefkat duygusunu ve hayvanlara yönelik sevgi bağını görsel olarak yansıtmalarını sağlamıştır. Hayvan figürlerinin resimdeki yerleşimi, öğrencinin onları merkezde tuttuğunu ve onlara duyduğu saygıyı simgeler. Ayrıca, figürlerin etrafındaki boşluklar da iyiliğin eksikliği ya da toplumdaki genel ilgisizliği sembolize edebilir.

Genel olarak bu çalışma, güçlü bir duygusal mesaj taşımakta ve çocuğun hayvanlar üzerinden kurduğu empati becerisini açıkça ortaya koymaktadır. Resim, hem yalın hem de derinlikli anlatımıyla dikkat çekerken; iyiliğe dair düşüncenin yalnızca insanlar arası ilişkilerle sınırlı olmadığını, tüm canlılara yönelik bir duyarlılık gerektirdiğini de izleyiciye düşündürmektedir.

Kod: E.Ü./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Kötü kavramını da hayvanlar üzerinden anlatmak istediğim resimde, kurallara uymayan ve kendisinden başka canlıları önemsemeyen insanların, canlılara nasıl zarar verdiklerini anlatmaya çalıştım. Evet, insanlarda kötü durumlara maruz kalabiliyorlar, fakat onlar bu durumun üstesinden kararları ve düşünceleri sayesinde gelebiliyorlar. Ama aynı durum hayvanlar için geçerli değil. Sebebi ise, insanlar sadece yasal yaptırım olan davranışlarına dikkat ediyorlar. Burada kediye çarpmasının yasal bir yaptırımı olmadığı için, zavallı hayvana dikkatsizce çarpıp, oradan uzaklaşabiliyor. Üstelik kara kedi diye tanımladığı ve sadece renginden dolayı toplumda uğursuz da sayılan bu kediye, belki vicdanen hiç üzülüyor. Bu tavır aslında canlıları, yaşama şekilleri ve belki de renk ve cinsiyetleri üzerinden de nasıl ayırttığını görmemizi sağlıyor.

Çalışmamda kedinin altını koyu kırmızı yaptım, bu kedinin gölgesi değil, ölümün ve kötü olanın gölgesi. Bu sayede daha çok dikkat çekip, toplumda bir duyarlılık uyandırabileceğini düşündüm.

DEĞERLENDİRME:

Öğrencinin, kötüye dair düşüncesini hayvanlar üzerinden ifade etmeyi tercih ettiği bu çalışmada, vurgulanmak istenen iki temel noktadan söz edebiliriz. Bunlardan ilki; bireyin iyi ve kötü davranışlarını, yalnızca ceza alma ya da ödül kazanma gibi dışsal motivasyonlara bağlı olarak gerçekleştirmesidir. İkincisi ise; içinde bulunduğumuz toplumun inançları ve düşünce yapısının, bireylerin tutum ve davranışlarını nasıl şekillendirdiğine yöneliktir.

Bu durum, Amerikalı psikolog Lawrence Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Kuramı çerçevesinde, özellikle "İtaat ve Ceza Evresi" ile açıklanabilir. Bu evreye göre birey, bir davranışı doğru ya da yanlış olarak değil, cezadan kaçınmak ya da ödül kazanmak bağlamında değerlendirir. Öğrencinin çizdiği resim üzerinden yapılan yorumda da bir hayvana çarpmanın, bir insana çarpmak kadar sorumluluk gerektirmediği gibi yanlış bir algının varlığına dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, bireyin evrensel bir ahlak anlayışına sahip olmaması; kurallara uyma, empati kurma ve diğer canlıların yaşam haklarına saygı gösterme konusunda ciddi eksiklikler taşımasına neden olmaktadır.

Bir diğer önemli nokta da kedinin renginden dolayı uğursuz olarak değerlendirilip yaşam hakkının gasp edilmesidir. Bu durum, öğrencinin zihninde ötekileştirme ve ayrımcılık gibi olumsuz toplumsal davranış biçimlerinin, kötülükle eşdeğer bir yere yerleştirildiğini göstermektedir. Hayvanın yalnızca rengi nedeniyle değersiz görülmesi, öğrenci tarafından eleştirel bir bakışla değerlendirilmiş ve kötü bir davranış olarak yansıtılmıştır.

Resimsel açıdan bakıldığında, kompozisyonda kullanılan renkler, duygusal yoğunluğu destekler niteliktedir. Özellikle koyu tonlar ve kontrastlar, olayın olumsuzluğunu ve yaşanan duruma karşı duyulan tepkiyi güçlendirici bir etki yaratmıştır. Hayvan figürünün resmin merkezine yerleştirilmiş olması, öğrencinin dikkat çekmek istediği sorunu açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca arka planda yer alan boşluk ya da çevresel unsurların eksikliği, toplumun duyarsızlığını ve bu olay karşısındaki ilgisizliğini simgeler niteliktedir.

Genel olarak bu çalışma, öğrencinin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ahlaki bir sorgulama yaptığını; hayvan hakları, önyargılar ve ahlaki gelişim gibi çok boyutlu meseleleri resim yoluyla anlamlandırmaya çalıştığını göstermektedir.

Kod: E.D./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resmim de kediye su veren bir insanla, iyilik kavramını anlatmak istedim. Sebebi, suyun bu devirde zor bulunan ve kıymeti pek bilinmeyen bir kaynak olması. Bir canlının yaz sıcaklarında ne kadar susayabileceğini düşün birisi, kendisi içinde suyun ne denli önemli olduğunu kavrar. Bu iyi bir davranıştır. Etrafa çiçekler ve güneş ekledim, bunun sebebi ise, bir yaz günü izlenimi vermek ve yaz sıcaklarında tüm canlıların suya daha çok ihtiyaç duyduğunu hatırlatmak.

DEĞERLENDİRME:

İyi kavramını, canlılar için hayati öneme sahip olan su üzerinden ele almak isteyen öğrenci, özellikle hayvanların susuz kalmaları durumunda yaşayabilecekleri zorlukları düşünerek bu konuyu çalışmasına taşımıştır. Başka bir canlının temel ihtiyacı olan suyun ona ulaştırılmasını, iyi ve duyarlı bir davranış olarak değerlendirmiştir. Bu yaklaşım, öğrencinin empati kurma becerisinin geliştiğini ve doğaya karşı sorumluluk bilinci taşıdığını göstermektedir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, çalışmada yer verilen güneş ve çiçek imgeleri, havanın ne denli sıcak olduğunu ifade etme amacıyla kullanılmıştır. Güneşin büyük ve parlak şekilde betimlenmesi, kavurucu sıcaklığı vurgularken; solmaya yüz tutmuş ya da susuzlukla ilişkilendirilen çiçek figürleri, doğanın bu zorlu koşullar altında

nasıl etkilendiğine dair ipuçları vermektedir. Bu detaylar, sadece görsel zenginlik katmakla kalmaz, aynı zamanda olayın duygusal yönünü pekiştirir.

Renk tercihlerinde ise, sıcak tonların ağırlıklı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu tercihler, öğrencinin iletmek istediği mesajla bütünlük içindedir. Resmin odak noktasında yer alan hayvana verilen su figürü, kompozisyonun merkezinde konumlanarak anlatının ana fikrini güçlendirir. Öğrenci, suyun hayat verdiğini ve paylaşmanın iyilikle doğrudan ilişkili olduğunu görsel unsurlarla başarılı biçimde ifade etmiştir.

Kod: E.D./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu çalışmamda, içki içen iki kişinin, sokaktan geçen bir kıza zarar vermeye çalıştığını anlatmak istedim. Yoldan geçen içki içmemiş bir kişi, kızı kurtarmak istiyor, fakat oda yaralanıyor. Olayın kötü ve canı bir biçimde yaşanması çalışmamı da koyu olarak yapmama sebep oldu. İçki kötü bir alışkanlıktır.

DEĞERLENDİRME:

Toplumun birçok kesiminde, alkol kullanan bireylerin çevrelerine zarar verdiklerine dair yaygın bir kanaat olduğu bilinmektedir. Öğrencinin çalışmasında da bu toplumsal algının izlerine rastlamak mümkündür. Resimde, alkol kullanan kişiler tarafından rahatsız edilen bir kız ve ona yardım etmek isterken yaralanan alkolsüz bir birey betimlenmiştir. Bu bağlamda, alkol kullanan kişilerin kötü, zarar verici bireyler; yardım etmek isteyen kişinin ise iyi, fedakâr ve duyarlı biri olarak resmedildiği söylenebilir.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, çalışmada koyu ve karamsar renklerin hâkim olduğu dikkat çekmektedir. Bu renk tercihi, yaşanan olumsuz durumu vurgulamak amacıyla yapılmış olabilir. Özellikle gece atmosferinin, loş ışıkların veya karanlık mekân detaylarının kullanılması, öğrencinin olayı dramatik bir şekilde yansıtma çabasını gösterir. Karakterler arasında yapılan ayırım ise renk, duruş ve mimiklerle desteklenmiş olabilir. Örneğin, alkol kullanan bireyler dağınık, saldırgan veya kayıtsız şekilde betimlenmişken; yardım etmeye çalışan birey daha dik duruşlu, net hatlarla ve belki daha açık renklerle temsil edilmiş olabilir.

Ayrıca mekân seçiminin bir sokak ya da izole bir alan olması, tehlike duygusunu artırarak anlatımı güçlendirmiştir. Öğrencinin, kötü kavramını yalnızca davranışlar üzerinden değil, o davranışların oluşturduğu ortamlar ve etkiler üzerinden de değerlendirdiği gözlemlenmektedir. Bu durum, çocuğun hem gözlem yetisinin hem de ahlaki değerlendirme becerisinin gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, öğrenci; toplumda olumsuz etkileriyle bilinen bir durumu kendi bakış açısıyla resmetmiş ve bu bağlamda iyiyi ve kötüyü net biçimde ayırarak, duygu yoğunluğu yüksek bir çalışma ortaya koymuştur.

Kod: D.K./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Ben bu resimde karşıdan karşıya geçmeye çalışan iki yaşlı insan ve onlara yardım eden bir kız çocuğu çizdim. Yaşlılar yardım gördükleri için çok neşeliler. Kız çocuğu çizmememin sebebi ise, kızların daha duygusal ve yardımsever olduklarını

düşünüyorum. Renklerimi canlı ve parlak kullandım, bunun sebebi resmim iyi bir davranışı anlatıyor. Bu nedenle, çalışmamın da canlı ve parlak olmasını istedim.

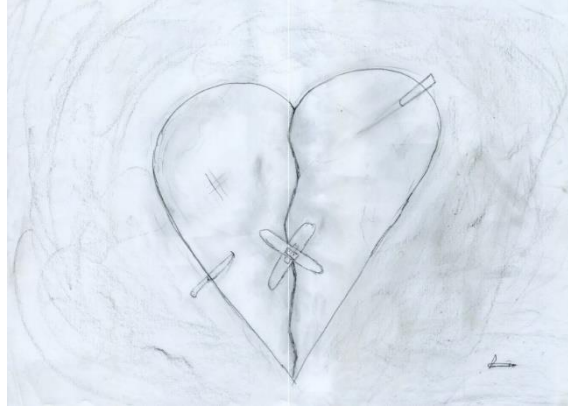
DEĞERLENDİRME:

Yardımlaşma ve yaşlı bireylerin hayatını kolaylaştırmanın önemine vurgu yapılan bu çalışmada, öğrencinin iyi bir davranışı resmettiği görülmektedir. Muhtemelen çevresinden gözlemlediği ya da kendi yaşamında tanıklık ettiği bir olaydan yola çıkarak oluşturduğu bu kompozisyonda, özellikle kız çocuklarının daha duygusal ve hoşgörülü olduğu fikrini ön plana çıkarmıştır. Bu durum, öğrencinin toplumsal roller ve bireysel tutumlar üzerine sahip olduğu algıyı da yansıtmaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, çalışmada kullanılan renklerin canlı ve parlak olduğu belirtilmiştir. Bu renk tercihi, iyiliğin ve olumlu bir davranışın aktarılacak istendiğini açıkça ortaya koyar. Güneşli bir hava, açık gökyüzü, sıcak tonlardaki kıyafetler ve sevecen bakışlarla resmedilen karakterler, izleyiciye huzur ve umut duygusunu geçirmeyi amaçlamış olabilir. Yardım edilen yaşlı birey, baston ya da ağır bir çanta taşıyor olabilir ve ona yardım eden çocuk figürü fiziksel yakınlık ve mimiklerle desteklenmiş bir sıcaklık ifadesi taşıyabilir.

Ayrıca, resmin bütününde bir nezaket ve şefkat teması işlenmiş gibi görünmektedir. Çocuğun duygu durumu yalnızca eylemle değil, vücut diliyle de ifade edilmiş olabilir: Öne eğilmiş bir duruş, gülümseyen bir yüz, destek veren bir el gibi figürler, anlatımı kuvvetlendirmiştir. Bu durum, öğrencinin yalnızca davranışın ne olduğunu değil, nasıl hissettirdiğini de anlatmak istediğini gösterir.

Sonuç olarak, öğrenci; iyilik temasını, yaşlılara yardım etmek üzerinden duygu yüklü bir şekilde aktarmış, renk seçimleriyle de olumlu duyguların altını çizmiştir. Bu tür anlatımlar, öğrencinin empati becerilerinin gelişmekte olduğunu ve ahlaki duyarlılığının farkında olduğunu göstermektedir.

Kod: D.K./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Çok fazla kötülük görmüş bir kalp, güvenini yitirir ve acı çeker. Acı çekmiş ve herkese karşı güvenini kaybetmiş bir kalple, anlatmak istedim kötülüğü. Kara kalemle yaptığım resim, kalbin karanlıklarını anlatmak için.

DEĞERLENDİRME:

Belki çevresinde tanık olduğu, belki de bizzat yaşadığı bir olayın etkisiyle oluşturduğu bu çalışmasında öğrenci, kalp kırıklığının ne denli acı verici ve zor bir durum olduğunu ifade etmek istemiştir. Üzülme duygusunu tetikleyen davranışların, bireyde derin izler bırakabileceğini vurgulamış ve bu tür tutumları "kötü" olarak nitelendirmiştir. Kalbin kırılması, yalnızca geçici bir duygusal çöküntü değil; aynı zamanda kişinin iç dünyasında yankı bulan bir durum olarak ele alınmıştır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, teknik olarak karakalem tercih edilmiştir. Öğrencinin bu tekniği seçme nedeni, büyük olasılıkla siyahın ve grinin tonlarının duygusal yoğunluğu daha etkili şekilde yansıtabilmesidir. Kullandığı koyu çizgiler, boş alanlar ve belki de gözyaşı ya da yalnızlık teması, izleyiciye melankoli ve içsel çöküntüyü açıkça hissettirebilir. Siyahın hâkim olduğu alanlar, duyguların karanlık yönünü öne çıkarırken, ton geçişleriyle birlikte kullanılan daha açık gölgeler, belki de bir umut ışığını ya da olayın karmaşıklığını yansıtır olabilir.

Resmin kompozisyonunda yalnız bir figür, sırtı dönük bir beden, kırık bir kalp sembolü ya da üzgün bir yüz ifadesi yer almış olabilir. Figürlerin konumlandırılması, boşluk kullanımı ve çizgi yoğunluğu, duygunun izleyiciye doğrudan geçmesini sağlamaktadır. Öğrencinin, teknik tercihi ile içsel ifadesini örtüştürdüğü bu çalışma, sanatsal anlamda da etkileyici bir duygusal derinlik taşımaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmada duygusal kırılmaların çocuk belleğinde nasıl yer ettiğine ve bunun nasıl bir görsel dile dönüştüğüne tanık olmaktadır. Öğrenci, karakalemin yalın ama güçlü etkisiyle "kötü"yü soyut bir biçimde anlatmış, duygusal incinmişliğin izlerini resmine başarıyla yansıtmıştır.

Kod: B.D./1.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Bu resimde doğayı korumanın öneminden bahsetmek istedim. Doğayı korumak, çevreye zarar vermemek doğru bir davranıştır. Bu doğru davranışı çocuklarla anlatmak istedim. Sebebi ise, çocuklar saf ve iyi niyetlidir, bunun yanında ağaç yaş iken eğilir. Unutmayalım ki, çevre duyarlılığı küçük çocuklara temel den verilirse doğa korunur. Çocukların yüzlerini bilerek çizmedim, bunun da nedeni iyi bir davranışın kimin tarafından yapıldığının önemli olmadığıdır. Çocuklara bu davranışın kazandırılması iyi bir davranıştır.

DEĞERLENDİRME:

Çevre duyarlılığı ve doğa sevgisinin önemini vurgulayan bu çalışmada, öğrenci küçük yaşta kazandırılan çevre bilincinin ne denli kıymetli olduğunu anlatmak istemiştir. Resimde ağaç diken, doğayı koruyan çocuk figürlerine yer verilmiştir. Ancak bu çocukların yüzlerinin kasıtlı olarak çizilmediği dikkat çekmektedir. Öğrenci, bu tercihini, “iyi bir davranışın kim tarafından yapıldığının değil, ne amaçla yapıldığının önemli olduğu” düşüncesiyle açıklamıştır. Bu yaklaşım, evrensel bir iyilik anlayışını yansıtarak, bireyden ziyade davranışın değerine dikkat çekmektedir.

Resimsel olarak değerlendirildiğinde, kullanılan öğeler ve kompozisyon, sade ama etkili bir anlatım sunmaktadır. Ağaçların canlı yeşil tonlarla boyanması, toprağın ve gökyüzünün doğal renklerle betimlenmesi, doğaya duyulan sevgi ve saygıyı ifade etmektedir. Ağaç dikme eylemi hem geleceğe yapılan bir yatırım hem de çevreye karşı duyarlılığın somut bir göstergesi olarak sunulmuştur. Figürlerin yüz­süz olması, anonim bir iyiliğin evrenselliğini pekiştirirken, resmin genelinde verilen mesajı daha güçlü hale getirmiştir.

Resmin dili, doğaya dair kolektif bir bilinç oluşturma çağrısı gibidir. Öğrenci, çocuk figürlerini tercih ederek, çevre bilincinin erken yaşlarda kazanılması gerektiğini vurgularken, aynı zamanda herkesin doğaya karşı sorumluluk sahibi olması gerektiği mesajını da vermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, sadece doğa sevgisini değil, aynı zamanda etik bir farkındalığı da içinde barındıran bir anlatı sunmakta; öğrencinin resim yoluyla verdiği mesaj, görsel sadeliğin arkasında oldukça derin ve anlamlı bir içerik taşımaktadır.

Kod: B.D./2.Kız (14 yaş)

ÇOCUĞUN YORUMU:

Doğamıza ve çevremize duyarlı değiliz. Bu resim ilk bakışta mutlu bir anı yansıtıyor gibi görülebilir. Fakat bize meyve ve oksijen veren ağaca, salıncak bağlamak

ve sallanmak, o ağacın zarar görmesini ve ilerde bize faydalı olamamasına sebep. Her eğlenceli şey doğru olmayabilir. Bu davranış doğaya zarar verdiği için kötüdür.

DEĞERLENDİRME:

Doğa sevgisi ve çevre duyarlılığı temasıyla iyi olanın aktarılmaya çalışıldığı bu çalışmada, öğrenci çevremize kimi zaman farkında olmadan da zarar verebileceğimiz düşüncesine dikkat çekmiştir. Resimde bir ağacın dalına kurulan salıncak figürü yer almakta; bu salıncığın, ilk bakışta masum ve eğlenceli bir oyun aracı gibi görünmesine rağmen, aslında ağaca zarar verdiği mesajı verilmek istenmiştir.

Bu durum, çevreye zarar veren davranışların sadece kasıtlı olarak değil, bilinçsizce de gerçekleşebileceğini ortaya koymaktadır. Öğrenci, farkında olmadan yapılan bu tür eylemlerin de kötü sonuçlar doğurabileceğini vurgulayarak, çevreye karşı daha dikkatli ve bilinçli olunması gerektiğini anlatmak istemiştir. “Zararsız” gibi görünen bir eğlencenin dahi doğaya olumsuz etkisi olabileceği, bu çalışmanın temel mesajı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resimsel açıdan değerlendirildiğinde, doğal unsurlar olan ağaç, çim ve gökyüzü gibi figürlerin, gerçekçi ve doğaya uygun renklerle çizilmiş olması dikkat çekicidir. Ağacın yapraklarında yer yer sararmaların ya da kırılmaların gösterilmiş olması, salıncığın etkisiyle doğanın nasıl zarar gördüğünü somutlaştıran bir ifade biçimi olarak yorumlanabilir. Salıncığın eğlenceli bir obje olmasına rağmen, ağacın sağlığını tehdit ettiği bu tür görsel detaylarla yansıtılmıştır.

Resmin genelinde doğa ile insan davranışları arasındaki hassas dengeye vurgu yapılmaktadır. Öğrencinin bu çalışması, küçük yaşta oluşan çevre bilinci ve ekolojik farkındalığın, eğitim sürecine nasıl yansıdığına dair önemli bir örnek niteliğindedir. Aynı zamanda, iyi niyetli görünen bir eylemin dahi kötü sonuçlara yol açabileceği fikriyle, çocuk zihnindeki ahlaki düşüncenin derinliği dikkat çekmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, 13-15 yaş aralığındaki 8. sınıf öğrencilerinin çizdikleri resimler aracılığıyla “iyi” ve “kötü” kavramlarına yönelik duygularını nasıl ifade ettikleri incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, çocukların ahlaki ve etik değerlere ilişkin algılarını görsel anlatımları üzerinden analiz etmek, bu doğrultuda sosyokültürel faktörlerin ve bireysel deneyimlerin kavramsal anlamlandırma süreçlerine etkisini değerlendirmektir.

Elde edilen bulgular, çocukların “iyi” kavramını sevinç, neşe ve mutluluk gibi olumlu duygularla; “kötü” kavramını ise korku, kızgınlık ve öfke gibi olumsuz duygularla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Öğrencilerin “kötü” olarak nitelendirdikleri durumlar arasında hırsızlık, saygısızlık, haram, çevre ve doğaya zarar verme, kalp kırıklığı, aile büyükleri tarafından anlaşılmama, kıyamet, şeytan, akran baskısı, dışlanma korkusu, sigara ve alkol kullanımı gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Öte yandan, yardımseverlik, duyarlılık, doğa ve hayvan sevgisi, kurallara uyma, hayır işleri yapma, melek, yardımlaşma, hediyeleşme ve aile bireyleriyle vakit geçirme gibi kavramların “iyi” olarak tanımlandığı görülmektedir.

Çocukların çizimlerinde kullandıkları renkler, kompozisyonlar ve biçimsel unsurlar da bu duygusal ve kavramsal farklılıkları destekler niteliktedir. “İyi” olarak ifade edilen resimlerde daha ayrıntılı ve özenli çizimler yapılmış; sarı, kırmızı, turuncu, yeşil ve mavi gibi canlı ve sıcak renkler daha sık tercih edilmiştir. Buna karşılık, “kötü” olarak değerlendirilen resimlerde daha sert ve keskin çizgiler kullanıldığı, ağırlıklı olarak siyah ve kahverengi gibi koyu renklerin tercih edildiği tespit edilmiştir. Her ne kadar renk tercihleri katı sınırlarla ayrılmasa da genel eğilim itibarıyla “iyi” kavramının anlatımında daha açık ve yumuşak tonların; “kötü” kavramının anlatımında ise daha baskın ve yoğun tonların tercih edildiği söylenebilir.

Araştırma bulguları, çocukların duygularını ve değer yargılarını görsel imgeler aracılığıyla ifade ettiklerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, araştırma sonuçları, çocukların etik ve ahlaki kavramlara dair algılarının onların bireysel, kültürel ve toplumsal deneyimlerinden etkilendiğini savunan literatürle örtüşmektedir (Piaget,

1932; Kohlberg, 1981; Vygotsky, 1978). Özellikle Piaget'nin ahlaki gelişim kuramı çerçevesinde ele alındığında, çocukların "iyi" ve "kötü" kavramlarını anlamlandırma biçimlerinin, onların bilişsel ve sosyal gelişim süreçleriyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu çalışma ayrıca, çocukların resimlerinde duygu durumlarını yansıttıkları yönündeki önceki araştırmalarla da paralellik göstermektedir. Örneğin, okul öncesi çocuklarla yapılan bir çalışmada, çocukların "iyi" olarak algıladıkları durumları sevgi, neşe, eğlence ve mutluluk gibi duygularla; "kötü" olarak algıladıkları durumları ise üzüntü, korku, kızgınlık ve öfke gibi duygularla resmettikleri belirlenmiştir (Burkitt, Barrett & Davis, 2003). Bu doğrultuda, çalışmanın bulguları, çocukların sanat yoluyla duygu ve düşüncelerini ifade ettiklerine dair mevcut kuramsal çerçeveyi destekler niteliktedir.

Öte yandan, araştırmanın ortaya koyduğu bulgular, çocukların ahlaki değer algılarının sosyokültürel bağlamdan etkilendiğini de göstermektedir. Nitekim, sosyoekonomik faktörlerin çocukların değer dünyasını nasıl şekillendirdiğini ele alan araştırmalar (Damon, 1988; Killen & Smetana, 2006), çocukların "iyi" ve "kötü" algılarının içinde bulundukları toplumsal çevrenin ahlaki normları ve etik değerleri doğrultusunda şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da benzer şekilde, çocukların "iyi"yi dayanışma, paylaşım ve çevre duyarlılığı ile bağdaştırdığı; "kötü" kavramını ise adaletsizlik, haksızlık ve doğaya zarar verme gibi deneyimlerle ilişkilendirdiği görülmektedir.

Araştırmanın genel sonuçları, çocukların ahlaki kavramları görsel anlatımları yoluyla içselleştirdiğini ve bu kavramların onların bireysel ve toplumsal deneyimlerinden güçlü biçimde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, özellikle sanat eğitiminin çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etme biçimlerini anlamada önemli bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu bulgular doğrultusunda, çocukların etik ve ahlaki gelişim süreçlerini desteklemek amacıyla sanat temelli eğitim programlarının yaygınlaştırılması önerilmektedir. Ayrıca, çocukların sosyokültürel çevrelerinden edindikleri değerlerin daha derinlemesine analiz edilmesi için farklı sosyoekonomik gruplardan çocuklarla yapılacak karşılaştırmalı araştırmaların alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, gelecekteki araştırmalarda çocukların ahlaki değer algılarının yalnızca resim üzerinden değil, aynı zamanda hikâye anlatımı, oyun ve drama gibi farklı sanat formları aracılığıyla da incelenmesi önerilmektedir. Bu tür çalışmalar, çocukların bilişsel ve duygusal dünyalarını daha bütüncül bir şekilde anlamaya olanak tanıyacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma, çocukların “iyi” ve “kötü” kavramlarına dair algılarının sanatsal üretimleri üzerinden analiz edilmesine katkı sunmuş ve bu bağlamda sanat eğitiminin ahlaki gelişimdeki rolünü vurgulamıştır. Çocukların ahlaki ve etik kavramlara yönelik algılarının, onların bireysel deneyimleri, toplumsal değer yargıları ve kültürel kodlarla nasıl şekillendiğini anlamak, eğitim politikaları ve psikososyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi açısından önemli bir veri kaynağı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1975). *Felsefe Terimler Sözlüğü*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aktürk R. (2023). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin iyi ve kötü kavramlarına yükledikleri anlamlar üzerine uygulamalı bir çalışma* (Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi).
- Arıcı, A. F. (2008). Masalların çocuk edebiyatında kullanımı. *Çocuk-çocuk Dergisi*, (87), 35- 38.
- Augustinus, S. (2016). *Les Confessions (İtirafılar)*, Çev. Dominik Pamir, Ed. Seda Darcan Çiftçi, Kaknüs Yayınları,198
- Badiou, A. (2013). *Ethics An Essay on the Understanding of Evil Verso (Etik Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme)*. Çev. Tuncay Birkan. Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (1997). *Modernity and Holocaust (Modernite ve Holocaust)*. Çev. Süha Sertabiboğlu. Sarmal Yayınevi,267
- Baudelaire, C. (2013). *Modern hayatın ressamı* (Çev: A. Berktaş). İstanbul: İletişim,9-33
- Başok Diş, S. (2017). Kötülüğün Sıradanlığı Karşısında Özerk Birey. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (23), 180-201.
- Bird, W. (2017). *İşte Goya* (Çev. D. Öztok). İstanbul: Hep Kitap,60.
- Burkitt, E., Barrett, M., & Davis, A. (2003). Children's colour choices for completing drawings of affectively characterised topics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(3), 445-455.
- Cevizci, A. (2015). *Felsefeye Giriş*. Say Yayınları.
- Cengiz, A. (2019). *Bediüzzaman Said Nursi'de Kötülük Problemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çüçen, K., Zafer, M. Z. & Esenyel, A. (2017). *Varlık Felsefesi*. Ezgi Kitabevi,186
- Çankırlı, A. (2012). *Çocuk Resimlerinin Dili*. 3. Baskı. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Dağlıoğlu, H. E., ve Deniz, Ü. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İnsan Figürü Çizimlerinin Gelişimsel Açından Cinsiyete Göre İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (35),16-30.
- Damon, W. (1988). *The moral child: Nurturing children's natural moral growth*. Free Press.
- Durak, V. N. (2020). Kelamda Salah- Aslah Sorunu ve Günümüz Kötülük Problemi (teodise) Tartışmaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eagleton, T. (2011). *On Evil (Kötülük Üzerine Bir Deneme)*. Çev. Şenol Bezci. İletişim Yayınları
- Grimm, J.-W. (2010). *Hansel ile Gretel*. İstanbul: Birleşik Basım.
- Ed. Peterson, M., Hasker, W., Reichenbach, B., & Basinger, D. (2013). *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Çev. Rahim Acar, Nebi Mehdiye, Hümeysra Özturan, Osman Baş, Küre Yayınları,368
- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. ve Yolsal, Ü. H. (2008). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları,607
- Grimm, J.-W. (2010). *Hansel ile Gretel*. İstanbul: Birleşik Basım, 5.
- İskenderoğlu, L. (2006). *Çocuk Resimlerinde Görme Biçimleri (S.H.Ç.E.K. Malatya Atatürk Çocuk Yuvası Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi,Elazığ.
- Keklik, G. (2007). *Hadis Rivayetlerinde İyilik ve Kötülük Kavramları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılavuz, R. (2003). *Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma*. Seçkin Yayıncılık.
- Kılıç, L. (2008). *Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi*. Ankara: Dost,17.
- Kiraz, E. (2013). *Bir Din Felsefesi Problemi Olarak İbn Arabi’de Kötülük Problemi ve Teodise*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Killen, M., & Smetana, J. G. (2006). *Handbook of moral development*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Küçükyavuz, A. (2019). *Kötülük Problemi ve Modern Dönem Tasarım Delili*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocacık, F. (2000). *Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişme*. Ankara: Anı Yayıncılık.1-7
- Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development, Vol. 1: The philosophy of moral development*. Harper & Row.
- Metin, Ş. ve Aral, N. (2012). Dört-Yedi Yaş Çocuklarının Resim Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 55-69.
- Osborne, R. (2015). *Yeni Başlayanlar İçin Felsefe*, Çev. Saniye Özyakup, Felsefe Kulübü.
- Ovacık, Z. (2018). İbn Sinâ’da İyiliğin ve Kötülüğün Ontolojisi. *Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 5(10), 343-361.

- Öktem, Ü. (2018). Platon Felsefesinde Kötülük Problemi, *DTCF Dergisi*, 58(1), 641-661.
- Öndin, Nilüfer (2018). *Barok Resim ve Heykel Sanatı*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi,64.
- Ötgün, C. (2008). *Sanatın Şiddeti ve Sınırları*. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi, S1, 90-104
- Özdemir, M. (2001). *İslam Düşüncesinde Kötülük Problemi*. Furkan Yayınları
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. Routledge & Kegan Paul.
- Pösteki, Nigar, “Türk Sinemasında Toprak Mülkiyetine Bakış”, *Acta Turcica Dergisi* 1 (2012): 141-171.
- Sakaoğlu, S. (2015). *Masal araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları. Sakaoğlu,134.
- Soccio, D. J. (2010). *Felsefeye Giriş: Hikmetin Yapıtaşları* (Çev. Kevser Kıvanç Karataş). İstanbul: Kaknüs Yayınları,161
- Spinoza, B. (2011). *Ethica (Etika)*. Çev. Hilmi Ziya Ülken, Dost Kitabevi Yayınları
- Tarkovski, A. (2008). Mühürlenmiş zaman (Çev: F. Ant). İstanbul: Agora,67.
- Topuz, M. (2017). *Kötülük Kavramı Hakkında Üç Perspektif: Augustinus, Kant Ve Nietzsche* (Yayımlanmamış doktora tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuğral, S. (2014). *Mâturîdî Mektebinde İrade ve İyilik-Kötülük Düşüncesinin Gelişmesinde Sadruşşeria'nin Katkisi*. Ofis Yayın Matbacılık
- Venturi L. (1954). *Resim, Giotto'dan Chagall'a Kadar Bin Resme Nasıl Bakmalı*. (Çev. M.Erdem). Doğu Matbaası,121.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Yaran, C. S. (2012). *Din Felsefesine Giriş*. Ed. Necdet Subaşı, Yasin Aktay, Burhanettin Tatar, Dem Yayınları.
- Yıldırım, G. (2016). Tanzimat Devri Türk Romanında Tanrı ve Kötülük. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 545-558.

Görsel Kaynakça

Görsel1:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Leonardo_da_Vinci_-_The_Last_Supper_high_res.jpg (Erişim tarihi: 20 Mart 2025).

Görsel2:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albertinelli,_The_Expulsion_of_Adam_and_Eve_from_Paradise,_ca._1514,_oil_on_panel,_56.8_x_55_cm._Strossmayer_Gallery_of_Old_Masters,_HAZU,_Zagreb,_Bequest_Josip_Juraj_Strossmayer_1884,_SG-95.jpg(Erişim tarihi: 20 Mart 2025).

Görsel3:

<https://www.collezione.galleriaborghese.it/en/opere/david-with-the-head-of-goliath>(Erişim tarihi: 20 Mart 2025).

Görsel4:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:El_Tres_de_Mayo,_by_Francisco_de_Goya,_from_Prado_in_Google_Earth.jpg(Erişim tarihi: 20 Mart 2025).

Görsel5:

5:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a7/Eug%C3%A8ne_Delacroix_-_La_libert%C3%A9_guidant_le_peuple.jpg(Erişim tarihi: 20 Mart 2025).

Görsel6:

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Guernica_\(tablo\)#/media/Dosya:Picasso_Guernica.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Guernica_(tablo)#/media/Dosya:Picasso_Guernica.jpg)(Erişim tarihi: 20 Mart 2025).